

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ 2018-2019

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΡΙΑΣ Β. ΜΣΤΡΟΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ

Α.Μ 282114364614

ΤΙΤΛΟΣ

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ-ΠΛΑΙΣΙΟ 20202/584/ΔΕΥ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡ. 6 ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Περιεχόμενα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΗΣ – ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	7
Α) Η πορεία προς το ευρωπαϊκό εντάλμα σύλληψης	7
Β) Η νομική βάση της απόφασης -πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.....	11
Γ) Η Αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων ως αναγκαία προϋπόθεση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	13
Γ1) Προαπαιτούμενα για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος αμοιβαίας αναγνώρισης.	15
Γ2) Η αρχή της «αμοιβαίας αναγνώρισης» στο πεδίο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.....	17
Γ3) Ενστάσεις-Αντιρρήσεις – Συνολική εκτίμηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	18
Δ) Ορισμός, φύση και πεδίο εφαρμογής του ΕΕΣ.	20
Δ2) Αρμόδιες αρχές για την έκδοση και την εκτέλεση ενός ΕΕΣ.	24
Η) Απουσία ρήτρας στην ΑΠ σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	30
Θ) Λόγοι μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ.....	31
Θ1) Λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ.	31
Θ2) Η αρχή ne bis in idem στον ευρωπαϊκό χώρο.....	32
Θ3) Η ερμηνεία της αρχής σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ.	34
Ι) Λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ.	36
Ι1) Ο εκζητούμενος διαμένει ή είναι κάτοικος σε ένα κράτος μέλος.....	37
Κ) Το ειδικότερο ζήτημα της αρχής του διπλού αξιοποίνου στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης	40
Κ1) Η πρόταση της Επιτροπής	41
Κ2) Η εξαίρεση της παρ. 2. του άρθρου 2 στην απόφαση – πλαίσιο.....	43
Κ3) Η συμβατότητα της ρύθμισης περί μερικής κατάργησης του διττού αξιοποίνου με τις αρχές της νομιμότητας και της ισότητας κατά το ελληνικό δίκαιο και η θέση του ΔΕΚ.....	44
Κ4) Η θέση του ΔΕΚ.....	45
Κ5) Αξιολόγηση της απόφασης του ΔΕΕ.....	48
Κ6) Κριτική της απόφασης του ΔΕΕ ως προς την αρχή της νομιμότητας	50
Κ7) Η εφαρμογή της αρχής της Ισότητας στο ΕΕΣ	51
Λ) Οι θετικές συνέπειες από την πρακτική εφαρμογή του ΕΕΣ.	53
Μ)Τα τρωτά σημεία της από την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο	54
Ν) Υποχρέωση απόσυρσης του ΕΕΣ σε περίπτωση εκτέλεσης ή απόρριψης του	55
Ξ) Το ειδικότερο ζήτημα της πρόσβασης του εκζητούμενου σε υπηρεσία νομικού παραστάτη στο κράτος έκδοσης και στο κράτος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ.	56
Συμπεράσματα-Επίλογος.....	57
Β΄ ΜΕΡΟΣ.....	59
Α) ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡ. 6 ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ	59

Β) Η Ένταξη της απαγορεύσεως του αρ. 6ς παρ. 1 στο γενικότερο πλαίσιο της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας .	60
Γ) Το προστατευτικό πεδίο του αρ. 6 Σ	62
Δ) Οι έννοιες της σύλληψης και της προσωρινής φυλάκισης όπως χρησιμοποιούνται στο αρ. 6 του συνταγματος	63
Ε) Η απαγόρευση σύλληψεως – οι συνταγματικές εγγυήσεις	64
Ζ) Η συνταγματική αντιμετώπιση του αυτοφώρου αδικήματος – η διαδικασία επί πλημμελημάτων και κακούρημάτων	68
Η) Η προσωρινή κράτηση κατά το σύνταγμα	74
Η1) Ποτε επιτρέπεται το μέτρο της προσωρινής κράτησης	76
Η2) Τρόποι άμυνας κατά της προσωρινής κράτησης	77
Η3) Η συνταγματική εγγύηση των ανωτάτων χρονικών ορίων της προσωρινής κράτησης	79
Θ) Η προσωπική κράτηση στην διοικητική διαδικασία	81
Ι) ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΔΔΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ «Παραβίαση λόγω μη νόμιμης σύλληψης & κράτησης» ¹²	82
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	83

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΔΣΠΥ Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις

ανωτ. ανωτέρω

ΑΠ Άρειος Πάγος

αριθμ. αριθμός

Βλ. Βλέπε

COM Έγγραφο της Επιτροπής

ΔΕΕ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως λειτουργεί μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας)

ΔΕΚ Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (όπως υφίστατο πριν από τη Συνθήκη της Λισαβόνας)

εδ. εδάφιο

ΕΔΔΑ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ L και C Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τεύχος Legislatio και τεύχος Communicatio)

ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΣ Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

ΕΚΑΧ Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα

ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

επ. επόμενα

ΕΣΔΑ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

ΕΣΕ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης

κατωτ. κατωτέρω

ΚΕΠΠΑ Κοινή εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας

ΚΠΔ Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

N. Νόμος

NoB Νομικό Βήμα

όπ. ανωτ. όπως ανωτέρω

παρ. παράγραφος

περ. περίπτωση

ΠοινΔικ Ποινική Δικαιοσύνη

ΠοινΛογ Ποινικός Λόγος

ΠοινΧρ Ποινικά Χρονικά

ΣΔΕΥ Συνεργασία στη Δικαιοσύνη και στις Εσωτερικές Υποθέσεις

ΣΕΕ/Μ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ-1993)

ΣΕΕ/Α Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ-1999)

ΣΕΕ/Λ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας-2009)

ΣΕΣΣ Σύμβαση για την εφαρμογή της συμφωνίας του Σένγκεν

ΣΛΕΕ Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΠΣ Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν

ΣυμβΕφΑθ Συμβούλιο Εφετών Αθήνας

ΣυμβΕφΔω Συμβούλιο Εφετών Δωδεκανήσου δ

υποσ. υποσημείωση

ΦΕΚ Φύλλο Ελληνικής Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο του διασυνοριακού εγκλήματος βρίσκεται σε έξαρση γι' αυτό κατέστη απαραίτητη, στο πλαίσιο της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η λήψη νομοθετικών

μέτρων για την καταπολέμηση του. Έτσι, θεσπίστηκαν βαθμιαία πολυάριθμα, ουσιαστικής και δικονομικής φύσεως, συμβατικά κείμενα, τα οποία αποσκοπούσαν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά και συντονισμένα την διεθνή εγκληματικότητα. Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αποτελεί ίσως το σημαντικότερο εργαλείο στη νομική φαρέτρα της Ένωσης. Υιοθετήθηκε με την απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου στις 13 Ιουνίου του 2002 και η ενσωμάτωση του στην ελληνική έννομη τάξη έλαβε χώρα με το νόμο 3251/2004.

Η υιοθέτηση του θεσμού του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης επέφερε ουσιώδεις αλλαγές στην μέχρι τότε συνεργασία των κρατών μελών, αφού ουσιαστικά επήλθε η κατάργηση του θεσμού της έκδοσης προσώπων και εισήχθη διαδικασία παράδοσης μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών αρχών των κρατών μελών, η οποία ερείδεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών και της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων.

Ωστόσο το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης¹ έχει προκαλέσει έντονη κριτική, με κύριο κεντρικό σημείο τριβής την αρχή του διττού αξιοποίνου σύμφωνα με την οποία προκειμένου μια πράξη να στοιχειοθετήσει λόγο έκδοσης, πρέπει να θεωρείται αξιόποινη τόσο κατά την νομοθεσία του εκζητούντος, όσο και κατά την νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους. Η πλήρωση της προϋπόθεσης του διττού αξιοποίνου, παρότι παρέμεινε ως κανόνας του θεσμού της λειτουργίας του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, συναντά και μια εξαίρεση στις κατηγορίες αξιόποινων πράξεων που απαριθμούνται στην παρ. 2 του αρ. 2 της απόφασης πλαίσιο και αντίστοιχα, για την ελληνική έννομη τάξη στην παρ. 2 του αρ. 10 του ν. 3251/2004 για τις οποίες η παράδοση, χωρεί χωρίς έλεγχο του διττού αξιοποίνου.¹

Περαιτέρω στην παρούσα εργασία, εκτός από την εξέταση του θεσμού του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, εξετάζεται στο δεύτερο μέρος του βασικού της κορμού, οι συνταγματικές εγγυήσεις του άρθρου 6 του Συντάγματος, ως απαραίτητη προϋπόθεση της νομιμότητας της σύλληψης και της φυλάκισης του κατηγορουμένου. Αρχικά λοιπόν, γίνεται εννοιολογική

¹ Μουζάκης Δ., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, σελ. 17

² Έγινε προσπάθεια για την αντιμετώπιση των «εμποδίων της έκδοσης» με τη Σύμβαση Schengen της 14.5.1985 (ιδίως άρθρα 59-64), τη Σύμβαση «για την απλουστευμένη διαδικασία έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.» της 10.3.1995 και τη Σύμβαση «για την έκδοση των κρατών μελών της Ε.Ε.» της 27.9.1996, κάτι που δυστυχώς δεν έφερε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα, γιατί οι συμβάσεις αυτές δεν επικυρώθηκαν από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Βλ. Ι. Κυριτσάκη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποίνου, 2009, σελ.37, Δ. Μουζάκη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, 2009, σελ.76 επ., Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, ΠοινΔικ 7/2004, σελ.773.

οριοθέτηση του φυσικού αγαθού, που συνιστά το αντικείμενο προστασίας του άρθρου 6 του Συντάγματος-η σχέση του προς το φυσικό αγαθό όπως αυτό ορίζεται εν γένει στο 5Σ, που συνιστά την έννοια γένους του. Στη συνέχεια επιχειρείται η συνταγματική οριοθέτηση των νομικών εννοιών σύλληψη-φυλάκιση, η ανάλυση των διαδικαστικών εγγυήσεων για το επιτρεπτό της σύλληψης και της φυλάκισης, η εφαρμογή των εγγυήσεων του αρ. 6 Σ μετά τη σύλληψη καθώς και η υποχρέωση απόλυσης του συλληφθέντος κατά την παράγραφο 3.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΗΣ - ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

A) Η πορεία προς το ευρωπαϊκό ενταλμα σύλληψης

Το δίκαιο της έκδοσης ήταν ένας πολύπλοκος, δυσκίνητος και χρονοβόρος μηχανισμός δικαστικής συνεργασίας ο οποίος εμφάνιζε δυσλειτουργίες λόγω και της παγκόσμιας αύξησης των τρομοκρατικών ενεργειών και του κλίματος ανασφάλειας που δημιουργήθηκε, φαινόμενα τα οποία κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη τροποποίησης ή ακόμη και κατάργησης των παραδοσιακών θεσμών δικαστικής συνεργασίας.

Προκειμένου να κατανοήσουμε το πώς φτάσαμε σήμερα να μιλάμε για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την ανάγκη για ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις, εγκαθίδρυση ενός ενιαίου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, σκόπιμο είναι να εξετάσουμε τα στάδια εξέλιξης της συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ποινικές υποθέσεις.

Στις 25-03-1957 ιδρύθηκαν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Τα κράτη μέλη επικεντρώθηκαν αποκλειστικά σε οικονομικά θέματα, όπως ήταν η τελωνειακή ένωση με σκοπό την υιοθέτηση ενός κοινού εξωτερικού δασμολογίου. Αρχικά, τα κράτη μέλη έκριναν ότι δεν ήταν απαραίτητη η θεσμοθέτηση κοινών δράσεων στο τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, επειδή σε εκείνη τη χρονική περίοδο δεν είχαν δημιουργηθεί ακόμα οι κατάλληλες συνθήκες. Τα ζητήματα της ποινικής δικαιοσύνης επιλύονταν στο πλαίσιο κυβερνητικών συνεδριάσεων, που λειτουργούσαν εκτός των νομοθετικών δομών της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας με πιο χαρακτηριστικό θεσμό διακυβερνητικής συνεργασίας τις ομάδες εργασίας TREVI³ (αρκτικόλεξο των λέξεων Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence). Οι ομάδες αυτές συγκροτήθηκαν πρώτη φορά το Δεκέμβριο του 1975, συνερχόταν σε επίπεδο κυβερνητικών αξιωματούχων των κρατών μελών ανά τακτά χρονικά διαστήματα και είχαν σκοπό τη συγκρότηση κοινής πολιτικής κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Το πρώτο βήμα για τη δημιουργία μίας θεσμοθετημένης

συνεργασίας στο τομέα των ποινικών υποθέσεων έγινε με την υπογραφή της συμφωνίας του Σένγκεν το 1985, η οποία τέθηκε σε ισχύ με την υπογραφή της Σύμβασης για την εφαρμογή της συμφωνίας του Σένγκεν (ΣΕΣΣ) το 1990. Η Σύμβαση αποσκοπούσε στην κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα μεταξύ των κρατών που την υπέγραψαν και στην ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα αυτών των κρατών. Παράλληλα περιείχε μια σειρά μέτρων, σχετικά με τη συνεργασία σε αστυνομικές και ποινικές υποθέσεις, όπως το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (ΣΠΣ). Σύμφωνα με το ΣΠΣ οι αστυνομικές αρχές των κρατών, που είχαν υπογράψει τη Σύμβαση, μπορούσαν να καταρτίσουν ένα κατάλογο προσώπων, που ήταν επικίνδυνα για την δημόσια ασφάλεια και να εμποδίζουν τη μετακίνηση των προσώπων αυτών, που μπορεί να ήταν υπήκοοι των κρατών μελών ή τρίτων χωρών.³

Λίγο αργότερα το 1993 με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ⁴ θεσμοθετήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η οποία ως μόρφωμα συμπεριέλαβε την υφιστάμενη ήδη ΕΟΚ, που συνέθετε τον πρώτο πυλώνα, το χώρο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), που αποτέλεσε το δεύτερο πυλώνα και τον τρίτο πυλώνα, ο οποίος έλαβε τον τίτλο «Συνεργασία στη Δικαιοσύνη και στις Εσωτερικές Υποθέσεις» (ΣΔΕΥ). Η συνεργασία στα πλαίσια του τρίτου πυλώνα εξειδικευόταν σε ζητήματα πολιτικού ασύλου, μετανάστευσης και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές και αστικές υποθέσεις (άρθρο Κ.1 (7) ΣΕΕ/Μ).

Η αναφορά για πρώτη φορά σε κείμενο της Συνθήκης στη συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις κρίθηκε επιβεβλημένη, λόγω της εισαγωγής του θεσμού της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Βασική έκφανση του θεσμού είναι η χορήγηση δικαιώματος εισόδου και διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειας τους στο έδαφος των κρατών μελών ανεξάρτητα από την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα υποδοχής, αυτή η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων όμως θα επέτρεπε την ανάπτυξη διασυνοριακής εγκληματικότητας.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν άλλαξε την αντίληψη ότι το ποινικό δίκαιο ανήκει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και όχι στην αρμοδιότητα της Ένωσης και της Κοινότητας. Παρόλα αυτά η Ένωση υιοθέτησε συμβάσεις για την εναρμόνιση των κανόνων του ουσιαστικού ποινικού δικαίου που αφορούσαν παραδείγματος χάριν τις περιπτώσεις απάτης κατά του προϋπολογισμού της Ένωσης, καθώς και Κοινές Δράσεις για την εναρμόνιση μεταξύ άλλων της

³ Σαχπεκίδου Ε., Ευρωπαϊκό δίκαιο, 84 υποσ. 47.

⁴ Η Συνθήκη υπογράφηκε στις 07-02-1992 στην ομώνυμη πόλη της Ολλανδίας και τέθηκε σε ισχύ στις 01-11-1993.

διακίνησης ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και άλλων μορφών της διεθνούς εγκληματικότητας. Σημαντική εξέλιξη ήταν και η υπογραφή της σύμβασης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ).

Με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ⁵ συνεχίστηκε η εξέλιξη της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στους κόλπους της Ένωσης και της Κοινότητας. Οι καινοτομίες της νέας Συνθήκης ήταν πρώτον ότι τα θέματα θεωρήσεων, ασύλου και μετανάστευσης μεταφέρθηκαν στον πρώτο πυλώνα και δεύτερον ο νέος τρίτος πυλώνας περιελάμβανε ένα ισχυρότερο μοντέλο συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, έχοντας ως στόχο τη δημιουργία ενός χώρου «Ελευθερίας, Ασφάλεια και Δικαιοσύνης» (άρθρο 2, σημείο δ της ΣΕΕ/Α), ο οποίος ως όρος εισήχθη πανηγυρικά για πρώτη φορά με την παραπάνω Συνθήκη.

Ο νέος τρίτος πυλώνας έλαβε τον τίτλο «Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις» (ΑΔΣΠΥ) και οι στόχοι του είχαν πεδίο αναφοράς τον πολίτη της Ένωσης (άρθρο 29 ΣΕΕ/Α). Ειδικότερα μεταξύ άλλων, στόχος ήταν η στενότερη συνεργασία μεταξύ των αστυνομικών και δικαστικών αρχών σε ποινικές υποθέσεις και ως κατάλληλο μέσο επίτευξης θεωρήθηκε η προσέγγιση των κανόνων του ποινικού δικαίου στα κράτη μέλη.

Στον καινούργιο τρίτο πυλώνα τα νομικά εργαλεία για την επίτευξη των παραπάνω στόχων σύμφωνα με το άρθρο 34 ΣΕΕ/Α ήταν: οι Κοινές Θέσεις, οι Αποφάσεις Πλαίσιο με σκοπό την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, οι Αποφάσεις και οι Συμβάσεις. Στο Δικαστήριο της Ένωσης (που τότε ονομαζόταν ΔΕΚ) δόθηκε η αρμοδιότητα να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί του κύρους και της ερμηνείας των αποφάσεων πλαίσιο και των αποφάσεων (άρθρο 35 παρ. 1 ΣΕΕ/Α). Το Συμβούλιο ήταν αρμόδιο για την λήψη των παραπάνω μέτρων μετά από πρωτοβουλία της Επιτροπής ή ενός κράτους μέλους και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε συμβουλευτικό ρόλο.

Λίγο καιρό μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων οργάνωσε τον Οκτώβριο του 1999 συνάντηση στο Τάμπερε⁶ της Φιλανδίας, όπου εξέφρασε τη βούληση του για πλήρη χρήση των δυνατοτήτων,

⁵ Υπογράφηκε στις 02 Οκτωβρίου 1997 στην ομώνυμη πόλη της Ολλανδίας και τέθηκε σε ισχύ την 01 Μαΐου 1999.

⁶ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε-Συμπεράσματα Προεδρίας, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999. Το κείμενο είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/%CE%A4AMPERE_1999_EL.pdf.

που του προσέφερε η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Τα Συμπεράσματα της Προεδρίας του Τάμπερε⁷ αποτέλεσαν τον οδικό χάρτη για το Χώρο της Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης για τα επόμενα πέντε χρόνια.

Παρόλο που το Συμβούλιο θεώρησε αναγκαία τη σύγκλιση των νομικών συστημάτων των κρατών μελών για να επιτευχθεί ο χώρος της Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων θεωρήθηκε ο «ακρογωνιαίος λίθος» για την δικαστική συνεργασία τόσο σε αστικές όσο και ποινικές υποθέσεις. Ειδικότερα για το θεσμό της έκδοσης το Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα τα κράτη μέλη έπρεπε γρήγορα να αντικαταστήσουν τον θεσμό της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών με ένα σύστημα απλής μεταγωγής, σεβόμενα όμως πάντα τα δικαιώματα των κατηγορουμένων και κυρίως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Για το λόγο αυτό κάλεσε την Επιτροπή να καταρτίσει ένα σχέδιο μέτρων για την εφαρμογή της παραπάνω αρχής στις ποινικές υποθέσεις.

Προτεραιότητα δόθηκε στην αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων για τη διαφύλαξη των αποδεικτικών μέσων και των αποφάσεων για πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων. Η υιοθέτηση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης περιορίστηκε στα πιο σημαντικά αδικήματα, που περιγράφονταν στο άρθρο 29 της ΣΕΕ/Α, ήτοι στην τρομοκρατία, στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, στην εμπορία ανθρώπων και εγκλημάτων κατά παιδιών, στη δωροδοκία και στην απάτη. Στην πορεία έπρεπε να επιλυθούν και άλλα ζητήματα, π.χ. ο “βαθμός” της αμοιβαίας αναγνώρισης, δηλαδή αν θα επρόκειτο για απόλυτη αμοιβαία αναγνώριση, όπως είχε προτείνει παλιότερα η βρετανική Κυβέρνηση ή θα γινόταν πρώτα μία σύγκλιση των διατάξεων των κρατών μελών, μια μερική εναρμόνιση δηλαδή και από εκεί και πέρα θα εφαρμοζόταν η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας επήλθαν σημαντικές αλλαγές καθώς η κατάργηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως μορφώματος, επέφερε επιπλέον την κατάργηση των τριών πυλώνων συνεργασίας, αναγνωρίστηκε νομική προσωπικότητα στην Ένωση, τροποποιήθηκαν η ΣΕΕ και η ΣΕΚ και η τελευταία μετονομάστηκε σε «Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)».

⁷ Παρ. 48 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας του Τάμπερε. Συγκεκριμένα το Συμβούλιο εξέφρασε την άποψη ότι σε «ότι αφορά το ποινικό δίκαιο τα κράτη μέλη πρέπει να προσπαθήσουν να καταλήξουν σε συμφωνία για κοινούς ορισμούς, αξιόποινο και κυρώσεις σε περιορισμένο αρχικά αριθμό εγκλημάτων, όπως την εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών και στο οργανωμένο έγκλημα.»

Η Συνθήκη της Λισαβόνας επιβεβαιώνει την προτίμηση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, η οποία ρητά ορίζεται θεμέλιο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (άρθρα 67 παρ. 3, 70 και 82 παρ. 1 ΣΛΕΕ) και θεσπίζει, προς το σκοπό διευκόλυνσης της αμοιβαίας αναγνώρισης, τη δυνατότητα ελάχιστης εναρμόνισης ουσιαστικών πτυχών της ποινικής δικονομίας και του ουσιαστικού ποινικού δικαίου των κρατών μελών (άρθρα 67 παρ. 3, 82 παρ. 2 και 83 αντίστοιχα ΣΛΕΕ). Επιπλέον προβλέπει και τη δυνατότητα σύστασης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, με παράλληλη δυνατότητα επέκτασης των αρμοδιοτήτων της με ομόφωνη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (άρθρα 69Ε ΣΕΕ/Λ και αντιστοίχως άρθρο 86 ΣΛΕΕ).

Η υιοθέτηση του ΕΕΣ αποτέλεσε το πρώτο και το σημαντικότερο μέτρο εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις και ήταν το αποτέλεσμα των παραπάνω προσπαθειών της Ένωσης για στενότερη δικαστική συνεργασία στον τομέα των ποινικών υποθέσεων. Σημαντικό βέβαια ρόλο στην επιτάχυνση των διαδικασιών για την υιοθέτηση του έπαιξαν τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις Η.Π.Α. λόγω της διαμόρφωσης ενός παγκόσμιου κλίματος ανασφάλειας, γεγονός που οδήγησε το Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2001 (06/07-12-2001) στην πολιτική συμφωνία για την έκδοση της απόφασης πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το ΕΕΣ, 30 μετά από πολύ σύντομη διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια.

Το ΕΕΣ επέφερε ριζικές αλλαγές και ουσιαστικά κατήργησε το θεσμό της έκδοσης, υπήρξαν αρκετές διαφορετικές προσεγγίσεις και συγκρούσεις μεταξύ των αντιπροσωπειών των κρατών μελών και τελικά η απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης στις 13-06-2001.

Β) Η νομική βάση της απόφασης -πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης

Η απόφαση πλαίσιο αποτελεί νομικό εργαλείο το οποίο προβλέφθηκε για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Άμστερνταμ για την επίτευξη των στόχων του Γ' Πυλώνα, δηλαδή την επιδίωξη συγκεκριμένων σκοπών που σχετίζονται με την εσωτερική ασφάλεια, την καταστολή επαχθών πράξεων και την προστασία των δημοσιονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Οι αποφάσεις-πλαίσιο⁸ δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών την επιλογή του τύπου και των μέσων

⁸ Οι αποφάσεις-πλαίσιο έχουν καταργηθεί μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας και η ΕΕ έχει πλέον αποκτήσει πρωτογενή ποινική εξουσία αφού μπορεί μέσω Οδηγιών και ενίοτε με κανονισμούς

επίτευξης του εν λόγω αποτελέσματος, ομοιάζοντας με αυτό τον τρόπο με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες αλλά η ειδοποιός διαφορά τους είναι ότι δεν παράγουν ποτέ άμεσο αποτέλεσμα.

Η υιοθέτηση της απόφασης-πλαίσιο ήγειρε κάποιες αντιδράσεις καθώς όπως ήταν αναμενόμενο, για να καταστεί η δικαστική συνεργασία των κρατών μελών πιο προσιτή, αποτελεσματική και γρήγορη καταργήθηκαν ή τροποποιήθηκαν κάποιες βασικές αρχές του ποινικού δικαίου, οι οποίες προκάλεσαν αντιδράσεις κυρίως από το χώρο του ποινικού δικαίου όπου είναι το κατεξοχήν εθνικό δίκαιο, καθώς η ποινική εξουσία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κρατικής εξουσίας. Επίσης η υπό κρίση επιλεγείσα νομική θεμελίωση έτυχε δριμύτατης κριτικής από τη θεωρία, η οποία αφορούσε καταρχήν τον λεπτομερειακό χαρακτήρα των ρυθμίσεων της απόφασης-πλαίσιο που σαφώς απομακρύνεται από τη φύση του «πλαισίου», εφόσον «προχωρά σε ρύθμιση όχι μόνο του αντικειμένου, του πεδίου εφαρμογής, του περιεχομένου του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, αλλά και της όλης διαδικασίας με εξαντλητική λεπτομέρεια» με αποτέλεσμα ο «τύπος» και τα «μέσα» που απομένουν προς ρύθμιση στις εθνικές αρχές, κατά τη διατύπωση του άρθρου 34 παρ. 2 στοιχείο β' ΣυνθΕΕ, να καθίστανται κενό γράμμα, «όταν αυτές έχουν να ορίσουν απλώς τη δικαστική και την κεντρική αρχή που θα είναι αρμόδιες για τη ρύθμιση της συγκεκριμένης απόφασης-πλαισίου».

Στις αντιδράσεις αυτές ήρθαν να προστεθούν οι αμφιβολίες στο κατά πόσο είναι εφικτή η έκδοση μιας νομικής πράξης από το Συμβούλιο το οποίο αποτελεί όργανο της εκτελεστικής εξουσίας και όχι ενός δημοκρατικά εκλεγμένου οργάνου όπως το Κοινοβούλιο. Συνεπώς θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στερείται δημοκρατικής θεμελίωσης⁸ (περίπτωση δημοκρατικού ελλείμματος) και γι' αυτό παραβιάζει το δόγμα *nullum crimen poena sine lege parlamentaria*⁹.

Στο σημείο αυτό σημαντικό είναι να αναφερθούμε στο ότι στην ενωσιακή έννομη τάξη ισχύει η αρχή της δοτής (ή περιορισμένης) αρμοδιότητας σύμφωνα με την οποία οι Κοινότητες έχουν τις

να καθορίζει στην πραγματικότητα τα στοιχεία της ειδικής υπόστασης και τις ποινές των αξιόποινων πράξεων.

⁸ Για την υιοθέτηση μιας απόφασης-πλαίσιο, απαιτούνταν η ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ, μετά από πρωτοβουλία κάποιου κράτους μέλους ή της Επιτροπής. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δεν ήταν καθοριστικός, αλλά απλά γνωμοδοτικός, γεγονός που προκάλεσε την μεγαλύτερη αντίδραση σε σχέση με το – ενδεχομένως - κορυφαίο ευρωπαϊκό πρόβλημα ήτοι, την τυπική νομιμοποίηση του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου, και εν προκειμένω το λεγόμενο «δημοκρατικό έλλειμμα» των αποφάσεων-πλαίσιο

⁹ Πιο συγκεκριμένα, το Συμβούλιο της ΕΕ, το οποίο αποτελείται από τους αρμόδιους Υπουργούς των κρατών μελών απολαμβάνει μόνο μιας έμμεσης δημοκρατικής νομιμοποίησης, η οποία σε συνδυασμό με την ως τότε περιορισμένη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που είναι το μόνο εκλεγμένο όργανο της Ένωσης, δύσκολα συμβιβάζεται με την αρχή της δημοκρατίας 17.

αρμοδιότητες που απονέμουν σε αυτές ρητά οι ίδιες οι ιδρυτικές συνθήκες. Επομένως, ισχύει το δόγμα ότι για κάθε νομική πράξη που εκδίδεται από ευρωπαϊκά όργανα πρέπει να ερείδεται σε Συνθήκη.

Στο προοίμιο της απόφασης-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αναφέρεται ότι αυτό εδράζεται νομικά, στα άρθρα 31 παρ.1 στοιχ. α' και β' και 34 παρ. 2 στοιχ. β' ΣυνθΕΕ. Ειδικότερα, το άρθρο 31 ΣυνθΕΕ όριζε ότι: «1. Η από κοινού δράση για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα εξής: α) διευκόλυνση και επιτάχυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων και των δικαστικών αρχών ή αντίστοιχων αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας, όταν ενδείκνυται, μέσω της Eurojust, σε σχέση με τη διεξαγωγή δικών και την εκτέλεση αποφάσεων β) διευκόλυνση της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών», ενώ το άρθρο 34 παρ.2 στοιχ. β' ΣυνθΕΕ όριζε ότι : «Το Συμβούλιο λαμβάνει μέτρα και προωθεί, με τις κατάλληλες μορφές και διαδικασίες, όπως ορίζονται στον παρόντα τίτλο, τη συνεργασία η οποία συμβάλλει στην επιδίωξη των στόχων της Ένωσης. Προς το σκοπό αυτό, αποφασίζοντας ομόφωνα κατόπιν πρωτοβουλίας οποιουδήποτε κράτους μέλους ή της Επιτροπής, το Συμβούλιο μπορεί: α)..... β) να υιοθετεί αποφάσεις-πλαίσιο με σκοπό την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών. Οι αποφάσεις-πλαίσιο δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αλλά αφήνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών την επιλογή του τύπου και των μέσων. Δεν παράγουν άμεσο αποτέλεσμα».

Περαιτέρω, στην ίδια την απόφαση-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης επισημαίνεται ότι η απόφαση-πλαίσιο είναι σύμφωνη τόσο με την αρχή της επικουρικότητας (άρθρο 2 παρ. 2 ΣυνθΕΕ και άρθρο 5 παρ. 2 ΣυνθΕΚ), δεδομένου ότι ο στόχος της αντικατάστασης του πολυμερούς συστήματος εκδόσεως είναι αδύνατον να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη ενεργώντας μονομερώς, όσο και με την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 5 παρ. 3 ΣυνθΕΚ), δεδομένου ότι η απόφαση-πλαίσιο δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Γ) Η Αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων ως αναγκαία προϋπόθεση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Εισαγωγικά

Με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία υπογράφηκε στις 2.10.1997, τέθηκε για πρώτη φορά ως στόχος της Ένωσης, η διατήρηση και ανάπτυξη της ως χώρου ελευθερίας ασφάλειας και

δικαιοσύνης, στόχο τον οποίο η Συνθήκη διέσπασε μεταξύ πρώτου, κοινοτικού, πυλώνα (Τίτλος IV «Θεωρήσεις, άσυλο, μετανάστευση και άλλες πολιτικές σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων» 44) και τρίτου, ενωσιακού, πυλώνα (Τίτλος VI « Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις» 45).

Ωστόσο (Όπως όμως εύστοχα επισημαίνει ο Γενικός Εισαγγελέας D. Rui-Jarabo Colomer 46), η επιδίωξη διατήρησης και ανάπτυξης της Ένωσης ως χώρου, ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης βρίσκεται αντιμέτωπη με δύο αντιφατικά στοιχεία τα οποία κατά τον ίδιο αποτελούν δύο όψεις του ίδιου φαινομένου: το πρώτο στοιχείο είναι ο κατακερματισμός του ποινικού δικαίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τόσα συστήματα, όσα και τα κράτη μέλη, ενώ το δεύτερο στοιχείο συνίσταται στο ότι όσο κι αν διαφέρουν τα ποινικά συστήματα εθνικής δικαιοσύνης, ο επιδιωκόμενος σκοπός παραμένει η ολοένα και στενότερη ολοκλήρωση στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα.

Ανέκαθεν, ένα από τα κεντρικά ερωτήματα και αμφισβητούμενα ζητήματα του διεθνούς ποινικού δικαίου αποτελούσε το κατά πόσο οι ποινικές αποφάσεις μπορούν να αναπτύξουν αποτελέσματα σε άλλα κράτη¹⁰.

Παραδοσιακά, η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις βασίζεται σε ένα ευρύ φάσμα διεθνών νομικών μέσων, το οποίο έχει ως σημείο αναφοράς αυτό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αρχή της «αιτήσεως»: ένα κυρίαρχο κράτος υποβάλλει αίτηση σε άλλο κυρίαρχο κράτος, το οποίο αποφασίζει το κατά πόσον θα συμμορφωθεί ή όχι με το

¹⁰ Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων είχε καθιερωθεί στο τομέα της εσωτερικής αγοράς με τη γνωστή απόφαση *Cassis de Dijon* (ΔΕΚ, 20 Φεβρουαρίου 1979, C-120/1978, Συλλογή της Νομολογίας 1979, 649, Ελληνική ειδική έκδοση 321). Τα κράτη μέλη πρέπει, ακόμα και όταν δεν έχει επιτευχθεί εναρμόνιση των κανόνων, να δέχονται σε κυκλοφορία στη δική τους αγορά τα προϊόντα, που έχουν παραχθεί νόμιμα σε ένα κράτος μέλος, εκτός των περιπτώσεων που δικαιολογούνται περιορισμοί, χωρίς τα προϊόντα να υποβάλλονται σε συμπληρωματικούς ελέγχους. Βλ. Σαχπεκίδου Ε., Ειδικά μαθήματα δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 26-29, Κυριτσάκη Ι., όπ. ανωτ., 40-41, Massimo Fiscera, "The European Arrest Warrant and the Sovereign State: A Marriage of Convenience?", *European Law Journal*, 15.1 (January 2009), 70-97, (73-74), Mostl Markus, "Preconditions and limits of mutual recognition", *Common Market Law Review*, 47, (2010), 405-436, (406). Στο τομέα της συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης εισήχθη με την σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ C 27, 26-01-1998, 1-27). Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Βρυξελλών οι δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί νόμιμα σε ένα συμβαλλόμενο κράτος πρέπει να αναγνωρίζονται σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος χωρίς ιδιαίτερες διαδικασίες, εκτός αν η αναγνώριση δεν επιτρέπεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος (άρθρα 26-27). Ο Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 12, 16-01-2001, 1-23) που αντικατέστησε τη Σύμβαση των Βρυξελλών, περιέχει παρόμοιες διατάξεις (άρθρα 33-35).

συγκεκριμένο αίτημα. Ωστόσο, αυτό το παραδοσιακό είναι όχι μόνο αργό αλλά και δυσκίνητο και μερικές φορές εντελώς ανασφαλές ως προς τα αποτελέσματα που θα έχουν ο δικαστής ή ο κατηγορος που υποβάλλει το αίτημα.

Καταλυτικό επιχείρημα κατά της αναγνώρισης αλλοδαπών ποινικών αποφάσεων, αποτέλεσε η περιορισμένη εμπιστοσύνη στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης¹¹ των άλλων κρατών, καθώς και η ενδεχόμενη παραβίαση της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege* (τόσο υπό τη μορφή της απαγόρευσης της αναλογίας, όσο και αναφορικά με την απαιτούμενη προβλεψιμότητα του αξιοποίνου), δεδομένου ότι σε κάθε χώρα ισχύει μόνο το ημεδαπό δίκαιο και, επομένως, ο δικαστής του *forum* εφαρμόζει ημεδαπό ποινικό δίκαιο, αποκλειόμενης της εφαρμογής αλλοδαπών ποινικών αποφάσεων. Ομοίως, κατά κανόνα, οι αποφάσεις των αλλοδαπών ποινικών αποφάσεων που δεν παράγουν αποτελέσματα στην ημεδαπή, δεν είναι δυνατόν να αναγνωρισθούν ή να κηρυχθούν εκτελεστές σε άλλη χώρα από τη χώρα προελεύσεως τους.

Η αναγκαία συνδρομή ωστόσο, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στα νομικά συστήματα των κρατών μελών για την βέλτιστη δικαστική συνεργασία τους οδήγησε στην εξέλιξη των εργασιών για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε, όπως προαναφέρθηκε, στην ειδική Σύνοδο που διεξήχθη στο Τάμπερε της Φιλανδίας στο ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης πρέπει να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικά όσο και σε ποινικά θέματα εντός της Ένωσης.

Γ1) Προαπαιτούμενα για την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος αμοιβαίας αναγνώρισης.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί στην πραγματικότητα ένα ιδιαίτερα απαιτητικό μοντέλο διεθνούς συνεργασίας με ιδιαίτερες δυσκολίες στην πρακτική εφαρμογή της.

Η επιτυχής εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος, εξαρτάται κατά κανόνα από τη συνδρομή τεσσάρων προϋποθέσεων. Τα κράτη μέλη πρέπει πρώτον, να έχουν εμπιστοσύνη στους κανόνες

¹¹ Η πρώτη είναι η Σύμβαση για τη απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών, που καταρτίστηκε στις 10 Μαρτίου 1995 (ΕΕ C 78, 30-03-1995, 2-11), είχε επικουρικό και συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση έκδοσης (ΕΣΕ) του 1957 και δεν τροποποιούσε ούτε έθιγε την εφαρμογή ευνοϊκότερων ρυθμίσεων που περιλαμβάνονταν σε διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες αφορούσαν το ίδιο θέμα. Η δεύτερη Σύμβαση για την έκδοση υπογράφηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 1996 στο Δουβλίνο (ΕΕ C 313, 23-10-1996, 11 επ.) και επέφερε σημαντικές αλλαγές και αποκλίσεις από τις διατάξεις της ΕΣΕ του 1957, δεν αντικατέστησε όμως την ΕΣΕ και τις άλλες πολυμερείς συμφωνίες, αλλά της συμπλήρωσε. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κυριτσάκη Ι., όπ. ανωτ., 84.

δικαίου, στα νομικά συστήματα και στην αξιοπιστία των δικαστικών αρχών των άλλων κρατών μελών, δεύτερον, να συναποδεχτούν ως ισοδύναμα τα νομικά τους συστήματα, τρίτον, να διασφαλίσουν την συμβατότητα των ρυθμίσεων τους, και τέταρτον, να δημιουργήσουν ισχυρές υποστηρικτικές δομές για την επίτευξη της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ειδικότερα:

Αμοιβαία εμπιστοσύνη (mutual trust): Η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι καθοριστική για την ορθότητα και εφαρμογή των κανόνων των εταίρων. Όσο μεγαλύτερη είναι η εμπιστοσύνη προς τα διάφορα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η συνεργασία μεταξύ των κρατών. Στο πεδίο των ποινικών αποφάσεων, αυτή η εμπιστοσύνη στηρίζεται στο κοινό υπόβαθρο που αποτελεί η προσήλωση των κρατών μελών στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και στο κράτος δικαίου.

Ισοδυναμία (Equivalence): Απαιτείται κοινή αποδοχή εκ μέρους των κρατών μελών για το ότι τα νομικά τους συστήματα είναι ισοδύναμα. Έτσι επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη δίωξη του εγκλήματος με ταυτόχρονο σεβασμό και προστασία των ατομικών δικαιωμάτων παρά τις διαφοροποιήσεις των επί μέρους νομοθεσιών των κρατών μελών. Όπως μάλιστα επισημαίνει η Επιτροπή, η αμοιβαία αναγνώριση στηρίζεται στην ιδέα ότι «ακόμα και αν κάποιο άλλο κράτος μέλος δεν αντιμετωπίζει δεδομένη υπόθεση κατά ταυτόσημο ή ανάλογο τρόπο με το κράτος του ενδιαφερομένου, τα αποτελέσματα είναι τέτοια, ώστε να θεωρούνται ισοδύναμα των αποφάσεων του κράτους του ενδιαφερομένου».

Συμβατότητα (compatible): Οι ρυθμίσεις των κρατών μελών πρέπει να είναι συμβατές, όχι όμως κατ' ανάγκην ίδιες μεταξύ τους. Ειδικά σε ό,τι αφορά το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, το ΔΕΚ, σημείωσε ότι, η αμοιβαία αναγνώριση των ενταλμάτων σύλληψης που εκδίδονται στα διάφορα κράτη μέλη σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου κράτους εκδόσεως επιτάσσει την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και ειδικότερα των κανόνων που διέπουν τις προϋποθέσεις, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα της παραδόσεως μεταξύ εθνικών αρχών. Αυτός ακριβώς είναι ο σκοπός της απόφασης-πλαίσιο ιδίως όσον αφορά τους κανόνες σχετικά με τις απαριθμούμενες αξιόποινες πράξεις, ως προς τις οποίες δεν ελέγχεται το διττό αξιόποινο (άρθρο 2 παρ. 2 απόφασης-πλαίσιο), τους λόγους της υποχρεωτικής ή της δυνητικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (άρθρα 3 και 4 απόφασης-πλαίσιο), το περιεχόμενο και τον τύπο του εντάλματος (άρθρο 8), τη διαβίβαση του εντάλματος και τις σχετικές λεπτομέρειες (άρθρα 9 και 10 απόφασης-πλαίσιο), τις ελάχιστες εγγυήσεις που πρέπει να παρέχονται στον καταζητούμενο ή στον συλληφθέντα (άρθρα 11 έως 14 απόφασης-πλαίσιο), τις προθεσμίες και

τη διαδικασία της αποφάσεως εκτέλεσης του εντάλματος (άρθρο 17 απόφασης-πλαίσιο) και τις προθεσμίες παραδόσεως του καταζητούμενου (άρθρο 23 απόφασης-πλαίσιο).

Υποστηρικτικές θεσμικές δομές (institutional support structures): Είναι αναγκαία η δημιουργία ισχυρών υποστηρικτικών δομών που θα συμβάλουν στην ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, θα συλλέγουν και θα παρέχουν πληροφορίες για τα αλλοδαπά νομικά συστήματα, θα συμβάλλουν στην επίλυση πρακτικών προβλημάτων, που μπορεί να ανακύπτουν από την «ασυμβατότητα» των νομικών συστημάτων των κρατών-μελών. Όσον αφορά ειδικότερα την απόφαση πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, η εμπλοκή σε διάφορα στάδια εκτελέσεως της Eurojust (άρθρα 16 παρ.2 και 17 παρ. 7 της απόφασης-πλαίσιο) και του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου (άρθρο 10 παρ. 1 της απόφασης-πλαίσιο) κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση.

Γ2) Η αρχή της «αμοιβαίας αναγνώρισης» στο πεδίο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

Η εφαρμογή της αρχής εξαρτάται από παραμέτρους που συναρτώνται από το αδίκημα ή από το πρόσωπο του δράστη ή από τους λόγους άρνησης της αναγνώρισης που βασίζονται στην κυριαρχία του ή σε ουσιώδη συμφέροντα του κράτους εκτέλεσης, ή τέλος από την πρόβλεψη ρυθμίσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων, των υπόπτων ή τρίτων.

Καίριο είναι επίσης να διευκρινιστεί ότι, παρόλο που στην ίδια την απόφαση-πλαίσιο γίνεται λόγος για «σύστημα ελεύθερης κυκλοφορίας ποινικών αποφάσεων σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», στην πραγματικότητα, δεν υιοθετείται η θέση της αυτόματης αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων των άλλων κρατών-μελών αλλά αυτή της ελεγχόμενης αμοιβαίας αναγνώρισης, ενός συστήματος απλοποιημένου δικαστικού ελέγχου, με σκοπό τη σύλληψη και την παράδοση στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επιτρέπει την άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος σύλληψης, εφόσον δεν πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις, και επομένως, προβλέπει εξαιρέσεις στην αμοιβαία αναγνώριση. Χαρακτηριστική είναι η πρόβλεψη λόγων υποχρεωτικής και δυνητικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (άρθρο 3 & 4 της απόφασης – πλαίσιο αντίστοιχα) καθώς και η δυνατότητα η αρχή εκτέλεσης του εντάλματος να εξαρτηθεί από πρόσθετες προϋποθέσεις (άρθρο 5), αλλά και ένας ευρύτερος ερμηνευτικά συναγόμενος, από το άρθρο 1 παρ. 3 της απόφασης-πλαίσιο λόγος άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος, εφόσον τίθενται σε κίνδυνο τα θεμελιώδη και ανθρώπινα δικαιώματα του καταζητούμενου προσώπου οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπό αυτή την έννοια υιοθετείται ένα μοντέλο μιας «περιορισμένης» αμοιβαίας αναγνώρισης .

Έτσι, η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, μπορεί να αποκλειστεί σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο, μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο για συγκεκριμένες ρητώς προσδιορισμένες προϋποθέσεις, κυρίως όταν δεν πληρούνται ορισμένες εγγυήσεις.

Επιπλέον, αξιοπρόσεκτο είναι ότι στην περίπτωση των αλλοδαπών αποφάσεων ισχύει η 'παθητική αναγνώριση' επειδή το κράτος εκτέλεσης του εντάλματος δεν εξετάζει τη διαδικασία έκδοσης της απόφασης, αλλά αρκεί η απλή ύπαρξη αυτής, για να κινήσει τη διαδικασία εκτέλεσής της. Το κράτος εκτέλεσης της απόφασης δεν επιχειρεί να «μεταφράσει» την αλλοδαπή απόφαση υπό όρους της ημεδαπής έννομης τάξης σε μια ισοδύναμη νομική κατηγορία, αλλά αρκείται, απλά, στο να της δώσει πρακτικό και νομικό αποτέλεσμα, στο να την εκτελέσει δηλαδή παθητικά. Η ανωτέρω ερμηνεία συνάγεται από το άρθρο 1 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο και παράλληλα συμβαδίζει με το σκοπό της τελευταίας ο οποίος συνίσταται στην επιτάχυνση και στην απλούστευση της διαδικασίας της εκδόσεως, με την αποφυγή των διπλών ελέγχων ως προς το ίδιο αντικείμενο.

Γ3) Ενστάσεις-Αντιρρήσεις - Συνολική εκτίμηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹²

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί το σημαντικότερο νομικό εργαλείο για την συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών χωρίς να καθιστά αναγκαία την εναρμόνιση των εθνικών ποινικών δικαίων, εξισορροπώντας την αναγνώριση της κρατικής τους κυριαρχίας και της διαφορετικότητας των νομικών συστημάτων, με την ανάγκη για αποτελεσματική και ταχύτερη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Η απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της 13.6.2002 «για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών» μια από τις πρώτες περιπτώσεις πρακτικής εφαρμογής της ανωτέρω αρχής σε ποινικές υποθέσεις και αποτέλεσε τη βάση για τις μεταγενέστερες νομοθετικές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό.

Κατ' αρχάς, η αμοιβαία αναγνώριση¹³, κατά την άποψη των επικριτών της, αποτελεί μία βολική επιλογή για τα κράτη μέλη και τα όργανα της διότι δεν νοείται για τους τελευταίους, η μεταφορά της αρχής από το εθνικό στο ενωσιακό δίκαιο. Η βασική αντίρρηση δηλαδή, στην μεταφορά της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο πεδίο του ποινικού δικαίου, έγκειται στο γεγονός ότι το

¹² Βλ. σχετ. Δ. Μουζάκη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, 2009, οπ. ανωτ., σελ.206 επ

¹³ Γμπάντι Μ., Νεότερες Εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην Ε.Ε. και δημοκρατικά ελλείμματα, ΠοινΧρ ΝΣΤ' (2006), σελ. 583, Κυριτσάκη Ι., Η πρακτική εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο πεδίο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, ΠοινΔικ 2009, σελ. 764, Sievers J., Managing diversity: The European Arrest Warrant and the potential of mutual recognition as a mode of governance in EU Justice and Home Affairs, οπ. ανωτ., σελ 10

ποινικό δίκαιο αποτελεί κάτι το ποιοτικά διαφορετικό από τη ρύθμιση του εμπορίου και της αγοράς.

Συν τις άλλους, η αμοιβαία αναγνώριση στο κοινοτικό δίκαιο λειτουργούσε ως μέσον απελευθέρωσης της αγοράς, μέσω της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και εμπορευμάτων. Αντίθετα, η αμοιβαία αναγνώριση στο πεδίο του ποινικού δικαίου αναφέρεται στην αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών ποινικών αποφάσεων η οποία επιτρέπει επεμβάσεις σε ολόκληρη της Ευρωπαϊκή Ένωση, στις συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες των πολιτών και περιορίζοντας επομένως την ατομική τους ελευθερία.

Με την διατύπωση των ως άνω αντιρρήσεων, μάλλον αποδίδεται εσφαλμένα η χρησιμότητα της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο πεδίο του ποινικού δικαίου με μία άστοχη, όπως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, αντιπαραβολή, με την εφαρμογή της αρχής στο πεδίο της εσωτερικής αγοράς. Σε κάθε περίπτωση, ο αντίλογος που εισφέρεται στην ανωτέρω προσέγγιση, συνίσταται κατά βάση στο ότι αντικείμενο της αναγνώρισης είναι σε κάθε περίπτωση κρατικές πράξεις και ότι σε αμφοτέρως τις περιπτώσεις κεντρικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι προσδίδεται ένα εξωεδαφικό στοιχείο στις κρατικές πράξεις, είτε αυτές είναι εθνικές διοικητικές ρυθμίσεις είτε εθνικοί ποινικοί κανόνες δικαίου, που πρέπει να εφαρμοστούν στα άλλα κράτη μέλη.

Πέρα από την αμφισβήτηση που υπάρχει σχετικά με την δυνατότητα μεταφοράς της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο ενωσιακό δίκαιο, από τμήμα της θεωρίας έχει υποστηριχθεί η επιστημονική άποψη ότι η αμοιβαία αναγνώριση παραβιάζει τη δημοκρατική αρχή η οποία εγγυάται στον πολίτη το δικαίωμα να δικάζεται σύμφωνα με ποινικούς νόμους, στη διαμόρφωση του περιεχομένου των οποίων, έχει κι ο ίδιος συνεπιδράσει ως ενεργός πολίτης, ήτοι μέσω της εκπροσώπησης του στο εθνικό κοινοβούλιο, κάτι που δεν μπορεί να συμβαίνει όταν το τι αποτελεί έγκλημα και το τι όχι προσδιορίζεται από μια ξένη έννομη τάξη.

Ωστόσο μια τέτοια άποψη δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτή, αφού σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα επιτρεπόταν στο κράτος η ποινική δίωξη και τιμωρία προσώπων που δεν διαθέτουν το εκλογικό δικαίωμα (κατεξοχήν των αλλοδαπών και των ανηλίκων) και επομένως δεν μπορούν να συμπροσδιορίσουν μέσω της εκπροσώπησης τους στο Κοινοβούλιο τι πρέπει και τι δεν πρέπει να είναι αξιόποινο. Ομοίως, η ανωτέρω θέση αντίκειται και στην γενικώς αναγνωρισμένη αρχή της εδαφικότητας, σύμφωνα με την οποία όλα τα πρόσωπα υπόκεινται στην ποινική εξουσία του κράτους τέλεσης του αδικήματος.

Η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στον τομέα του ποινικού δικαίου, ήγειρε το ζήτημα που άπτεται του κινδύνου υπερίσχυσης της πλέον τιμωρητικής ποινικής νομοθεσίας. Καταλυτικό επιχείρημα για την διατυπωθείσα αυτή ένσταση συνιστά το ότι όταν σε κάθε κράτος-μέλος μπορεί να αναγνωρισθεί και να εκτελεσθεί οτιδήποτε προβλέπει στην ποινική του νομοθεσία οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος, τότε αυτόματα οδηγούμαστε στην υπερίσχυση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, της πλέον τιμωρητικής νομοθεσίας και συνακόλουθα στη δημιουργία ενός χώρου ανελευθερίας και ανασφάλειας.

Βάσει της ανωτέρω προβληματικής, αναφύεται το ζήτημα της κατάργησης του διπλού αξιοποιήσιμου για τις πράξεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του άρθρου 2 παρ. 2 της απόφασης πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, καθώς αποβαίνει τελικά σε βάρος εκείνων των κρατών μελών, η ποινική νομοθεσία των οποίων είναι λιγότερο κατασταλτική (race to the top, maximum ποινικοποίησης). Ταυτόχρονα, με σημείο αναφοράς το ίδιο τον πολίτη, η αρχή θα οδηγήσει σε μια εξομοίωση των εγγυήσεων και των διατυπώσεων προς τα κάτω, προκειμένου κάθε κράτος που ασκεί ποινική εξουσία να υπόκειται στους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς (race to the bottom, minimum δικαιοκρατικής προστασίας).

Λεπτομερέστερη παρατήρηση της απόφασης – πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης καταδεικνύει ότι όλες τις ανωτέρω ανησυχίες, επιλύουν οι ίδιες οι ρυθμίσεις της απόφασης – πλαίσιο (βλ.αρ. 4 παρ. 7 της απόφασης πλαίσιο).

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης προσεγγίζεται έτσι ως χαρακτηριστικό παράδειγμα μονόπλευρης προώθησης του κρατικού συμφέροντος, ως αποτελεσματικός τρόπος πάταξης του διασυνοριακού εγκλήματος, ως απλοποίηση των ελάχιστων απαιτήσεων σε επίπεδο δικονομικών εγγυήσεων.

Συγκεφαλαιώνοντας, η απόφαση-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού μεταξύ της επιφύλαξης της κρατικής κυριαρχίας και της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ταυτόχρονα, αντανακλά την ανάγκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για στενότερη συνεργασία με σκοπό την καταπολέμηση του εγκλήματος στο διεθνοποιημένο περιβάλλον του σήμερα και της κρατικής απροθυμίας για την υιοθέτηση κοινών λύσεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της προσφυγής στην εναρμόνιση/ενοποίηση: αντί τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν σε ένα κοινό νομικό πλαίσιο, αναγνωρίσουν την ισοδυναμία των εθνικών συστημάτων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Δ) Ορισμός, φύση και πεδίο εφαρμογής του ΕΕΣ.

Το ΕΕΣ είναι δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται από ένα κράτος μέλος με σκοπό τη σύλληψη και την παράδοση από ένα άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται είτε για να ασκηθεί ποινική δίωξη είτε για εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικού της ελευθερίας. Το ΕΕΣ δεν εκδίδεται δηλαδή από κάποιο ευρωπαϊκό όργανο ανήκον στην δικαστική εξουσία, γι' αυτό η χρήση του επιθέτου «ευρωπαϊκό» θεωρείται περισσότερο συμβολική παρά ρεαλιστική. Το ΕΕΣ φέρει χαρακτηριστικά εθνικού εντάλματος σύλληψης στο μέτρο που είναι άμεσα εκτελεστό και εθνικής δικαστικής απόφασης στο μέτρο που η τελική απόφαση για την παράδοση του εκζητούμενου λαμβάνεται από δικαστική αρχή.

Η δικαστική συνεργασία έχει τυποποιηθεί καθώς το ΕΕΣ έχει την μορφή ενός πιστοποιητικού, ενός εντύπου δηλαδή κοινό για όλα τα κράτη μέλη, που περιέχει πληροφορίες για το εκζητούμενο πρόσωπο και για το αδίκημα που έχει διαπράξει. Αν το αδίκημα περιλαμβάνεται στον κατάλογο των αδικημάτων για τα οποία δεν ισχύει η αρχή του διττού αξιόποινου, η εκδούσα αρχή απλώς τσεκάρει το αντίστοιχο πλαίσιο στο ΕΕΣ και δίνει πληροφορίες για την εφαρμοστέα διάταξη του νόμου, χωρίς λεπτομέρειες για τα ειδικά χαρακτηριστικά της πράξης. Αν το αδίκημα δεν ανήκει στον κατάλογο των 32 αδικημάτων¹⁴, τότε η εκδούσα αρχή καλείται να δώσει πλήρη περιγραφή του αδικήματος.

¹⁴ Η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης επιτρέπεται, χωρίς έλεγχο του διττού αξιόποινου, για τις ακόλουθες αξιόποινες πράξεις, όπως αυτές ορίζονται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης του εντάλματος, εφόσον τιμωρούνται στο κράτος αυτό με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας, το ανώτατο όριο των οποίων είναι τουλάχιστον τριών ετών:

- α) εγκληματική οργάνωση,
- β) τρομοκρατικές πράξεις,
- γ) εμπορία ανθρώπων και σωματεμπορία,
- δ) προσβολές κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής ανηλίκων, πορνογραφία ανηλίκων,
- ε) παράνομη εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών,
- στ) παράνομη εμπορία και διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών,
- ζ) εγκλήματα διαφθοράς και δωροδοκίας,
- η) εγκλήματα σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
- θ) νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες,
- ι) εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα, περιλαμβανομένου του ευρώ,
- ια) εγκλήματα σχετικά με ηλεκτρονικούς υπολογιστές,
- ιβ) εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, περιλαμβανομένου του παράνομου εμπορίου απειλούμενων ζωικών ειδών και του παράνομου εμπορίου απειλούμενων φυτικών ειδών και φυτικών ποικιλιών,
- ιγ) παροχή βοήθειας για παράνομη είσοδο και διαμονή στη χώρα,
- ιδ) ανθρωποκτονία με πρόθεση, βαριά σωματική βλάβη,
- ιε) παράνομο εμπόριο ανθρωπίνων οργάνων και ιστών,

Προϋπόθεση για την έκδοση του ΕΕΣ είναι το όριο της ποινής που επιβλήθηκε ή επαπειλείται και αυτό καθορίζεται από το άρθρο 2 παρ. 1 της απόφασης πλαισίου. Όταν το ΕΕΣ εκδίδεται με σκοπό τη δίωξη του εκζητούμενου, πρέπει να εκκρεμεί ποινική δίωξη εις βάρος του για αδίκημα, που τιμωρείται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών. Από την άλλη πλευρά, όταν ο ΕΕΣ εκδίδεται προς έκτιση ποινής ή μέτρου ασφαλείας που έχει ήδη επιβληθεί εις βάρος του εκζητούμενου θα πρέπει οι απαγγελθείσες καταδίκες να έχουν διάρκεια τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.

Στην απόφαση πλαίσιο δεν γίνεται καμία αναφορά για την περίπτωση συρροής εγκλημάτων, δηλαδή για το αν θα επιτρέπεται η εκτέλεση ΕΕΣ για περισσότερα συρρέοντα αδικήματα σε περίπτωση που πληρούνται οι προϋποθέσεις του απαιτούμενου ορίου μόνο σε μερικά από αυτά. Η ευρωπαϊκή σύμβαση έκδοσης του 1957 (ΕΣΕ) και ο ΚΠΑ 73 επέτρεπαν την έκδοση για όλα τα αδικήματα, εφόσον η χορήγηση έκδοσης δικαιολογούταν για κάποιο από αυτά και πληρούταν η προϋπόθεση του διττού αξιόποινου για όλα τα αδικήματα της αίτησης έκδοσης. Το κενό αυτό της απόφασης πλαισίου καλύφθηκε με διαφορετικό και κάποιες φορές εκ διαμέτρου αντίθετο τρόπο από τα κράτη μέλη, π.χ. η Κύπρος και η Ολλανδία απαγόρευσαν ρητά την «παρεπόμενη» έκδοση, ενώ η Δανία, η Σουηδία και η Αυστρία την επέτρεψαν υπό προϋποθέσεις. Μέχρι να καλύψει το παραπάνω κενό ο ενωσιακός νομοθέτης θα ήταν σωστό να επιτρέπεται η «παρεπόμενη» παράδοση, επειδή κατοχυρώνει ένα ενιαίο επίπεδο προστασίας του εκζητούμενου και λειτουργεί προς όφελος του. Η συνεκδίκαση των κατά συρροή αδικημάτων

-
- ιστ) απαγωγή, παράνομη κατακράτηση, αρπαγή και ομηρία,
 - ιζ) ρατσισμός και ξενοφοβία,
 - ιη) οργανωμένες ή ένοπλες ληστείες και κλοπές,
 - ιθ) παράνομη εμπορία πολιτιστικών αγαθών, περιλαμβανομένων των αρχαιοτήτων και των έργων τέχνης,
 - κ) απάτη,
 - κα) εκβίαση,
 - κβ) παράνομη απομίμηση και πειρατεία προϊόντων,
 - κγ) πλαστογραφία δημοσίων εγγράφων και εμπορία πλαστών εγγράφων,
 - κδ) πλαστογραφία μέσων πληρωμής,
 - κε) λαθρεμπορία ορμονικών ουσιών και άλλων αυξητικών παραγόντων,
 - κστ) λαθρεμπορία πυρηνικών και ραδιενεργών ουσιών,
 - κζ) εμπορία κλεμμένων οχημάτων,
 - κη) βιασμός,
 - κθ) εμπρησμός με πρόθεση,
 - λ) εγκλήματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, λα) αεροπειρατεία και πειρατεία,
 - λβ) δολιοφθορά.

από τα δικαστήρια του ίδιου κράτους μέλους καθιστά δυνατή την επιβολή συνολικής ποινής, η οποία είναι μικρότερη από αυτή που θα επιβαλλόταν, αν δικαζόταν για κάθε αδίκημα ξεχωριστά.

Δ1) Περιεχομενο-Τυπος ΕΕΣ-Προθεσμιες¹⁵

Όπως ορίζεται από το αρ.8 παρ.1 της Α.Π (άρθρο 2 Ν. 3.251/2004 κατά το ελληνικό δίκαιο), σε ένα ΕΕΣ πρέπει να αναφέρονται και να περιλαμβάνονται τα εξής στοιχεία : α) ταυτότητα και ιθαγένεια καταζητούμενου, β) όνομα, διεύθυνση, αριθμός τηλεφώνου, ηλεκτρονική διεύθυνση της δικαστικής αρχής έκδοσης του εντάλματος, γ) ένδειξη ότι υπάρχει εκτελεστή απόφαση, ένταλμα σύλληψης ή οποιαδήποτε άλλη εκτελεστή δικαστική απόφαση που καλύπτεται από το πεδίο εφαρμογής των αρ. 1 και 2 δ) φύση και νομικός χαρακτηρισμός του αδικήματος (αρ. 2), ε) περιγραφή των περιστάσεων υπό τις οποίες έλαβε χώρα η αξιόποινη πράξη, στ) την επιβληθείσα ποινή και ζ) αναφορά όσο το δυνατόν γίνεται στις συνέπειες της αξιόποινης πράξης. Τέλος, επιβάλλεται μετάφραση στην επίσημη γλώσσα ή σε μία από τις επίσημες γλώσσες του κράτους μέλους εκτέλεσης.

Παρόλη τη σαφή διατύπωση του νόμου, η πρακτική εφαρμογή έχει δείξει ότι οι ενστάσεις ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, που αφορούν την τυπική εγκυρότητα του τίτλου και επομένως τη μη νόμιμη σύλληψη (ενδεχομένως και κράτηση) των εκζητούμενων δεν ερευνώνται με την απαιτούμενη σύνεση και απορρίπτονται ως επί το πλείστον αναιτιολόγητα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπ' αριθμ. 2.149/2005 απόφαση του Αρείου Πάγου με την οποία επικυρώθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση του Συμβουλίου Εφετών κρίνοντας ορθή την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης του Περιφερειακού Δικαστή του Λιντς της Μεγάλης Βρετανίας σε βάρος μάλιστα ημεδαπού για τις πράξεις της απαγωγής και της ανθρωποκτονίας από αμέλεια. Το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης παρέθετε ένα ιστορικό από το οποίο δεν προέκυπτε ο τόπος και ο χρόνος τέλεσης του εγκλήματος, ούτε διευκρινιζόταν ο βαθμός συμμετοχής του εκζητούμενου στην αξιόποινη πράξη. Παρότι όμως δεν προέκυπτε η σαφής περιγραφή των περιστάσεων τέλεσης του εγκλήματος, όπως ρητά απαιτεί το άρθρο 2, παρ. 1, περ. στ Ν. 3.251/2004 το Ακυρωτικό μας δέχθηκε την εκτέλεσή του.

Επιπρόσθετα τα ελληνικά δικαστήρια έχουν ασχοληθεί και με την έννοια «εκτελεστή δικαστική απόφαση» του άρθρου 2, παρ. 1, περ. γ. Δεν απαιτείται σύμφωνα με τη νομολογία η καταδικαστική απόφαση να έχει καταστεί αμετάκλητη, πρέπει μόνο από το ΕΕΣ να προκύπτει η εκτελεστικότητα της.

¹⁵ Βλ. Σπύρος Αθ. Καρανικόλας, Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου στην Ελληνική Ποινική Έννομη Τάξη, σελ.33 και αρ. 17 ΑΠ

Αναφορικά με τις προθεσμίες, η τελική απόφαση για την εκτέλεση πρέπει να λαμβάνεται εντός 60 ημερών-90 ημερών σε ειδικές περιστάσεις-από τη σύλληψη του καταζητούμενου, ενώ η παράδοση του θα πρέπει να συμβαίνει σε χρονικό διάστημα 10 ημερών από την τελική απόφαση εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Δ2) Αρμόδιες αρχές για την έκδοση και την εκτέλεση ενός ΕΕΣ.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 της απόφασης πλαίσιο η αρμόδια δικαστική αρχή για την έκδοση και την εκτέλεση ενός ΕΕΣ καθορίζεται από τη νομοθεσία του κράτους έκδοσης και εκτέλεσης αντίστοιχα. Η παράδοση των εκζητούμενων είναι ουσιαστικά μία διαδικασία που διενεργείται μεταξύ δικαστικών αρχών, χωρίς να μένουν περιθώρια επέμβασης οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας. Η απόφαση πλαίσιο δηλαδή επιτρέπει τα κράτη μέλη να ορίζουν σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία αν αρμόδιες αρχές για την έκδοση και την εκτέλεση ενός ΕΕΣ είναι εισαγγελείς ή δικαστές, όχι όμως αστυνομικές αρχές.

Πάντως ορισμένα κράτη έχουν ορίσει μία εν μέρει η εν όλω εκτελεστική αρχή ως αρμόδια δικαστική αρχή παρά την αντίθετη πρόβλεψη της απόφασης πλαισίου. Αυτά τα ευρεία περιθώρια που δίνονται στα κράτη μέλη έχουν ως αποτέλεσμα έντονη ανομοιογένεια ως προς τα όργανα που είναι αρμόδια για την έκδοση και την εκτέλεση ενός ΕΕΣ.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Δανίας η οποία έχει δηλώσει ως αρμόδια αρχή για την έκδοση εντάλματος σύλληψης και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ένα δηλαδή αμιγώς όργανο της διοίκησης. Η επιλογή της Δανίας είχε απασχολήσει τα ελληνικά δικαστήρια.

Παρόμοια υπόθεση απασχόλησε και το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου, όταν ετέθη το ζήτημα κατά πόσο ένα ΕΕΣ που είχε εκδοθεί από ολλανδό δημόσιο κατήγορο και όχι από δικαστή πληροί τους όρους της απόφασης πλαισίου για το ΕΕΣ. Στην Ολλανδία η Εισαγγελική αρχή αποτελεί μιν μέρος της δικαστικής εξουσίας, δεν απολαμβάνει όμως πλήρη εχέγγυα ανεξαρτησίας, αλλά τελεί υπό την ευθύνη του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου ωστόσο δέχτηκε ότι η απόφαση πλαίσιο επιτρέπει μόνο στο κράτος μέλος να ορίσει ποια είναι η αρμόδια δικαστική αρχή για την έκδοση του Ε.Ε.Σ. Δέχτηκε περαιτέρω ότι η αρμόδια δικαστική αρχή μπορεί να είναι δικαστές, αλλά μπορεί εξίσου να είναι και «δημόσιοι κατήγοροι, δικαστικοί ποινικοί ανακριτές ή ενδεχομένως και άλλοι».

Ε) ΠΑΡΑΔΟΣΗ-ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ-ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗ

Η εκτέλεση ενός ΕΕΣ διακρίνεται στη σύλληψη του προσώπου που καταζητείται και στην παράδοση του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ. Από την Α.Π συμπεραίνεται ότι μόλις το κράτος έκδοσης μεταβιβάσει την δικαστική του απόφαση στις δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης, το τελευταίο φέρει την υποχρέωση να προβεί στη γρήγορη και άμεση σύλληψη του καταζητούμενου προσώπου. Τα χρονικά όρια είναι αυστηρά καθώς το κράτος στο οποίο συλλαμβάνεται κάποιος, υποχρεούται να λάβει οριστική απόφαση για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εντός 60 ημερών, από τη σύλληψη. Εάν το πρόσωπο συγκατατίθεται στην παράδοσή¹⁶ του, η απόφαση παράδοσης πρέπει να ληφθεί εντός 10 ημερών.

Ο καταζητούμενος πρέπει να παραδοθεί το ταχύτερο δυνατόν σε ημερομηνία που συμφωνείται μεταξύ των ενδιαφερόμενων αρχών, και το αργότερο 10 ημέρες αφότου εκδόθηκε η οριστική απόφαση για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Το προαναφερθέν πρόσωπο έχει το δικαίωμα με βάση το άρ.11 της ΑΠ να ενημερωθεί επί της ύπαρξης του ΕΕΣ και σχετικά με τη δυνατότητα που του παρέχεται να παραδοθεί στη δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος ενώ ταυτόχρονα έχει δικαίωμα συνηγόρου και διερμηνέα.

Εάν υπάρξει συγκατάθεση του καταζητούμενου, εντός των προθεσμιών, οι διαδικασίες κινούνται ταχύτερα προς παράδοση του προσώπου μεταξύ των αρμόδιων αρχών των ενδιαφερόμενων κρατών μελών. Ο καταζητούμενος πρέπει να παραδίδεται εκουσίως και με πλήρη επίγνωση-γι' αυτό άλλωστε του παρέχεται και νομική υποστήριξη μέσω συνηγόρου-,ενώ η συγκατάθεση είναι αμετάκλητη.

Αν όμως δεν υπάρξει συγκατάθεση προς παράδοση του, τότε ο εκζητούμενος έχει δικαίωμα ακρόασης από τη δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης, όπως ορίζεται από το άρ.14. Στη συνέχεια, η δικαστική αρχή με τη σειρά της αποφασίζει σχετικά με την παράδοση του προσώπου.

Σημαντικό είναι επίσης να επισημάνουμε την δυνατότητα που έχει το κράτος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ να ζητήσει εγγυήσεις στην περίπτωση όπου η επιβληθείσα ποινή είναι ισόβια κάθειρξη ή στέρηση της ελευθερίας εφ' όρου ζωής, το πρόσωπο θα έχει, έπειτα από ορισμένο χρονικό διάστημα, το δικαίωμα να ζητήσει την επανεξέταση της ποινής και δεύτερον αν το καταζητούμενο πρόσωπο θα μπορεί να εκτίσει την ποινή που θα απαγγελθεί εναντίον του στο κράτος εκτέλεσης, εφόσον το εν λόγω πρόσωπο είναι υπήκοος ή κάτοικος του κράτους αυτού.

¹⁶ Βλ. Σπύρος Αθ. Καρανικόλας, Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου στην Ελληνική Ποινική Έννομη Τάξη, σελ.33

Z) ΤΟ ΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

Μετά από έντονες διαβουλεύσεις και συζητήσεις στη Βουλή¹⁷, καθώς το ΕΕΣ «υπήρξε ένα από τα πιο έντονα αμφιλεγόμενα ζητήματα που εισήχθησαν προς συζήτηση στη Βουλή», αυτό τέθηκε σε ισχύ στις 9 Ιουλίου 2004. Η τότε αντιπολίτευση ήταν και αυτή που διαφώνησε σφοδρά και εναντιώθηκε στη ψήφιση του νομοσχεδίου, προβάλλοντας ως επιχειρήματα τη γρήγορη και σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα ψήφισή του, την αντισυνταγματικότητα της παράδοσης των ημεδαπών, στηρίζοντας τον συγκεκριμένο ισχυρισμό στο γεγονός ότι μια τέτοια ενέργεια παραβιάζει τη διάταξη του Συντάγματος περί ελεύθερης κίνησης και εγκατάστασης ημεδαπών σε αλλοδαπή χώρα. Ταυτόχρονα, τονίστηκε από την αντιπολίτευση ότι η κατάργηση του διττού αξιόποινου δεν συμβαδίζει με τους στόχους του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας, ενώ τέλος έγινε μνεία και στα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία θεωρείτο από την ίδια την αντιπολίτευση ότι προστατεύονται ανεπαρκώς από τη νομοθεσία του ΕΕΣ. Όμως, παρ' όλες αυτές τις αντιρρήσεις το νομοσχέδιο ψηφίστηκε από τη Βουλή και το ΕΣΣ τέθηκε σε ισχύ στο εσωτερικό δίκαιο με το Ν. 3251/2004.

Ο ελληνικός Ν. 3251/2004¹⁸ αποτελείται από 6 κεφάλαια και 39 άρθρα. Ωστόσο, η δομή του είναι αρκετά διαφοροποιημένη από εκείνη της ΑΠ. Συνοπτικά, το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τις γενικές διατάξεις του νόμου, το δεύτερο με τα θέματα έκδοσης του ΕΕΣ, το τρίτο με την εκτέλεση του ΕΕΣ, το τέταρτο διαπραγματεύεται τους όρους παράδοσης του καταζητούμενου προσώπου, το πέμπτο υποδεικνύει τα επακόλουθα της προσαγωγής ενώ το έκτο και τελευταίο αναφέρεται στις τελικές διατάξεις του νόμου¹⁹.

Ο εκζητούμενος είναι ημεδαπός

Σπουδαίας σημασίας είναι η διατύπωση του άρθρου 11 περ. στ η οποία δεν αφήνει στις ελληνικές δικαστικές αρχές άλλα περιθώρια δράσης εκτός από το να αρνηθούν την εκτέλεση ενός ΕΕΣ, όταν αυτό αφορά ημεδαπό, που έχει καταδικασθεί από αλλοδαπή δικαστική αρχή σε οποιαδήποτε ποινή και να διατάξουν την εκτέλεση της επιβληθείσας ποινής στην Ελλάδα. Χαρακτηριστική είναι η με αριθμό 4/2006 απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Πειραιά η οποία υπογραμμίζει ότι «δεν παρέχεται άλλη ευχέρεια στις ελληνικές αρχές».

¹⁷ [\[12\]](#) Βλ. Πρακτικά Βουλής της 22^{ης} Ιουνίου 2004

¹⁸ Βλ. Σπύρος Αθ. Καρανικόλας, Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου στην Ελληνική Ποινική Έννομη Τάξη, σελ. 69 και σελ. 71

¹⁹ Αρ. 5 παρ. 4 Σ

Ζήτημα προκύπτει βέβαια στην περίπτωση που ο ημεδαπός επιθυμεί να εκτίσει την ποινή στη χώρα έκδοσης του ΕΕΣ και όχι στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή, αν η αρμόδια δικαστική αρχή κρίνει, ότι δεν πρέπει να αναληφθεί από την Ελλάδα η υποχρέωση εκτέλεσης της επιβληθείσας στον εκζητούμενο ημεδαπό ποινής, μπορεί να διαταχθεί η παράδοση του.

Η παραγραφή του αδικήματος ή της ποινής

Ο Άρειος Πάγος ασχολήθηκε και με το ζήτημα της παραγραφής του εγκλήματος ή της ποινής, η οποία βάσει της εθνικής μας νομοθεσίας αναφέρεται ως λόγος υποχρεωτικής άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ στο άρθρο 11 περ. δ. Το Ανώτατο Δικαστήριο υποστήριξε σε μια σειρά αποφάσεων του ότι η μετατροπή του δυνητικού λόγου μη εκτέλεσης σε υποχρεωτικό ίδρυσε μια «απαγορευτική διάταξη για την εκτέλεση του ΕΕΣ», η οποία ωστόσο είναι αντίθετη στο περιεχόμενο της απόφασης πλαίσιο. Μάλιστα υποστήριξε ότι εφόσον ο έλληνας νομοθέτης ήθελε να δώσει στη δικαστική αρχή τη δυνατότητα να εξετάσει αν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ έχει παραγραφεί και κατά το δίκαιο του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ, τότε αυτό θα έπρεπε να προβλέπεται ρητά στο νόμο. Ωστόσο φαίνεται να αιτιολογεί την νομοθετική αυτή επιλογή υποστηρίζοντας πως αν έχει παρέλθει ο χρόνος της παραγραφής κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους, και εκτελεστεί το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τότε αναμφισβήτητα ο θεσμός της παραγραφής, ως θεσμός δημόσιας τάξης, θα τίθεται εκ ποδών και χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα.»

Σύλληψη και κράτηση του εκζητούμενου -Αρμόδια Όργανα.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 Ν. 3.251/2004 ορίζεται ότι αρμόδια αρχή για την παραλαβή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και για τη φροντίδα σύλληψης του εκζητουμένου στην Ελλάδα είναι ο Εισαγγελέας Εφετών στην περιφέρεια του οποίου διαμένει ο εκζητούμενος ή ο Εισαγγελέας Εφετών Αθηνών στην περίπτωση που είναι άγνωστη η διαμονή του. Η επιλογή του Εισαγγελέα εφετών ως όργανο επιφορτισμένο με τις παραπάνω αρμοδιότητες κρίνεται σαφέστατα ορθή καθώς διαθέτει μεγαλύτερη εμπειρία από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών.

Όταν ο εκζητούμενος συλλαμβάνεται οδηγείται χωρίς καθυστέρηση στον Εισαγγελέα Εφετών, ο οποίος φροντίζει για τη βεβαίωση της ταυτότητας του και τον ενημερώνει για τα δικαιώματά του σύμφωνα με το άρθρο 15 Ν. 3.251/2004. Τα δικαιώματα, που αναγνωρίζονται στον εκζητούμενο, συνάδουν με τα δικαιώματα που έχει ο κατηγορούμενος στο πλαίσιο της ανάκρισης και συγκεκριμένα στα άρθρα 100, 101 και 103 ΚΠΔ.

Η άμεση εκτελεστότητα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εξαντλείται στο στάδιο της σύλληψης του εκζητουμένου. Στη συνέχεια η σκοπιμότητα ή μη της κράτησής του και η

απόφαση για την παράδοσή του εξαρτώνται από την κρίση των δικαιοδοτικών οργάνων του κράτους εκτέλεσης. Σύμφωνα με το άρθρο 16 Ν. 3251/2004 κατ' αρχήν ο Εισαγγελέας Εφετών κρίνει αν πρέπει να τεθεί υπό κράτηση ο εκζητούμενος ή να αφεθεί ελεύθερος με ή χωρίς περιοριστικούς όρους. Ο εκζητούμενος έχει σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου το δικαίωμα να προσφύγει στο Συμβούλιο Εφετών σε προθεσμία δύο (2) ημερών κατά της διάταξης του Εισαγγελέα.

Μετά τη σύλληψη του ο εκζητούμενος έχει δύο επιλογές: είτε να συναινέσει στην προσαγωγή του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ, η περίπτωση αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 17 Ν. 3.251/2004, είτε να αρνηθεί την προσαγωγή του, που ρυθμίζεται στο άρθρο 18 το ίδιου νόμου. Στην πρώτη περίπτωση το ΕΕΣ διαβιβάζεται στον Πρόεδρο Εφετών, ο οποίος αποφασίζει για την εκτέλεση του ΕΕΣ μέσα σε διάστημα δέκα (10) ημερών από τη δήλωση συγκατάθεσης (άρθρο 21 παρ. 1). Στη δεύτερη περίπτωση για την προσαγωγή του εκζητούμενου στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ αποφασίζει το Συμβούλιο Εφετών σε διάστημα εξήντα (60) ημερών από τη σύλληψη του (άρθρο 21 παρ. 2).

Σύμφωνα με την απόφαση πλαίσιο το κράτος μέλος αποφασίζει, αν θα είναι αμετάκλητη ή όχι η δήλωση συγκατάθεσης του εκζητούμενου. Κάποια κράτη επιτρέπουν την ανάκληση της δήλωσης συγκατάθεσης, πρόβλεψη που σαφώς προστατεύει επαρκέστερα τον κατηγορούμενο από αποφάσεις που ενδέχεται να πάρει λόγω άγνοιας, αν δεν έχει επικοινωνήσει με τον συνήγορό του για να ενημερωθεί πληρέστερα για την καλύτερη υπεράσπισή του.

Επιπρόσθετα, ενώ στο αρ. 17 παρ. 3 προβλέπεται δικαίωμα ακρόασης του εκζητουμένου ενώπιον του Προέδρου Εφετών μετά τη δήλωσή του περί συγκατάθεσης, δεν απαγγέλλεται καμία κύρωση στην περίπτωση που δεν εισακουστεί το αίτημά του. Ομοίως στη περίπτωση που ο εκζητούμενος δεν συναινεί στην παράδοση του προβλέπεται σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 2 αυτοπρόσωπη εμφάνιση και ακρόαση ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών. Ούτε εδώ όμως προβλέπεται συνέπεια σε περίπτωση παραβίασης του δικαιώματός του.

Προβλεπόμενα ένδικα μέσα κατά απόφασης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ.

Σύμφωνα με το αρ. 22 ο εισαγγελέας και ο εκζητούμενος έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση κατά της οριστικής απόφασης του Συμβουλίου Εφετών μέσα σε προθεσμία είκοσι τεσσάρων ωρών από τη δημοσίευση της απόφασης σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 451 ΚΠΔ (παρ. 1). Η κλήτευση ενώπιον του ΑΠ είναι υποχρεωτική (παρ. 2).

Αρχικά πρέπει να αναφερθεί ότι αντικείμενο της έφεσης είναι ο έλεγχος και η διόρθωση των σφαλμάτων της προσβαλλόμενης απόφασης σχετικά με την εφαρμογή του νόμου, των τύπων

της διαδικασίας και την ουσιαστική εκτίμηση των αποδείξεων. Ως εκ τούτου, ο Άρειος Πάγος δικάζει ως δικαστήριο ουσίας δευτέρου βαθμού και εφόσον η έφεση γίνει τυπικά δεκτή, η απόφαση του Συμβουλίου Εφετών εξαφανίζεται και το Ακυρωτικό αποφαινεται υπέρ ή εναντίον της εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, ενώ είναι επιτρεπτή και η προσκόμιση νέων στοιχείων.

Ζήτημα προέκυψε με τη δυνατότητα έφεσης κατά της απόφασης του Προέδρου Εφετών. Τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι έφεση²⁰ δεν επιτρέπεται κατά απόφασης του Προέδρου Εφετών και ο Άρειος Πάγος αιτιολόγησε την απόφαση του προβάλλοντας την ανάγκη ταχείας έκδοσης της απόφασης για την εκτέλεση του ΕΕΣ.

Η προθεσμία των είκοσι τεσσάρων (24) ωρών είναι προφανές ότι είναι εξαιρετικά μικρή, ιδιαίτερα ενόψει του γεγονότος ότι η έφεση του άρθρου 22 του Ν. 3251/2004 αποτελεί ένδικο μέσο με το οποίο εκφράζεται παράπονο όχι μόνο σχετικά με πραγματικά περιστατικά και την εκτίμησή τους από το Συμβούλιο Εφετών, αλλά και σχετικά με αμιγώς νομικά ζητήματα. Αντικειμενικά λοιπόν δεν είναι δυνατή η προετοιμασία μιας αποτελεσματικής προστασίας του εκζητουμένου κάτω από έναν τόσο ασφυκτικό χρονικό περιορισμό. Η συγκεκριμένη ρύθμιση αποτελεί μεταφορά εκείνης του άρθρου 451 ΚΠΔ για την οποία έχουν διατυπωθεί αντίστοιχες ενστάσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 1 του ν. 3251/2004, για την άσκηση της έφεσης συντάσσεται έκθεση ενώπιον του γραμματέα εφετών. Έτσι κρίθηκε ότι «ενόψει της ειδικότητας της εν λόγω διάταξης και του επιδιωκόμενου σκοπού της ταχείας περατώσεως της διαδικασίας της αποφάσεως για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψεως, ο τρόπος αυτός της ασκήσεως της εφέσεως είναι αποκλειστικός και δεν έχει εφαρμογή η γενική διάταξη του άρθρου 474 παρ. 1 του ΚΠΔ που προβλέπει την άσκηση εφέσεως και με δήλωση ενώπιον του διευθυντή των φυλακών, όπου κρατείται ο δικαιούμενος».

Η παραπάνω νομολογία του Ακυρωτικού δέχθηκε κριτική από μερίδα της θεωρίας η οποία υποστηρίζει ότι ελάχιστα συμβαδίζει με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και παραβιάζει ευθέως το δικαίωμα δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 Συντάγματος) και δίκαιης δίκης (άρθρο 6 ΕΣΔΑ).

²⁰ Βλ. ΑΠ σε Συμβ 2654/2008, σύμφωνα με την οποία «μετά την τυπική παραδοχή της εφέσεως η πρωτόδικη απόφαση ατονεί και η υπόθεση επανεξετάζεται τόσο ως προς τη νομική όσο και ως προς την ουσιαστική της βάση»

Επιπρόσθετα οι λόγοι εφέσεως πρέπει να διατυπώνονται στην έκθεση εφέσεως κατά τρόπο σαφή και ορισμένο για να είναι δεκτικοί δικαστικής εκτίμησης, διαφορετικά η έφεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν αρκεί η αόριστη αναφορά στην έκθεση εφέσεως ότι ο εκζητούμενος εκκαλεί την απόφαση του Συμβουλίου για τους λόγους που θα προβάλλει κατά τη συζήτηση, ούτε ότι οι λόγοι προβλήθηκαν το πρώτον με το κατατεθέν μετά τη συζήτηση υπόμνημα. Επίσης, δεν προβλέπεται η άσκηση πρόσθετων λόγων επί της ασκηθείσας εφέσεως και επομένως πρόσθετοι λόγοι έφεσης του εκκαλούντος, που κατατέθηκαν από αυτόν με αυτοτελές δικόγραφο στην γραμματεία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, είναι απαράδεκτοι.

Η) Απουσία ρήτρας στην ΑΠ σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Είναι γεγονός ότι τα κράτη μέλη αδυνατούν να συμμορφωθούν πλήρως με τις επιταγές της ΕΣΔΑ, προκαλεί δε προβληματισμό ότι η απόφαση πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν συμπεριλαμβάνει ρητά στους λόγους άρνησης εκτέλεσης την παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου προσώπου. Η συμπερίληψη μιας τέτοιας διάταξης θα παρείχε αδιαμφισβήτητο προβάδισμα στην προστασία των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου και στην κατίσχυση των επιταγών του κράτους δικαίου. Δεν θα δίνονταν τα περιθώρια για την συνεκτίμηση των πολιτικών επιπτώσεων που θα μπορούσε να έχει στις σχέσεις των εμπλεκόμενων μερών μια απορριπτική απόφαση του κράτους εκτέλεσης, βασιζόμενη στην ανεπαρκή διασφάλιση των δικαιωμάτων του εκζητούμενου από το κράτος έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Σε κάθε περίπτωση όμως, η υποχρέωση των δικαστικών αρχών εκτέλεσης να προβαίνουν σε έλεγχο συμμόρφωσης του κράτους έκδοσης του εντάλματος με τις επιταγές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προκύπτει αναμφίβολα από την πλειάδα των λοιπών διατάξεων που προβλέπονται στην ΑΠ και έχουν ενσωματωθεί στους εθνικούς νόμους μεταφοράς. Δυνάμει αυτών, η κατάργηση του διττού αξιοποιήσιμου πρέπει να οριοθετείται με βάση τις δικονομικές εγγυήσεις που προβλέπονται σε συμβατικά κείμενα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων διεθνούς και ευρωπαϊκού κύρους. Επιπλέον, προστατευτικό μέτρο υπέρ του εκζητούμενου προσώπου μπορούν να αποτελέσουν οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και όσες προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

Σύμφωνα με την παράγραφο 12 του προοιμίου του ευρωπαϊκού νομοθετήματος η ΑΠ σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται στο άρθρο 6 ΣΣΕ. Επιπροσθέτως το άρθρο 1 παράγραφος 3 της ενωσιακής πράξης ορίζει ότι δεν μπορεί αυτή να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρεωτικής υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των νομικών αρχών όπως διατυπώνονται στην παραπάνω διάταξη του

πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου όσο και πολυάριθμα άλλα κράτη-μέλη γιατί αναφορά στο άρθρο 6 ΣΣΕ στον κύριο κορμό των εθνικών τους ρυθμίσεων ή κατέστησαν υποχρεωτικό λόγο άρνησης της παράδοσης του εκζητούμενου την παραβίαση των αρχών και εγγυήσεων που κατοχυρώνονται στο παραπάνω άρθρο της συνθήκης πλέον μέσω της ανωτέρω μνείας το άρθρο 6 ΣΣΕ πραγματοποιείται άμεση παραπομπή στην Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου περαιτέρω στο άρθρο 12 του προοιμίου της ΑΠ διατυπώνεται με σαφήνεια ότι κατά την εφαρμογή της διαδικασίας του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης τα κράτη-μέλη δεν εμποδίζονται να εφαρμόσουν τις συνταγματικές διατάξεις τους που κατοχυρώνουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, την ελευθερία του τύπου και την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα. Στο πλαίσιο αυτό τόσο η Ελλάδα όσο και πολλά άλλα κράτη-μέλη προχώρησαν ακόμη σε πιο προωθημένες ρυθμίσεις, καθώς κατέστησαν υποχρεωτική την απαγόρευση της παράδοσης εφόσον συντρέχει παραβίαση μιας ευρύτερης κατηγορίας συνταγματικών εγγυήσεων. Η χώρα μας συγκεκριμένα επέτρεψε στον εκζητούμενο να χρησιμοποιεί ως αμυντικά δικαιώματα όλες τις συνταγματικές της διατάξεις στις οποίες αποτυπώνονται θεμελιώδη δικαιώματα και αρχές.

Θ) Λόγοι μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ.

Όπως αναφέρεται κατά τα' ανωτέρω, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης διαπνέει την απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, εντούτοις, η αναγνώριση αυτή, όπως προκύπτει από τα άρθρα 3 και 4 της εν λόγω αποφάσεως πλαίσιο, δεν συνεπάγεται απόλυτη υποχρέωση εκτελέσεως του εκδοθέντος εντάλματος σύλληψεως.

Η απόφαση πλαίσιο παρέχει περισσότερους λόγους μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ από ότι η ευρωπαϊκή σύμβαση έκδοσης. Η έλλειψη διττού αξιόποινου, η παραγραφή και η καταδίκη του εκζητούμενου προσώπου για τα ίδια αδικήματα σε τρίτη χώρα ήταν λόγοι υποχρεωτικής άρνησης έκδοσης, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή σύμβαση έκδοσης, ενώ με την απόφαση πλαίσιο είναι λόγοι προαιρετικής άρνησης εκτέλεσης ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Επιπλέον, η δυνατότητα μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ λόγω της ερήμην καταδίκης του εκζητούμενου χωρίς να μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του δεν προβλεπόταν στην ΕΣΕ, αλλά στο δεύτερο Πρωτόκολλο της.

Θ1) Λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Στο άρθρο 3 παρ. 1-3 της απόφασης πλαισίου περιγράφονται περιοριστικά οι τρεις λόγοι υποχρεωτικής άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ από τις δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης. Αυτοί είναι: 1) η αμνηστία της πράξης για την οποία εκδόθηκε το ΕΕΣ από το κράτος εκτέλεσης του, εφόσον το κράτος είχε την αρμοδιότητα για τη δίωξη αυτής της πράξης σύμφωνα με το

ποινικό του δίκαιο 2) η ύπαρξη τελεσίδικης δικαστικής απόφασης από οποιοδήποτε κράτος μέλος, για τις ίδιες πράξεις, με την προϋπόθεση ότι σε περίπτωση καταδίκης η ποινή έχει εκτιθεί ή εκτίεται, ή δεν μπορεί να εκτιθεί σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους καταδίκης και 3) η έλλειψη ποινικής ευθύνης λόγω ηλικίας για τις πράξεις για τις οποίες έχει εκδοθεί το ΕΕΣ σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Ο δεύτερος λόγος δηλαδή η αρχή του *ne bis in idem* δημιούργησε τα περισσότερα ζητήματα ερμηνείας και απασχόλησε το Δικαστήριο της Ένωσης και θα τον αναλύσουμε κατωτέρω.

Θ2) Η αρχή *ne bis in idem*²¹ στον ευρωπαϊκό χώρο.

Αρχικά πρέπει να αναφέρουμε ότι η αρχή *ne bis in idem* είναι θεμελιώδης αρχή στις περισσότερες έννομες τάξεις των κρατών μελών της Ένωσης, σε κάποια μάλιστα είναι και συνταγματικά κατοχυρωμένη. Η αρχή εφαρμόζεται στο πεδίο του ποινικού δικαίου και ειδικότερα σε τελεσίδικες αποφάσεις σε ποινικές υποθέσεις. Είναι έκφανση της αρχής της δίκαιης δίκης και λειτουργεί προστατευτικά για τον πολίτη καθώς θέτει όρια στην εξουσία επιβολής τιμωρίας από το κράτος. Επί πλέον η μη δυνατότητα να κριθεί ξανά το ίδιο πρόσωπο για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, συμβάλλει στο σεβασμό του δεδικασμένου που δημιουργούν οι τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις και κατά συνέπεια στην ασφάλεια δικαίου.

Η ως άνω αρχή είχε αρχικά εθνική εμβέλεια και απέκλειε την τιμωρία ενός προσώπου για δεύτερη φορά για τα ίδια πραγματικά περιστατικά στο ίδιο κράτος. Με το άρθρο 4 του 7 ου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε το 1984 και επικυρώθηκε από τα 25 κράτη μέλη της Ένωσης, κατοχυρώθηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα το δόγμα *ne bis in idem*, που εφαρμόζεται μόνο στην εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλόμενων μελών και όχι σε διακρατικό επίπεδο. Ωστόσο λόγω των διεθνών εξελίξεων απέκτησε διακρατική εμβέλεια.

Στην πρόταση της για την έκδοση της απόφασης πλαίσιο η Επιτροπή είχε διατυπώσει συντηρητική προσέγγιση της αρχής *ne bis in idem*. Στο άρθρο 30 της πρότασης της υπό τον τίτλο «ου δις δικάζειν» η Επιτροπή πρότεινε ως υποχρεωτικό λόγο άρνησης ενός ΕΕΣ την περίπτωση της οριστικής καταδίκης του εκζητούμενου στο κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ (παρ. 1)

²¹ Το ΔΕΕ ασχολήθηκε πολύ νωρίτερα με την εφαρμογή της αρχής, όχι όμως στο χώρο του ποινικού δικαίου, αλλά στο χώρο του ανταγωνισμού, βλ. ΔΕΚ, 13 Φεβρουαρίου 1969, C-14/1969, Wilhelm και λοιποί κατά Bundeskartellamt, Συλλογή της Νομολογίας 1969, 1, Ελληνική ειδική έκδοση, 1. Βλ. Vervaele J., όπ. ανωτ., 106, υποσ. 20 με τις εκεί αποφάσεις.

και ως δυνητικό λόγο άρνησης την περίπτωση στην οποία οι δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης είχαν αποφασίσει είτε να μην ασκήσουν είτε να παύσουν την ποινική δίωξη σε σχέση με το αδίκημα για το οποίο εκδόθηκε το ΕΕΣ (παρ. 2).

Εντούτοις οι διατάξεις αυτές για την αρχή *ne bis in idem* άλλαξαν σημαντικά κατά τις διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο και έτσι η παραπάνω αρχή απαντάται στην απόφαση πλαίσιο σε δύο άρθρα είτε ως υποχρεωτικός είτε ως δυνητικός λόγος μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ. Σχετικά με την αρχή 'ου δις δικάζειν' ως υποχρεωτικός λόγος μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ (άρθρο 3 παρ. 2), η απόφαση πλαίσιο επέκτεινε το λόγο άρνησης στις αποφάσεις οποιουδήποτε κράτους μέλους, ακόμα επομένως και του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ και η ρύθμιση υπερέβη με αυτό τον τρόπο το άρθρο 9 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης έκδοσης, που προέβλεπε ως υποχρεωτικό λόγο απόρριψης του αιτήματος έκδοσης την έκδοση αμετάκλητης απόφασης μόνο από το κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Η αρχή *ne bis in idem* ως δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ (άρθρο 4 παρ. 3) δημιούργησε λόγω της άστοχης διατύπωσης της κάποια ερμηνευτικά προβλήματα. Και στα δύο άρθρα επαναλαμβάνεται η φράση «ο καταζητούμενος έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τις ίδιες πράξεις από κράτος μέλος», στο άρθρο 3 παρ. 2 όμως υπάρχει η προϋπόθεση έκτισης της ποινής ή της μη δυνατότητας έκτισης, ενώ στο άρθρο 4 παρ. 3 προστίθεται η φράση «με αποτέλεσμα να κωλύεται η μεταγενέστερη άσκηση δίωξης» και δεν υπάρχει η πρόσθετη προϋπόθεση της έκτισης της ποινής. Μια κατά γράμμα ερμηνεία των δύο άρθρων θα προκαλούσε αντίφαση καθώς η έκδοση τελεσίδικης απόφασης σε οποιοδήποτε κράτος μέλος θα αποτελούσε στη μία περίπτωση υποχρεωτικός και στην άλλη περίπτωση απλά δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Η ερμηνεία αυτή βεβαίως δεν ευσταθεί και οφείλεται σε μεταφραστική αστοχία καθώς χρησιμοποιήθηκε και στα δύο άρθρα η φράση «έχει καταδικασθεί τελεσίδικα». Το ακριβές νόημα των άρθρων είναι ότι στο μεν άρθρο 3 παρ. 2 της απόφασης πλαισίου γίνεται λόγος για τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις εν στενή έννοια, δηλαδή για αποφάσεις που προέρχονται από δικαιοδοτικό όργανο, ενώ στο άρθρο 4 παρ. 3 γίνεται λόγος για άλλες τελεσίδικες αποφάσεις εννοώντας αποφάσεις που εκδίδονται χωρίς την παρέμβαση δικαστηρίου (π.χ. εισαγγελικών αρχών που δεν έχουν τη μορφή δικαστικής απόφασης), αλλά με αυτές παύει οριστικά η ποινική δίωξη σε ένα κράτος μέλος.

Με τα παραπάνω ερμηνευτικά ζητήματα και ιδίως με το τι περιλαμβάνει το πεδίο εφαρμογής των στοιχείων της αρχής, δηλαδή το *idem* και το *bis*, ήτοι αν η αρχή εφαρμόζεται για τις ίδιες πράξεις ή για τα ίδια αδικήματα και τι ακριβώς σημαίνει ίδιες πράξεις ή ίδια αδικήματα και αν το

bis περιλαμβάνει την έννοια της τελεσίδικης απόφασης, αν δηλαδή πρόκειται μόνο για τελεσίδικη απόφαση ποινικού δικαστηρίου ή αν η αρχή καλύπτει και μια ποινή από εισαγγελική ή διοικητική αρχή, ασχολήθηκε η νομολογία του ΔΕΕ.

Θ3) Η ερμηνεία της αρχής σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ²².

Η πρώτη σημαντική απόφαση του ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία της αρχής εκδόθηκε στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Gözütok και Brügger. Οι δύο υποθέσεις σχετίζονταν με την παύση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα (στην Ολλανδία και στη Γερμανία αντίστοιχα) κατόπιν εξωδικαστικού διακανονισμού με τους κατηγορούμενους και αφού οι κατηγορούμενοι είχαν εκπληρώσει ορισμένες υποχρεώσεις, όπως ορίζεται από την εθνική νομοθεσία. Το ΔΕΕ κλήθηκε να απαντήσει αν στις περιπτώσεις αυτές ο κατηγορούμενος θεωρείται ότι «καταδικάστηκε αμετάκλητα». Το ΔΕΕ κατέληξε στην απόφαση ότι στην περίπτωση αυτή πρέπει να θεωρείται ότι ο ενδιαφερόμενος «καταδικάστηκε αμετάκλητα για τα πραγματικά περιστατικά που του καταλογίζονται. Το γεγονός ότι στη διαδικασία αυτή δεν παρενέβη κανένα δικαστήριο και ότι η απόφαση που ελήφθη δεν έχει τη μορφή δικαστικής απόφασης δεν επηρεάζει την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem.

Το ΔΕΕ θεώρησε δηλαδή ότι η ευρεία ερμηνεία της αρχής συμβάλλει στην διατήρηση και ανάπτυξη ενός χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης όπως ο στόχος αυτός διατυπώθηκε στη Συνθήκη του Άμστερνταμ και ότι το κεκτημένο Σένγκεν αποσκοπεί στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Επιπλέον προσέθεσε ότι η αρχή ne bis in idem προϋποθέτει την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης των συμβαλλομένων κρατών μελών στα οικεία συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και ότι κάθε κράτος μέλος αποδέχεται την εφαρμογή του ποινικού δικαίου που ισχύει στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη.

Τόνισε μάλιστα ότι «το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν κατοχυρώνεται αποτελεσματικά παρά μόνον αν ο αυτουργός της πράξεως γνωρίζει ότι, άπαξ καταδικαστεί και εκτίσει την ποινή του ή ενδεχομένως απαλλαγεί αμετάκλητα σε ένα κράτος μέλος, μπορεί να διακινηθεί εντός του χώρου Σένγκεν χωρίς να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο διώξεων σε άλλο

²² Σύμφωνα με το άρθρο 9 της ΕΣΕ μια τελεσίδικη απόφαση του κράτους από το οποίο ζητείτο η έκδοση για την ίδια πράξη ήταν λόγος υποχρεωτικής απόρριψης της αίτησης έκδοσης. Σύμφωνα με το άρθρο 8 ήταν δυνατή η άρνηση έκδοσης, αν εις βάρος του εκζητούμενου προσώπου είχε ασκηθεί δίωξη για τις ίδιες πράξεις στο κράτος, από το οποίο ζητείτο η έκδοση. Βλ. Vervaele J., όπ. ανωτ., 103-104.

κράτος μέλος με την αιτιολογία ότι η πράξη αυτή συνιστά χωριστό ποινικό αδίκημα στην έννομη τάξη του τελευταίου αυτού κράτους μέλους».

Το Δικαστήριο της Ένωσης επέμεινε στην παραπάνω ερμηνευτική προσέγγιση της αρχής *ne bis in idem* και σε περιπτώσεις πιο σύνθετες από τις παραπάνω υποθέσεις, όπως στην υπόθεση *Gasparin*. Το ΔΕΕ ερωτήθηκε μεταξύ άλλων αν η αρχή *ne bis in idem*, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, εφαρμόζεται στην περίπτωση αμετάκλητης αποφάσεως δικαστηρίου συμβαλλομένου κράτους με την οποία κατηγορούμενος απαλλάχθηκε λόγω παραγραφής του εγκλήματος για το οποίο ασκήθηκε η ποινική δίωξη.

Η πρόταση της Γενικής Εισαγγελέως ότι η εν λόγω αρχή δεν πρέπει να εφαρμόζεται σε απόφαση απαλλαγής λόγω παραγραφής δεν βρήκε σύμφωνο το Δικαστήριο το οποίο δεν έκανε δεκτά τα επιχειρήματα της. Τόνισε ότι, σκοπός του άρθρου 54 είναι η εξασφάλιση της διατήρησης ενός χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης και η ελεύθερη διακίνηση των προσώπων. Στην περίπτωση που το πρόσωπο που απαλλάχθηκε λόγω παραγραφής σε ένα συμβαλλόμενο κράτος κινδύνευε να συλληφθεί και να καταδικασθεί για την ίδια πράξη σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, επειδή εκεί το αξιόποινο της πράξης δεν είχε παραγραφεί, τότε τίθεται σε κίνδυνο η εφαρμογή του παραπάνω σκοπού.

Το ΔΕΕ υποστήριξε ότι το άρθρο 4, σημείο 4 της απόφασης πλαίσιο παρέχει στη δικαστική αρχή εκτελέσεως τη δυνατότητα να αρνηθεί να εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, ιδίως όταν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους εκτελέσεως, κωλύεται η άσκηση ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής. Η εφαρμογή της δυνατότητας αυτής δεν εξαρτάται από την ύπαρξη δικαστικής αποφάσεως που βασίζεται στην παραγραφή. Στην περίπτωση που υπάρχει αμετάκλητη δικαστική απόφαση για τα ίδια πραγματικά περιστατικά εφαρμόζεται το άρθρο 3 σημείο 2 της απόφασης πλαίσιο, που προβλέπει ένα λόγο υποχρεωτικής μη εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως.

Η υπόθεση *Kretzinger* παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον επειδή το ΔΕΕ έκρινε ότι στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος έχει καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης με αναστολή σύμφωνα με το δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους, θεωρείται ότι η ποινή εκτίεται από τη στιγμή που η καταδικαστική απόφαση καθίσταται εκτελεστή και καθ' όλη τη διάρκεια της δοκιμασίας και έχει εκτιθεί αφού ολοκληρωθεί η περίοδος δοκιμασίας.

Μέσω της νομολογίας του το ΔΕΕ τάχθηκε υπέρ μιας ευρείας ερμηνείας της παραπάνω αρχής. Ερμήνευσε το άρθρο 54 ΣΕΣΣ έχοντας ως κεντρικό άξονα την ανάπτυξη ενός χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το ΕΕΣ στηρίζεται

και αυτό στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών γι' αυτό η θέσπιση του θεωρήθηκε σημαντικό βήμα για την ενίσχυση του χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.

Για τους παραπάνω λόγους υποστηρίχθηκε η άποψη ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 παρ. 2 της απόφασης πλαισίου πρέπει να ερμηνεύονται όπως και στο άρθρο 54 της ΣΕΕΣ, δηλαδή και η εισαγγελική διαμεσολάβηση που παύει την ποινική δίωξη, όταν ο κατηγορούμενος έχει εκπληρώσει κάποιους όρους πρέπει να θεωρείται υποχρεωτικός λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.

1) Λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Στην αρχική του μορφή το άρθρο 4 παρ. 1-7 περιλάμβανε 7 προαιρετικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ. Με την τροποποίηση του ΕΕΣ όμως που επήλθε με την απόφαση πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου προστέθηκε ένας ακόμα λόγος (8ος λόγος) προαιρετικής άρνησης. Οι δικαστικές αρχές του κράτους, όταν εντοπίσουν ότι συντρέχει κάποιος από τους παρακάτω λόγους, μπορούν, ασκώντας τη διακριτική ευχέρεια που τους παρέχει η απόφαση πλαίσιο, να αρνηθούν την εκτέλεση του ΕΕΣ και συνακόλουθα την παράδοση του εκζητούμενου.

Ειδικότερα οι λόγοι είναι: 1) εάν σε μια από τις περιπτώσεις του άρθρου 2 παρ. 4 η πράξη λόγω της οποίας εκδίδεται το ΕΕΣ δεν συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης, εκτός από κάποιες κατηγορίες φορολογικών παραβιάσεων, 2) όταν το εκζητούμενο πρόσωπο διώκεται στο κράτος μέλος εκτέλεσης για την ίδια πράξη, με εκείνη στην οποία βασίζεται το ΕΕΣ, 3) όταν οι δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης αποφάσισαν είτε να μην ασκήσουν είτε να παύσουν την ποινική δίωξη για την πράξη που αποτελεί το αντικείμενο του εντάλματος σύλληψης ή όταν ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως για τις ίδιες πράξεις σε κράτος μέλος με αποτέλεσμα να κωλύεται η μεταγενέστερη άσκηση δίωξης.

Επιπλέον, οι δικαστικές αρχές μπορούν να αρνηθούν την εκτέλεση εάν: 4) έχει παραγραφεί η ποινική δίωξη ή η ποινή σύμφωνα με τους νόμους του κράτους εκτέλεσης και οι πράξεις ανάγονται στην αρμοδιότητα αυτού του κράτους σύμφωνα με το ποινικό του δίκαιο, 5) εάν ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως για τις αυτές πράξεις σε τρίτη χώρα, υπό τον όρο ότι σε περίπτωση καταδίκης η ποινή έχει εκτιθεί ή εκτίεται, ή δεν μπορεί να εκτιθεί πλέον σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους καταδίκης και 6) εάν το ΕΕΣ έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικών της ελευθερίας, όταν ο εκζητούμενος διαμένει στο κράτος εκτέλεσης, είναι υπήκοος ή κάτοικος του και αυτό το κράτος δεσμεύεται να εκτελέσει την ποινή ή το μέτρο ασφαλείας σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο.

Τέλος ο 7ος λόγος έχει να κάνει με την αρχή της εδαφικότητας. Οι δικαστικές αρχές μπορούν να αρνηθούν την εκτέλεση ενός ΕΕΣ α) αν η αξιόποινη πράξη, για την οποία εκδόθηκε το ΕΕΣ, θεωρείται ότι διαπράχθηκε κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στο έδαφος του κράτους εκτέλεσης ή σε εξομοιούμενο προς αυτό τόπο, β) αν η αξιόποινη πράξη έχει διαπραχθεί εκτός του εδάφους του κράτους έκδοσης του εντάλματος και η νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης δεν επιτρέπει τη δίωξη για την ίδια πράξη που διαπράττεται εκτός του εδάφους του.

Ο τελευταίος 8ος λόγος προαιρετικής άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ προστέθηκε ως άρθρο 4α με την απόφαση πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Η αρμόδια δικαστική αρχή μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, αν ο κατηγορούμενος δεν είχε εμφανισθεί αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης (ερήμην καταδικαστική απόφαση), εκτός αν πληρούνται κάποιες δικονομικές προϋποθέσεις του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ, που αναφέρονται στο άρθρο 4α.

Πριν την προσθήκη αυτή, σε περίπτωση ερήμην καταδικαστικής απόφασης, όταν ο ενδιαφερόμενος δεν είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως ούτε είχε ενημερωθεί κατ' άλλον τρόπο για την ημερομηνία της ακροαματικής διαδικασίας, η παράδοση του εκζητούμενου μπορούσε να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι η δικαστική αρχή έκδοσης του ΕΕΣ θα παρείχε επαρκείς εγγυήσεις στον κατηγορούμενο ώστε να εξασφαλισθεί η δυνατότητα να ζητήσει να δικασθεί εκ νέου στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ και να παρίσταται κατά τη λήψη της απόφασης.

Από τους παραπάνω προαιρετικούς λόγους μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ το Δικαστήριο της Ένωσης έχει κληθεί να ερμηνεύσει τον έκτο λόγο, πότε δηλαδή ο εκζητούμενος θεωρείται ότι διαμένει ή είναι κάτοικος σε ένα κράτος μέλος.

11) Ο εκζητούμενος διαμένει ή είναι κάτοικος σε ένα κράτος μέλος²³.

Το ΔΕΕ ασχολήθηκε επίσης για πρώτη φορά με την ερμηνεία των όρων «διαμένει στο κράτος μέλος εκτέλεσης, ή είναι κάτοικός του» του άρθρου 4 παρ. 6 στην υπόθεση *Kozłowski*. Το Δικαστήριο τόνισε ότι, οι όροι αυτοί πρέπει να ερμηνεύονται ομοιόμορφα, καθώς αφορούν αυτοτελείς έννοιες του ενωσιακού δικαίου.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα (σκέψη 54) ότι «ο εκζητούμενος είναι «κάτοικος» του κράτους εκτέλεσης ενός ΕΕΣ, όταν έχει εκεί την πραγματική κατοικία του και «διαμένει» σε αυτό

²³ Μουζάκης Δ., όπ. ανωτ., 325 ,υποσ. 384 και η εκεί βιβλιογραφία

εφόσον έχει δημιουργήσει στο εν λόγω κράτος μέλος δεσμούς παρόμοιους με εκείνους που δημιουργεί ένας κάτοικος μετά από σταθερή παραμονή ορισμένης διάρκειας.»

Με βάση τα παραπάνω στη σκέψη 54 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «ο εκζητούμενος είναι «κάτοικος» του κράτους εκτέλεσης ενός ΕΕΣ, όταν έχει εκεί την πραγματική κατοικία του και «διαμένει» σε αυτό εφόσον έχει δημιουργήσει στο εν λόγω κράτος μέλος δεσμούς παρόμοιους με εκείνους που δημιουργεί ένας κάτοικος μετά από σταθερή παραμονή ορισμένης διάρκειας.»

Το ΔΕΕ έκρινε ότι το κράτος εκτέλεσης «πρέπει να προβεί σε συνολική εκτίμηση διαφόρων αντικειμενικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν την περίπτωση του προσώπου αυτού, όπως η διάρκεια, η φύση και οι συνθήκες παραμονής του εκζητούμενου, καθώς και οι οικογενειακοί και οικονομικοί δεσμοί του με το κράτος μέλος εκτέλεσης.»

Με βάση την παραπάνω ερμηνεία του Δικαστηρίου της Ένωσης σχετικά με τα αντικειμενικά στοιχεία που πρέπει να λάβει υπόψη ο εθνικός δικαστής έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι το ΔΕΕ εισήγαγε σιωπηρώς, με την απόφαση αυτή την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας στην εκτέλεση ενός ΕΕΣ. Άφησε στη διακριτική ευχέρεια του εθνικού δικαστή να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει την αναλογικότητα, όταν κρίνει την επάρκεια των δεσμών του εκζητούμενου με το κράτος μέλος εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Το ΔΕΕ στο πλαίσιο εξέτασης της υπόθεσης D. Wolzenburg¹¹⁵ απάντησε και στο ερώτημα αν το άρθρο 4, σημείο 6 έχει την έννοια ότι το κράτος μέλος εκτελέσεως δύναται, πέραν της επιταγής σχετικά με τη διάρκεια της νόμιμης διαμονής στο κράτος αυτό, να εξαρτά την προαιρετική μη εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, από πρόσθετες διοικητικές επιταγές, όπως η κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου. Το Δικαστήριο άντλησε την επιχειρηματολογία του από τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/38¹¹⁶, τονίζοντας ότι η οδηγία ορίζει ρητά ότι οι πολίτες της Ένωσης, οι οποίοι διαμένουν μόνιμα στο κράτος μέλος υποδοχής για 5 συνεχόμενα έτη, έχουν το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο κράτος υποδοχής. Η οδηγία δεν επιβάλλει στους πολίτες της Ένωσης, που πληρούν την προϋπόθεση της μόνιμης διαμονής να είναι κάτοχοι άδειας παραμονής αορίστου χρόνου. Επομένως, το άρθρο 4 παρ. 6 της αποφάσεως πλαισίου για το ΕΕΣ έχει την έννοια ότι, όταν πρόκειται για πολίτη της Ενώσεως, το κράτος μέλος εκτελέσεως δεν δύναται, πέραν της προϋποθέσεως σχετικά με τη διάρκεια διαμονής στο κράτος αυτό, να εξαρτά την προαιρετική μη εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως της διατάξεως αυτής από πρόσθετες διοικητικές επιταγές, όπως από την κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου.

Επιπλέον το ΔΕΕ ρωτήθηκε αν το ότι η εθνική ρύθμιση του κράτους μέλους εκτελέσεως, δυνάμει της οποίας η αρμόδια δικαστική αρχή του κράτους αυτού αρνείται να εκτελέσει ένα ΕΕΣ εκδοθέντος κατά του εκζητούμενου, που δεν είναι υπήκοος του κράτους εκτέλεσης αλλά διαμένει μόνιμα σε αυτό (βάσει του άρθρου 21 παρ. 1 ΣΛΛΕ), εξαρτάται από την προϋπόθεση της πενταετούς αδιάλειπτης παραμονής, έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 18 παρ.1 ΣΛΕΕ για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας δοθέντος ότι ίδια προϋπόθεση δεν ισχύει για ημεδαπούς εκζητούμενους.

Το ΔΕΕ αιτιολόγησε την απάντηση του υποστηρίζοντας ότι ο συγκεκριμένος προαιρετικός λόγος μη εκτέλεσης ενός ΕΕΣ αποσκοπεί *«μεταξύ άλλων, στο να μπορεί η δικαστική αρχή εκτελέσεως να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες κοινωνικής επανεντάξεως του Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) εκζητούμενου μετά την έκτιση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε.»* Επομένως, το κράτος μέλος εκτελέσεως σωστά επιδιώκει τον σκοπό αυτόν μόνον όσον αφορά τα πρόσωπα που απέδειξαν ορισμένο βαθμό ενσωματώσεως στην κοινωνία του εν λόγω κράτους μέλους. Αφενός η προϋπόθεση της ιθαγενείας για τους υπηκόους του κράτους μέλους εκτελέσεως και αφετέρου η προϋπόθεση αδιάλειπτης διαμονής πέντε ετών για τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών κρίθηκαν από το ΔΕΕ επαρκείς για να διασφαλίσουν ότι ο εκζητούμενος είναι αρκούντως ενταγμένος στο κράτος μέλος υποδοχής.

Το ΔΕΕ κατέστησε πάντως σαφές ότι για να δικαιολογηθεί διαφορετική μεταχείριση ανάμεσα σε ημεδαπούς και υπηκόους της Ένωσης στο κράτος εκτέλεσης, αυτή πρέπει να είναι ανάλογη προς το σκοπό που επιδιώκεται και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού. Δηλαδή η διαφορετική μεταχείριση πρέπει να δικαιολογείται από την αρχή της αναλογικότητας.

Σε αυτή την υπόθεση το ΔΕΕ έκρινε το ίδιο ότι η προϋπόθεση της πενταετούς συνεχούς διαμονής του εκζητούμενου στο κράτος εκτέλεσης, όταν αυτός δεν είναι ημεδαπός, δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της ρύθμισης, που είναι η διασφάλιση της ένταξης του εκζητούμενου στο κράτος υποδοχής.

Κ) Το ειδικότερο ζήτημα της αρχής του διπλού αξιοποιήνου στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης ²⁴

Προκειμένου η αίτηση έκδοσης να γίνει δεκτή, αναγκαία προϋπόθεση είναι η πράξη που αποτελεί το αντικείμενο της αίτησης εκδόσεως να είναι αξιόποινη τόσο κατά το δίκαιο του εκζητούντος κράτους, όσο κατά το δίκαιο του εκζητούμενου κράτους. Κάτι τέτοιο δικαιολογείται επαρκώς καθώς όταν ένα κράτος θέτει τον κατασταλτικό του μηχανισμό στην υπηρεσία ενός άλλου κράτους, πρέπει να έχει εξασφαλίσει ότι αυτός, δεν θα χρησιμοποιηθεί με τρόπο που οδηγεί τις κυριαρχικές του εξουσίες να αντιφάσκουν με τις θεμελιώδεις αρχές και αξιολογήσεις του. Ο έλεγχος της συνδρομής του διπλού αξιοποιήνου στην εκάστοτε περίπτωση, διενεργείται από τις αρμόδιες αρχές και διακρίνεται σε δύο στάδια. Σε πρώτο στάδιο, διαπιστώνεται αν η πράξη είναι *in abstracto* αξιόποινη, αν προβλέπεται δηλαδή στις ποινικές διατάξεις αμφότερων των συνεργαζόμενων μερών. Στη συνέχεια, και αφού διαπιστωθεί ότι η πράξη που καταλογίζεται στο εκζητούμενο πρόσωπο είναι *in abstracto* αξιόποινη και κατά την νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους, εξετάζεται αν η πράξη είναι και *in concreto* αξιόποινη ή αν αντίθετα συντρέχει κάποιος λόγος που να αποκλείει τον άδικο χαρακτήρα της πράξεως ή τον καταλογισμό ή εμποδίζει τη δίωξη (π.χ. έλλειψη έγκλησης) ή την εκτέλεση της ποινής ή οδηγεί σε εξάλειψη του αξιοποιήνου (π.χ. παραγραφή, δεδικασμένο, χάρη κλπ.).

Η αρχή του διττού αξιοποιήνου αποτελεί απόρροια της θεμελιώδους αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege*. Το εκζητούμενο κράτος θέτει το ποινικό του δίκαιο στην υπηρεσία του εκζητούντος, κάτι που δεν θα ήταν επιτρεπτό εφόσον η πράξη δεν θα ήταν αξιόποινη και κατά το δικό του δίκαιο. Η σύλληψη και η κράτηση ενός προσώπου, εντός της εδαφικής επικράτειας του εκζητούμενου κράτους, για πράξη που δεν είναι αξιόποινη στο τελευταίο, ισοδυναμεί, κατά την άποψη αυτή, με στέρηση της ελευθερίας ενός αθώου κατά το δίκαιο του εν λόγω κράτους, ενώ ταυτόχρονα, το εκζητούμενο κράτος θα απεμπολούσε κυριαρχικά δικαιώματα και θα

²⁴ Για να αντιληφθούμε το μέγεθος του προβλήματος από την δυνατότητα που παραχώρησε ο έλληνας νομοθέτης στις αλλοδαπές δικαστικές αρχές να επικαλεστούν ότι η αξιόποινη συμπεριφορά για την οποία εξέδωσαν το ένταλμα εντάσσεται κατά το δίκαιο τους στην κατηγορία αξιόποινων πράξεων «διαφθοράς» για τις οποίες δεν εξετάζεται κατά τον ελληνικό νόμο το διττό αξιοποιήνο αρκεί να δούμε για την ελληνική έννομη τάξη, Μ. Μαργαρίτη, Ελληνική Ποινική Νομοθεσία και Νομολογία, Η Διαφθορά και η Καταπολέμηση της, Πρακτικά Ημερίδας του ΙΜΔΑ, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 37 όπου «...ποια αδικήματα πρέπει να υπαγάγουμε στη διαφθορά.. Σ' αυτά που πηγάζουν από ιδιοτέλεια, από κίνητρο πλουτισμού. Αυτά πρέπει να πούμε μόνο ως πράξεις διαφθοράς. Τέτοια εγκλήματα είναι πάρα πολλά στον Ποινικό Κώδικα.. τη δωροδοκία στις διάφορες μορφές της, την απιστία σχετικά με την υπηρεσία, την υπεξαίρεση στην υπηρεσία, την παράβαση καθήκοντος...»

παραβίαζε την αρχή τους κράτους δικαίου και την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege* (άρθρ. 7 Συντ.), αντιφάσκοντας προς τις αξιολογήσεις του.

Ορθότερη είναι η άποψη η οποία υποστηρίζει ότι η διαδικασία της εκδόσεως δεν αποτελεί η ίδια ποινική διαδικασία του εκζητούμενου κράτους, δεν κατατείνει δηλαδή στην ικανοποίηση ίδιας ποινικής αξίωσης, αλλά συνιστά συνδρομή σε μια αλλοδαπή ποινική διαδικασία, αυτή του εκζητούντος κράτους, αποβλέποντας στην διευκόλυνση της άσκησης μιας αλλοδαπής δικαιοδοτικής εξουσίας. Γι' αυτό και η αρχή της νομιμότητας τηρείται έστω και με το αξιόποινο της πράξης μόνο κατά το δίκαιο του εκζητούντος κράτους, δεδομένου ότι «*lex*» στην περίπτωση αυτή συνιστά ο ποινικός νόμος του κράτους που ασκεί τη δικαιοδοτική εξουσία, με βάση τον οποίο προκύπτουν ο ορισμός των αξιόποινων πράξεων και οι αντίστοιχες ποινές, ενώ για το εκζητούμενο κράτος αρκεί για τη νομιμοποίηση της στέρησης της ελευθερίας του εκζητούμενου αν ένας τυπικός νόμος επιτρέπει την κράτηση προς το σκοπό της έκδοσης.

Τέλος, η απαίτηση συνδρομής διττού αξιοποίνου για την ευδοκίμηση ενός αιτήματος εκδόσεως, υποστηρίζεται ότι ενέχει μια αυτόνομη και αυθύπαρκτη διάσταση που συνδέεται με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του εκζητούμενου προσώπου.

K1) Η πρόταση της Επιτροπής

Η Επιτροπή, με την πρόταση της για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, θέτει ως σημείο αφετηρίας το ότι η αρχή του διττού αξιοποίνου είναι ασύμβατη με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και ως εκ τούτου, προκειμένου να επιτευχθεί συνεπής εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης επιβάλλεται η κατάργηση της. Η προτεινόμενη κατάργηση του διττού αξιοποίνου εμφανίζεται ως λογική συνέπεια της εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης: η απόφαση της δικαστικής αρχής άλλου κράτους μέλους αναγνωρίζεται σε όλες τις επιπτώσεις της, αυτοδικαίως και χωρίς προηγούμενο έλεγχο.

Ως αντιστάθμισμα στην προτεινόμενη κατάργηση του όρου του διττού αξιοποίνου, η Επιτροπή, προέβλεπε τη δυνατότητα τα κράτη μέλη, εφόσον το επιθυμούσαν, να καταρτίσουν ένα κατάλογο συμπεριφορών για τις οποίες θα δήλωναν ότι αρνούνται *a priori* την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψεως («σύστημα αρνητικού καταλόγου»). Στα θετικά σημεία αυτού του εγχειρήματος η Επιτροπή διέβλεπε ότι η προτεινόμενη κατάργηση του διπλού αξιοποίνου δεν θα γινόταν σε βάρος των κρατών η νομοθεσία των οποίων είναι λιγότερο κατασταλτική.

Το εγχείρημα της κατάργησης του όρου του διττού αξιοποίνου προσέκρουσε στις αντιδράσεις πολυάριθμων κρατών μελών και κατέστη σαφές στην Προεδρία ότι δεν ήταν εφικτή μια

συμφωνία για την πλήρη κατάργηση της αρχής του διπλού αξιοποιήσιμου. Γι' αυτό, η βελγική Προεδρία κινήθηκε προς την κατεύθυνση της συμβιβαστικής λύσης. Αντί δε του συστήματος του αρνητικού καταλόγου, υιοθετήθηκε τελικά στην απόφαση-πλαίσιο μια λύση που φαίνεται εκ πρώτης όψεως να συνηγορεί υπέρ της διατήρησης της αρχής του διττού αξιοποιήσιμου. Οι παράγραφοι 1 και 4 του άρθρου 2 της απόφασης-πλαίσιο θέτουν τον κανόνα: χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα εφαρμογής της αρχής του διττού αξιοποιήσιμου, αρκεί κατ' αρχάς η αξιολόγηση της πράξης βάσει της νομοθεσίας του κράτους έκδοσης του εντάλματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο και αναφορικά με το δίκαιο του κράτους έκδοσης του εντάλματος, η πράξη για την οποία εκδίδεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης πρέπει να τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα (12) μηνών ή σε περίπτωση που το ένταλμα εκδίδεται προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής, πρέπει να έχει επιβληθεί ποινή ή μέτρο ασφαλείας διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων (4) μηνών.

Ως προς το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος, η παρ. 4 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι η παράδοση μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι η πράξη για την οποία εκδίδεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (εκτός αυτών που καλύπτονται από την παράγραφο 2), συνιστά αξιόποινη πράξη και δυνάμει του δικαίου του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος. Σε περίπτωση που γίνει χρήση αυτής της δυνατότητας, μη συντρεχούσης της πιο πάνω προϋπόθεσης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης του εντάλματος έχει την διακριτική εξουσία, κατ' άρθρο 4 στοιχ. 1 της απόφασης-πλαίσιο, να αρνηθεί την εκτέλεση του εντάλματος. Η έλλειψη δηλαδή του διττού αξιοποιήσιμου καθιερώνεται ως λόγος δυνητικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Σημειώνεται πάντως ότι, για την πλήρωση του όρου του διττού αξιοποιήσιμου, δεν απαιτείται το δίκαιο του κράτους έκδοσης και του κράτους εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης να προσδίδουν τον αυτό νομικό χαρακτηρισμό στην πράξη για την οποία εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Βάση επομένως του ελέγχου είναι τα αναφερόμενα στο ένταλμα πραγματικά περιστατικά και όχι ο νομικός τους χαρακτηρισμός.

Για το εν λόγω ζήτημα, σημαντική από νομολογιακής άποψης, είναι η απόφαση του ΔΕΕ PPU "A." Στην εν λόγω υπόθεση, κρίθηκε η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης που αφορούσε την ερμηνεία των άρθρων 2 παράγραφος 4 και 4 σημείο 1 της αποφάσεως-πλαίσιο. Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε στο πλαίσιο εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στις Κάτω Χώρες, εκδοθέντος από τον εισαγγελέα του πρωτοδικείου Βρυξελλών κατά του A.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Ο Α. κατηγορήθηκε κατά το βελγικό δίκαιο για «εκ προθέσεως πρόκληση σωματικής βλάβης συζύγου με συνέπεια την προσωπική ανικανότητα προς εργασία» και «εκ προθέσεως πρόκληση σωματικής βλάβης συζύγου», οι οποίες τιμωρούνται αμφότερες, κατά το ολλανδικό δίκαιο, με περιοριστική της ελευθερίας ποινή ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών. Αντιθέτως, η τρίτη πράξη για την οποία κατηγορήθηκε ο Α., δηλαδή η παράνομη οπλοφορία, τιμωρείται κατά το ολλανδικό δίκαιο με χρηματικό πρόστιμο.

Το δικαστήριο επισήμανε σε σχέση με το πρώτο σκέλος ότι, δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 1, της απόφασης-πλαίσιο, η δικαστική αρχή εκτελέσεως μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εάν, σε μια από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 4, της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου, η πράξη λόγω της οποίας εκδίδεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους μέλους εκτελέσεως. Παρά ταύτα, η εν λόγω δυνατότητα αρνήσεως της εκτελέσεως περιορίζεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αφορά πράξη που δεν απαριθμείται στον κατάλογο του άρθρου 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 ούτε συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους μέλους εκτελέσεως.

Σε σχέση με το δεύτερο σκέλος το ΔΕΕ έκρινε ότι ούτε από τα άρθρα 2 παράγραφος 4, και 4, σημείο 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/58 ούτε από κάποια άλλη διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα αρνήσεως της εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης για πράξη η οποία, μολονότι συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους εκτελέσεως, δεν τιμωρείται στο εν λόγω κράτος με στερητική της ελευθερίας ποινή ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών.

Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις δύο πρώτες παραγράφους του άρθρου 2, η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο, εστιάζει όσον αφορά τις αξιόποινες πράξεις που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, στο ύψος των επαπειλούμενων ποινών που προβλέπονται στο κράτος έκδοσης και όχι στο κράτος εκτέλεσης του. Τούτο ανταποκρίνεται προς τον πρωταρχικό σκοπό που επιδιώκει η απόφαση-πλαίσιο 2002/584, ήτοι την διασφάλιση ελεύθερης κυκλοφορίας των ποινικών αποφάσεων σε έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

K2) Η εξαίρεση της παρ. 2. του άρθρου 2 στην απόφαση – πλαίσιο

Ο κανόνας της διατήρησης της προϋπόθεσης του διττού αξιοποίνου στα πλαίσια του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, συναντά μια σημαντική εξαίρεση στις κατηγορίες

αξιόποινων πράξεων που απαριθμούνται στην παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης πλαίσιο. Σύμφωνα με την εν λόγω ρύθμιση, η παράδοση, βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, χωρεί **χωρίς έλεγχο του διττού αξιοποίνου** εφόσον συντρέχουν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις: α) πρόκειται για μια από τις αξιόποινες πράξεις που απαριθμούνται στον κατάλογο 32 κατηγοριών αδικημάτων όπως θετικά περιγράφονται στην παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης-πλαίσιο και β) η πράξη για την οποία εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης τιμωρείται στο κράτος έκδοσης του με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών (3) ετών.

Με μια προσεκτική θεώρηση του άρθρου 2 της απόφασης-πλαίσιο, αποδεικνύεται ότι στην πραγματικότητα η μόνη προϋπόθεση που θέτει η απόφαση – πλαίσιο είναι να τιμωρείται η πράξη για την οποία εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης στο κράτος έκδοσης του εντάλματος, μολονότι τα κράτη μέλη κατά τη μεταφορά της απόφασης – πλαίσιο στο εθνικό τους δίκαιο μπορούν να εξαρτήσουν την εκτέλεση του εντάλματος από την προϋπόθεση ότι η πράξη θεωρείται αξιόποινη και κατά το δίκαιο τους (κανόνες), δυνατότητα η οποία ελλείπει σε σχέση με τις πράξεις που απαριθμούνται στην παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης – πλαίσιο (εξαίρεση).

K3) Η συμβατότητα της ρύθμισης περί μερικής κατάργησης του διττού αξιοποίνου με τις αρχές της νομιμότητας και της ισότητας κατά το ελληνικό δίκαιο και η θέση του ΔΕΚ

Η εξαίρεση που προέβλεπε η παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης – πλαίσιο μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη. Με βάση την επιστημονική σκοπιά του εθνικού μας δικαιοσύνητος, και συγκεκριμένα, σύμφωνα με την άποψη του Ι. Μανωλεδάκη και της Μ. Γκαϊάφα-Γκμπάντι²⁵, η άρση της ως άνω προϋπόθεσης «δημιουργεί για την ελληνική έννομη τάξη ως προς την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, για μη αξιόποινη κατά το εθνικό μας δίκαιο, πράξη σύγκρουση με τα άρθρα 6 και 7 του Συντάγματος».

Παράλληλα, οι ίδιοι συγγραφείς επισημαίνουν στα πλαίσια της ίδιας προβληματικής ότι με την έκδοση αλλά και με την προσαγωγή προσώπου στις δικαστικές αρχές άλλου κράτους μέλους, όπως τη συναντάμε στο ν. 3251/2004 δεν πρόκειται για οποιαδήποτε παροχή βοήθειας σε μια ξένη χώρα, αλλά για παροχή βοήθειας με αφαίρεση της ελευθερίας ενός ατόμου που λαμβάνει

²⁵ Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., «Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης», ΠοινΔικ, (2004), 837, της ίδιας, «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης», ΠοινΔικ, (2004), 1299, Παπαχαράλαμπος Χ., «Το ποινικό δίκαιο του «εχθρού»», ΠοινΔικ, (2002), 190.

χώρα με τη σύλληψη και ενδεχομένως με την κράτηση του, κατά κυριαρχικό τρόπο, στο έδαφος της χώρας που πρόκειται να το εκδώσει ή να το παραδώσει εκτελώντας ένα ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

Ωστόσο, υπάρχει αντίλογος για την ανωτέρω επιστημονική γνώμη, ο οποίος θεμελιώνεται στο ότι η σύλληψη και η κράτηση αποτελούν μέρος μιας «διακρατικής ποινικής διαδικασίας», όπου «lex» συνιστά ο ποινικός νόμος της Πολιτείας που ασκεί δικαιοδοτική εξουσία. Επίσης, υποστηρίζεται ότι η προβληματική γύρω από την κατάργηση του διπλού αξιοποίνου για τα συγκεκριμένα εγκλήματα καθίσταται άνευ αντικειμένου, λαμβανομένου υπόψη ότι υπάρχει ομοιόμορφη τυποποίηση σχεδόν όλων των σχετικών συμπεριφορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενώ το Συμβούλιο έχοντας επίγνωση του ότι η σύγκλιση αυτή δεν ισχύει για όλες τις αξιόποινες πράξεις, προέβη σε δήλωση που καταχωρήθηκε στο παράρτημα της πρότασης για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σύμφωνα με την οποία « Το Συμβούλιο συμφωνεί να συνεχίσει, σύμφωνα με το άρθρο 31 στοιχείο ε) της ΣΕΕ, τις εργασίες για την προσέγγιση των ορισμών των αδικημάτων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο, προκειμένου να επιτευχθεί αμοιβαία νομική συναντίληψη μεταξύ των κρατών-μελών».

K4) Η θέση του ΔΕΚ

Το Διαιτητικό Δικαστήριο του Βελγίου ενεργοποίησε για πρώτη φορά το μηχανισμό της προδικαστικής παραπομπής μετά από προσφυγή που κατέθεσε το σωματείο *Advocaten voor de Wereld* (Δικηγόροι του κόσμου). Το συγκεκριμένο σωματείο με την προσφυγή του ζητούσε την ακύρωση του βελγικού νόμου με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο η απόφαση πλαίσιο. Το εθνικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι λόγοι που προέβαλε το σωματείο κατά του βελγικού νόμου αφορούσαν και την ίδια την απόφαση του τρομοκρατικού εγκλήματος, ενώ ορίστηκε μεταξύ άλλων η έννοια της τρομοκρατικής οργάνωσης.

Το σωματείο προέβαλε τους παρακάτω τρεις λόγους για την ακύρωση του νόμου: Πρώτον υποστήριξε ότι η νομοθεσία σχετικά με το ΕΕΣ έπρεπε να υιοθετηθεί με σύμβαση και όχι με απόφαση πλαίσιο, γιατί σύμφωνα με άρθρο 34 παρ. 2 στοιχείο β της ΣΕΕ οι αποφάσεις πλαίσιο εκδίδονται με σκοπό «την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών», κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβη στην περίπτωση του ΕΕΣ.

Δεύτερον υποστήριξε ότι οι διατάξεις του εθνικού νόμου με τις οποίες μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 2 παρ. 2 της απόφασης πλαίσιο, με το οποίο καταργείται το διπλό αξιοποινό για 32 κατηγορίες πράξεων, παραβιάζουν τις αρχές της ισότητας και της

απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων, καθώς χωρίς αντικειμενική και εύλογη αιτία για κάποιες αξιόποινες πράξεις ισχύει η αρχή του διττού αξιόποινου, ενώ για άλλες δεν ισχύει.

Τέλος υποστήριξε ότι ο εθνικός νόμος δεν πληροί τις προϋποθέσεις της αρχής «καμία ποινή χωρίς νόμο», επειδή αναφέρεται σε αόριστες κατηγορίες μη επιθυμητών συμπεριφορών και όχι σε αξιόποινες πράξεις με σαφές και ακριβές νομικό περιεχόμενο. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σύμφωνα με το σωματείο σε ανομοιογενή εφαρμογή του νόμου και σε παραβίαση των αρχών της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων.

Το ΔΕΕ απέρριψε όλες τις παραπάνω αιτιάσεις. Αρχικά υπογράμμισε ότι σκοπός της απόφασης πλαίσιο είναι η αντικατάσταση του συστήματος έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών με ένα σύστημα παράδοσης μεταξύ των δικαστικών αρχών βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Επεσήμανε ότι «η αμοιβαία αναγνώριση των ενταλμάτων σύλληψης επιτάσσει την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων στο τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις».

Κατόπιν εξετάζοντας την ουσία της υπόθεσης, δεν δέχθηκε ότι η υιοθέτηση μιας απόφασης πλαίσιο για την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών βάσει του άρθρου 34 παρ. 2 στοιχείο β της ΣΕΕ πρέπει να περιορίζεται μόνο στους τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 31 παρ. 1 στοιχείο ε ΣΕΕ, δηλαδή στους κανόνες σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των αξιόποινων πράξεων που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή.

Ομοίως υποστήριξε ότι ούτε από το άρθρο 34 παρ. 2 ΣΕΕ ούτε από καμία διάταξη της Συνθήκης προκύπτει διάκριση των νομικών πράξεων, που μπορούν να εκδοθούν αναλόγως του αντικειμένου της δράσης στον τομέα της συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις και ότι το άρθρο 34 παρ. 2 δεν θέτει σειρά προτεραιότητας μεταξύ των νομικών πράξεων που απαριθμούνται στη συγκεκριμένη διάταξη.

Σχετικά με την επιλογή του νομικού εργαλείου (απόφαση πλαίσιο αντί για σύμβαση) το ΔΕΕ απέρριψε τον ισχυρισμό ότι το ΕΕΣ έπρεπε να υιοθετηθεί με σύμβαση από τη στιγμή που αντικατέστησε προηγούμενες συμβάσεις της Ένωσης σχετικά με την έκδοση. Το Δικαστήριο υποστήριξε ότι, αν και το ΕΕΣ θα μπορούσε να υιοθετηθεί και με σύμβαση, απόκειται στη διακριτική ευχέρεια του Συμβουλίου να επιλέξει την έκδοση της κατάλληλης νομικής πράξης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της έκδοσης αυτής της πράξης. Χωρίς να τεκμηριώσει περισσότερο την θέση αυτή και προβάλλοντας ένα τελολογικό επιχείρημα υποστήριξε ότι οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία «θα δημιουργούσε κίνδυνο να απολέσει την πρακτική αποτελεσματικότητά της η ευχέρεια του Συμβουλίου να εκδίδει αποφάσεις.

Άρθρο 31 παρ. 1 ΣΕΕ: Η από κοινού δράση για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα εξής:..... ε) προοδευτική θέσπιση μέτρων για τον καθορισμό ελαχίστων κανόνων ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των αξιόποινων πράξεων και τις ποινές στους τομείς της οργανωμένης εγκληματικότητας και της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών.

Σκέψη 37 της απόφασης. Ο Γεν. Εισαγγελέας στις προτάσεις (σκέψη 52) ανέφερε ότι το άρθρο 34 παρ. 2 ΣΕΕ απαριθμεί τέσσερις πηγές δικαίου του τρίτου πυλώνα χωρίς να τις ιεραρχεί ή να τις διακρίνει μεταξύ τους.

Σκέψη 41 της απόφασης. Ο Γεν. Εισαγγελέας στις προτάσεις του διευκρίνισε ότι η διακριτική αυτή εξουσία του Συμβουλίου δεν υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο και ως εκ τούτου η απόφαση, η οποία δεν υπερβαίνει τα όρια αυτά, είναι νομικά ορθή.

Σχετικά με τις υπόλοιπες αιτιάσεις του σωματείου περί παραβίασης της αρχής της ισότητας, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της αρχής «καμιά ποινή χωρίς νόμο» το ΔΕΕ αρχικά επεσήμανε ότι η ΕΕ στηρίζεται στην αρχή του κράτους δικαίου και στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ότι τα όργανα της Ένωσης και τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ενώσεως, υπόκεινται σε έλεγχο όσον αφορά το συμβατό των πράξεων του με τις γενικές αρχές του δικαίου.

Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό ότι η απόφαση πλαίσιο και ειδικότερα η κατάργηση του διττού αξιόποινου παραβιάζουν την αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων. Καταρχήν υποστήριξε ότι οι 32 κατηγορίες αξιόποινων πράξεων που αριθμούνται στο άρθρο 2 παρ. 2 της απόφασης πλαίσιο για τις οποίες καταργείται το διττό αξιόποينو «προσβάλλουν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια σε τέτοιο βαθμό ώστε δικαιολογημένα να μην απαιτείται έλεγχος του διττού αξιόποινου».

Περαιτέρω επεσήμανε ότι ακόμα και αν η κατάσταση ενός προσώπου που έχει καταδικασθεί για μία από τις 32 κατηγορίες αξιόποινων πράξεων του άρθρου 2 παρ. 2 της απόφασης πλαίσιο είναι συγκρίσιμη με την κατάσταση ενός προσώπου που έχει καταδικασθεί για άλλη αξιόποινη πράξη εκτός των παραπάνω 32 κατηγοριών, «η εν λόγω διάκριση είναι πέρα για πέρα δικαιολογημένη».

Το Δικαστήριο επιπλέον δεν δέχθηκε την αιτίαση του σωματείου σχετικά με την έλλειψη σαφήνειας στον ορισμό των παραπάνω κατηγοριών αξιόποινων πράξεων, που μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση στην εφαρμογή.

Σκέψη 42 της απόφασης. Και ο Γεν. Εισαγγελέας στη σκέψη 67 των προτάσεων του αναφέρθηκε στην πρακτική αποτελεσματικότητα, τονίζοντας ότι τα όργανα της Ένωσης υποχρεούνται να χρησιμοποιήσουν τα πλέον πρόσφορα μέσα για τη δημιουργία ενός χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Έχουν επίσης την υποχρέωση να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου εν γένει και την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ενώσεως ειδικότερα. Αυτός είναι ο λόγος, σύμφωνα με τον ίδιο, για τον οποίο το Συμβούλιο όχι μόνο μπορούσε, αλλά όφειλε να θεσπίσει τον μηχανισμό του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως μέσω αποφάσεως-πλαίσιο.

Το ΔΕΕ επεσήμανε ότι οι παραπάνω αρχές κατοχυρώνονται και στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η αναφορά αυτή είναι σημαντική, καθώς είναι μία από τις πρώτες φορές που το ΔΕΕ αναφέρθηκε στο Χάρτη, σε μία υπόθεση μάλιστα στην οποία ανέκυψαν ζητήματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος, όταν το ΔΕΕ κλήθηκε να απαντήσει στον ισχυρισμό περί παραβίασης της αρχής «καμία ποινή χωρίς νόμο», υποστήριξε ότι η αρχή αυτή είναι σύμφωνη με τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και περιέγραψε την αρχή σύμφωνα τον ορισμό που δόθηκε από το ΕΔΔΑ. Εν συνεχεία τόνισε ότι η αρχή τηρείται καθώς «ο ορισμός των πράξεων αυτών και οι αντίστοιχες ποινές προκύπτουν από το δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης του εντάλματος». Επεσήμανε πάντως ότι το κράτος μέλος που εκδίδει ένα ΕΕΣ πρέπει να σέβεται τις γενικές αρχές του δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα, η υποχρέωση αυτή πηγάζει και από το άρθρο 1 παρ. 3 της αποφάσεως-πλαίσιο και από το άρθρο 6 της ΣΕΕ.53.

K5) Αξιολόγηση της απόφασης του ΔΕΕ.

Ως προς το επιλεχθέν νομικό εργαλείο.

Το ΔΕΕ ορθά έκρινε ότι μια απόφαση πλαίσιο που εκδίδεται βάσει του άρθρου 34 παρ. 2 ΣΕΕ για την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στους τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 31 παρ. 1 στοιχείο ε της ΣΕΕ, δηλαδή στην οργανωμένη εγκληματικότητα, τη τρομοκρατία και την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Η θεωρία έχει συνταχθεί με την άποψη του Δικαστηρίου και η επικρατούσα γνώμη είναι ότι η δυνατότητα της Ένωσης σύμφωνα με την τότε ΣΕΕ για προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών πλαισίων των κρατών μελών καταλάμβανε όλους τους τομείς των εγκληματικών πράξεων.

Το άρθρο 29 άλλωστε της ίδιας Συνθήκης, που έθετε ως γενικό στόχο της Ένωσης την παροχή ενός υψηλού επιπέδου προστασίας εντός του χώρου της Ελευθερίας, της Ασφάλειας και της Δικαιοσύνης, αναφερόταν τόσο σε οργανωμένη όσο και σε μη οργανωμένη εγκληματικότητα.

Εξάλλου τα όργανα της Ένωσης είχαν την πρακτική να υιοθετούν αποφάσεις πλαίσιο, που δεν περιορίζονταν μόνο στο οργανωμένο έγκλημα, αλλά αφορούσαν ένα μεγάλο εύρος εγκληματικών πράξεων και κάποιες καταλάμβαναν και το δικονομικό ποινικό δίκαιο.

Αναφορικά με την επιλογή από το Συμβούλιο της απόφασης πλαίσιο και όχι της σύμβασης ως κατάλληλο νομικό εργαλείο για την υιοθέτηση του ΕΕΣ το ΔΕΕ περιορίστηκε, όπως περιγράφεται παραπάνω, στο να επικαλεσθεί τον κίνδυνο να χαθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της ευχέρειας του Συμβουλίου να εκδίδει αποφάσεις-πλαίσιο σε τομείς που παλιότερα ρυθμιζόνταν από διεθνείς συμβάσεις. Δεν προχώρησε όμως στην οριοθέτηση σαφών κριτηρίων που θα έθετε περιορισμούς σε μελλοντική νομοθετική δραστηριότητα του Συμβουλίου.

Επιπλέον το ΔΕΕ δεν αξιοποίησε τα επιχειρήματα του Γεν. Εισαγγελέα στο ζήτημα αυτό. Ο Γεν. Εισαγγελέας στις προτάσεις του αναφέρθηκε στην αρχή της «παγίωσης της ιεραρχικής βαθμίδος» Σύμφωνα με αυτή εάν ένα ζήτημα ρυθμίστηκε με μια δεδομένη κανονιστική μορφή, πρέπει πάντα να ρυθμίζεται με κανόνες αυτής της ιεραρχικής βαθμίδος και όχι κατώτερης. Η παραπάνω αρχή θα μπορούσε να είναι εμπόδιο στη ρύθμιση του ΕΕΣ με απόφαση πλαίσιο και όχι με σύμβαση. Ο Γεν. Εισαγγελέας όμως ορθά παρατήρησε ότι η εν λόγω αρχή προϋποθέτει μια σχέση νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, τέτοια σχέση και τέτοια αντιστοιχία υπάρχει στην Ένωση.

Επιπρόσθετα ο Γεν. Εισαγγελέας έφερε ως παράδειγμα την πρακτική των οργάνων της Ένωσης να αντικαθιστούν συμβάσεις με άλλου είδους νομικές πράξεις, όπως την αντικατάσταση της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που είναι ευρέως γνωστή ως «Σύμβαση των Βρυξελλών», με τον Κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000.

Το ΔΕΕ θα μπορούσε επίσης να επικαλεστεί και τις δυσκολίες που παρουσιάζουν οι συμβάσεις ως νομικό εργαλείο καθώς είναι γνωστό ότι πρέπει να επικυρωθούν από τα κράτη μέλη, μια διαδικασία που μπορεί να καθυστερήσει, ενώ τα κράτη μέλη μπορούν να προβάλλουν επιφυλάξεις. Κάτι τέτοιο όμως θα έθετε σε δοκιμασία την ολοκλήρωση της ενισχυμένης δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον που θα μπορούσε να προβάλλει επιχείρημα είναι ότι κατά τη μεταφορά των αποφάσεων πλαίσιο στις εθνικές έννομες τάξεις

γίνεται συζήτηση κατά άρθρο στα εθνικά Κοινοβούλια. Τα μέλη των εθνικών Κοινοβουλίων μπορούν να προβάλλουν τις προτάσεις τους και να προτείνουν τροποποιήσεις, ο ρόλος τους άρα είναι ενισχυμένος σε σχέση με το ρόλο τους στις συμβάσεις, οι οποίες επικυρώνονται στο σύνολο τους, χωρίς να λαμβάνει χώρα κατά άρθρο συζήτηση.

K6) Κριτική της απόφασης του ΔΕΕ ως προς την αρχή της νομιμότητας

Όπως προκύπτει από την αναλυτική παράθεση των θέσεων του κοινοτικού Δικαστηρίου, αλλά και των Προτάσεων του Γεν. Εισαγγελέα, αμφότεροι διατύπωσαν την άποψη ότι η μερική κατάργηση του διττού αξιοποίνου στα πλαίσια του νέου μορφώματος δικαστικής συνεργασίας δεν εγείρει ζητήματα καταστρατήγησης της αρχής της νομιμότητας, σε αντίθεση με ένα σημαντικό μέρος της ελληνικής θεωρίας. Αξίζει, μάλιστα, να επισημανθεί ότι η ανωτέρω θέση, σύμφωνα με την οποία η εξάλειψη της αρχής της διττής εγκληματικότητας δεν εγείρει ζητήματα νομιμότητας, υποστηρίζεται και από τη συντριπτική πλειοψηφία των ανώτατων δικαστηρίων των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται από τις σχετικές δικαιοδοτικές κρίσεις, τόσο των ελληνικών, όσο και των αλλοδαπών δικαστηρίων, οι αρμόδιες εθνικές δικαστικές αρχές από την θέση σε ισχύ του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, προέβησαν σε εκτέλεση πολυάριθμων ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης άνευ ελέγχου αξιοποίνου, χωρίς να αντιμετωπίζουν την παράδοση του εκζητουμένου υπό τους όρους αυτούς προβληματική. Η επίκληση της παραβίασης των ανωτέρω θεμελιωδών αρχών, φαίνεται να παραβλέπει την ιδιαιτερότητα και το σκοπό της διαδικασίας του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Η πλήρωση των όρων της νομιμότητας διασφαλίζεται επαρκώς με την ποινικοποίηση της πράξης στο δίκαιο του κράτους έκδοσης του εντάλματος, διότι στο έδαφος του κράτους αυτού παράγονται οι έννομες συνέπειες της ποινικής διάταξης στην οποία στηρίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Είναι, δε, άνευ σημασίας η έλλειψη αντίστοιχης ποινικής διάταξης στην έννομη τάξη του κράτους εκτέλεσης, καθώς ο ρόλος του περιορίζεται απλώς στην παροχή νομικής συνδρομής σε ποινική αξίωση του κράτους έκδοσης.

Η θέση, δηλαδή, ότι η έλλειψη της αρχής του διττού αξιοποίνου συνεπάγεται την καταστρατήγηση του αξιώματος «καμία ποινή, χωρίς νόμο», θα μπορούσε να γίνει δεκτή μόνο εφόσον ήθελε κριθεί ότι η παράδοση του προσώπου στα πλαίσια του νέου μηχανισμού διακρατικής συνεργασίας εμπίπτει στην έννοια της «ποινής», όπως αυτή καθορίζεται από την αρχή της νομιμότητας. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, διότι η σύλληψη και παράδοση του εκζητουμένου στα πλαίσια της διαδικασίας του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης δεν έχουν τιμωρητικό χαρακτήρα, ούτε εξισούνται με ποινή, αλλά

στοχεύουν απλώς στην παροχή δικαστικής συνδρομής προς ένα άλλο κράτος, προκειμένου να ασκήσει αυτό την ποινική του εξουσία.

Σημαντικό είναι επίσης να επισημανθεί ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχουν αποκλείσει την ευρεία εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 6 ΕΣΔΑ περί δίκαιης δίκης στο πεδίο της έκδοσης, με την αιτιολογία ότι η δίκη της έκδοσης δεν συνιστά καθαυτή ποινική διαδικασία, αφού δεν κατατείνει στη λήψη απόφασης περί μιας κατηγορίας ποινικού χαρακτήρα. Ούτε οι νομολογιακές κρίσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ούτε και οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με τη νομιμότητα της κράτησης στο πεδίο της έκδοσης, κατά το άρθρο 5 παρ. 1 στ ΕΣΔΑ 176, θέτουν ως κριτήριο για τη διαπίστωση του νόμιμου χαρακτήρα της σύλληψης και κράτησης την ποινικοποίηση της πράξης στις έννομες τάξεις αμφοτέρων των συνεργαζόμενων κρατών, αλλά αρκούνται στην ποινική της τιμωρία κατά τη νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους.

Ωστόσο παρά τα όσα διατείνεται το Δικαστήριο, η παραπομπή στις διατάξεις του κράτους έκδοσης, δεν διασφαλίζει πάντα την πλήρωση της αρχής της νομιμότητας, διότι τα αδικήματα που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο, αλλά και στους εθνικούς νόμους μεταφοράς είναι ευρεία, ώστε, στην ουσία, να μην είναι σε θέση ο εκζητούμενος να γνωρίζει εκ των προτέρων ποιες ακριβώς είναι οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες καθίσταται δυνατή η παράδοσή του στην αλλοδαπή, ανεξάρτητα από την πλήρωση του όρου του διττού αξιοποίνου. Η επίμαχη ρύθμιση, δηλαδή, εμφανίζεται προβληματική, καθώς στην ουσία εναποθέτει σε κάθε Ευρωπαίο πολίτη το βάρος να γνωρίζει πώς τυποποιείται κάθε μία από τις εγκληματικές πράξεις του καταλόγου στις έννομες τάξεις των 27 κρατών μελών, με αποτέλεσμα να καθιστά πρακτικά ανέφικτη την ενημέρωσή του σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της.

K7) Η εφαρμογή της αρχής της Ισότητας στο ΕΕΣ

Ζήτημα εγείρει και η τοποθέτηση του κοινοτικού Δικαστηρίου και του Γεν. Εισαγγελέα ως προς το ζήτημα της συμβατότητας της επίμαχης ρύθμισης του άρθρου 2 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης με την επιταγή της ίσης μεταχείρισης. Συγκεκριμένα, το ΔΕΚ και ο Γεν. Εισαγγελέας υποστήριξαν ότι η ανωτέρω ρύθμιση δεν προσκρούει στην θεμελιώδη αυτή αρχή, διότι επιτρέπει τη διαφορετική νομική μεταχείριση των εκζητούμενων, μόνο εφόσον συντρέχουν αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία σχετίζονται με τη φύση του αδικήματος και με την επαπειλούμενη ποινή, ενώ σύμφωνα το ΔΕΚ οι πράξεις που

υπόκεινται στο προαναφερόμενο διπλό κριτήριο «προσβάλλουν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια σε τέτοιο βαθμό, ώστε δικαιολογημένα να μην απαιτείται έλεγχος του διττού αξιοποίνου ως προς αυτές».

Ωστόσο παρατηρούμε ότι, σε αντίθεση με το σκεπτικό του Δικαστηρίου, δεν επιφέρουν όλα τα αδικήματα του καταλόγου ευθεία προσβολή της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Πολλά από αυτά συνδέονται με την προσβολή ατομικών έννομων αγαθών, όπως είναι η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και υγεία, η σεξουαλική ελευθερία, η γενετήσια αξιοπρέπεια. Άλλα από αυτά αφορούν την προστασία αγαθών οικονομικού χαρακτήρα, όπως είναι η ατομική ιδιοκτησία και περιουσία, ενώ άλλα αποβλέπουν στην περιφρούρηση υπερεθνικών, ευρωπαϊκών - κοινοτικών έννομων αγαθών, όπως είναι τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επίσης, στην παραπάνω ρύθμιση περιλαμβάνονται και πολυάριθμα εγκλήματα, τα οποία προσβάλλουν έννομα αγαθά διαφορετικής φύσης και υφής από τα παραδοσιακά, όπως είναι η πολιτιστική κληρονομιά ή το περιβάλλον ή η πληροφορική αυτοδιάθεση, που αποτελεί επακόλουθο της τεχνολογικής ανάπτυξης και της πύκνωσης των διεθνών συναλλαγών.

Εντούτοις, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι προβλέπονται στην παραπάνω ρύθμιση και ορισμένες πράξεις, οι οποίες δεν είναι καν ποινικά κολάσιμες στο σύνολο των κρατών μελών, με αποτέλεσμα να δύναται να αμφισβητηθεί αν υπήρξε πλήρως αιτιολογημένη η παράκαμψη της αρχής του διττού αξιοποίνου ως προς το σύνολο των απარიθμούμενων συμπεριφορών, με βάση το ποιοτικό κριτήριο. Επιπλέον, ανασφάλεια δημιουργεί και το γεγονός ότι η κατάργηση του διττού αξιοποίνου ενδέχεται να επεκταθεί σε ακόμη περισσότερα αδικήματα, καθώς η απαρίθμηση των προαναφερόμενων εγκληματικών συμπεριφορών δεν είναι εξαντλητική. Συγκεκριμένα, η παρ. 3 του άρθρου 2 της απόφασης πλαίσιο παρέχει στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να προβεί σε διεύρυνση ή τροποποίηση του καταλόγου, αφού λάβει υπόψη του την Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης πλαίσιο, δυνάμει του άρθρου 34 παρ. 3 του ευρωπαϊκού νομοθετήματος.

Από την άλλη πλευρά, το πρόσθετο κριτήριο της βαρύτητας της ποινής που θέτει η παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης-πλαίσιο, είναι καταρχήν περισσότερο ασφαλές, διότι δεν επιδέχεται αποκλίνουσες ερμηνείες. Η προϋπόθεση, δηλαδή, της τιμώρησης του αδικήματος για το οποίο αιτείται η παράδοση από το κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, είναι πράγματι πλήρως αποσυνδεδεμένη από υποκειμενικά κριτήρια και δεν σχετίζεται με την προσωπική ή κοινωνική κατάσταση του εκζητούμενου προσώπου. Ωστόσο εξακολουθεί να υφίσταται το ερώτημα γιατί μεγάλος αριθμός αδικημάτων, τα οποία επισύρουν παρόμοια ποινή

στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, δεν εξαιρούνται του ελέγχου του διττού αξιοποίνου. Με την παρούσα, άρα, μορφή του καταλόγου, καταλείπονται περιθώρια για τη διαφορετική ποινική αντιμετώπιση προσώπων που έχουν διαπράξει αδικήματα ίδιας βαρύτητας, ανάλογα με το αν η αξιόποινη πράξη για την οποία αιτείται η παράδοσή τους τυχαίνει να είναι μία από αυτές ως προς τις οποίες παρακάμπτεται η αρχή του διττού αξιοποίνου. Ομοίως, κίνδυνος παραβίασης της αρχής της ισότητας εις βάρος των εκζητούμενων προσώπων υφίσταται και λόγω της έλλειψης σαφήνειας των όρων τέλεσης των συγκεκριμένων αδικημάτων, καθώς το γράμμα του νόμου εξαντλείται σε μια απλή αναφορά κατηγοριών αδικημάτων με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος να υπαχθούν στις παραπάνω κατηγορίες εγκλημάτων ορισμένες συμπεριφορές, οι οποίες δεν τυποποιούνται, ούτε περιγράφονται κατά ενιαίο τρόπο στην ποινική νομοθεσία των επιμέρους κρατών μελών, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η υιοθέτηση κοινών ερμηνευτικών προσεγγίσεων εκ μέρους των αρμοδίων δικαστικών αρχών, διακυβεύοντας τη δικονομική αρχή της ισότητας κατά την εφαρμογή του νόμου. Πράγματι ο φόβος αυτός είναι υπαρκτός καθόσον τα κράτη μέλη έχουν προβεί σε ποικίλες ερμηνείες της ενωσιακής πράξης σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Μάλιστα προκειμένου, να υπερκεραστούν τα προβλήματα που γεννά η αοριστία των συμπεριφορών, ο Γεν. Εισαγγελέας Colomer, πρότεινε την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συνεργαζόμενων δικαστικών αρχών ή μέσω της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος ενώπιον του ΔΕΚ, δυνάμει του άρθρου 35 ΣΕΕ 188, λύσεις όμως οι οποίες είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες. Προτεινόμενη λύση στο εν λόγω ζήτημα, θα μπορούσε να αποτελέσει η διασαφήνιση των αξιόποινων πράξεων οι οποίες εμπίπτουν στην εξαίρεση της παρ. 2 του άρθρου 2 της απόφασης πλαίσιο, και ενδεχομένως, σε ένα παραπέρα στάδιο, η εξειδίκευση των όρων τέλεσης των αδικημάτων ως προς τα οποία καθίσταται περιττός ο έλεγχος του διττού αξιοποίνου σε ενωσιακό επίπεδο.

Λ) Οι θετικές συνέπειες από την πρακτική εφαρμογή του ΕΕΣ.

Η απόφαση πλαίσιο τέθηκε σε ισχύ στις 01.01.2004 και έχοντας διανύσει μέχρι σήμερα πάνω από δέκα χρόνια εφαρμογής είναι δυνατή μια αποτίμηση των θετικών συνεπειών που παρουσιάστηκαν στην πράξη²⁶.

Στις θετικές συνέπειες²⁷ της εφαρμογής του Ν.Π περιλαμβάνεται η μείωση του χρόνου παράδοσης του εκζητούμενου στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ, καθώς οι προθεσμίες που θέτει η

²⁶ ΑΠ σε Συμβ. 2180/2005, ΠοινΔικ 2006, 172 επ., ΑΠ σε Συμβ. 157/2009, ΠοινΔικ. 2009, 1050., ΑΠ σε Συμβ. 2654/2008 όπ. ανωτ..

απόφαση πλαίσιο, μέσα στις οποίες η αρμόδια δικαστική αρχή οφείλει να αποφασίσει για την παράδοση ή μη του εκζητούμενου είναι πολύ περιορισμένες.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής για το διάστημα 2005-2009 ο μέσος όρος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ για τις συναινετικές παραδόσεις εκζητούμενων, ανερχόταν σε 14-17 ημέρες. Για όσους δεν συναινούσαν στην παράδοση τους ο μέσος όρος παράδοσης ανερχόταν σε 48 ημέρες. Στο προηγούμενο καθεστώς της έκδοσης αντίθετα η διαδικασία μπορεί να κρατούσε και τρία χρόνια.

Στις θετικές συνέπειες που επέφερε η απόφαση-πλαίσιο καταγράφεται η κατάργηση της ανάμειξης πολιτικών αρχών. Πλέον ορίζεται σαφώς ότι το ΕΕΣ εκδίδεται και εκτελείται από αρμόδια δικαστική αρχή, χωρίς να δίδεται κανένα περιθώριο σε άλλη διοικητική ή πολιτική αρχή να παρέμβει στην διαδικασία. Η απόφαση πλαίσιο απάλειψε με αυτό τον τρόπο ένα σοβαρό μειονέκτημα του προηγούμενου καθεστώτος της έκδοσης. Στο προϊσχύον καθεστώς της έκδοσης εφαρμοζόταν το «μεικτό» σύστημα, δηλαδή την τελική απόφαση για την έκδοση την ελάμβανε πολιτική αρχή και οι δικαστικές αρχές περιορίζονταν μόνο σε γνωμοδότηση.

Μ) Τα τρωτά σημεία της από την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο²⁸

Το ΕΕΣ μπορεί να εκδίδεται για παραβάσεις μικρής απαξίας και χωρίς να έχει ελεγχθεί η παράδοση του εκζητούμενου υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας. Για παράδειγμα, οι δικαστικές αρχές στην Πολωνία εκδίδουν ΕΕΣ και ζητούν την παράδοση του εκζητούμενου για αδικήματα ήσσονος σημασίας. Μάλιστα το 2009 είχαν εκδώσει σχεδόν 5.000 ΕΕΣ ενώ η Γαλλία, η οποία έχει σχεδόν το διπλάσιο πληθυσμό, το ίδιο διάστημα είχε εκδώσει περίπου 1.200 ΕΕΣ. Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τις ανεπανόρθωτες συνέπειες, που επιφέρει στη ζωή του εκζητούμενου η παράδοση του σε ένα άλλο κράτος, τόνισε ότι είναι «σημαντικό να υποβάλλουν τα κράτη μέλη την έκδοση ενός ΕΕΣ σε έλεγχο αναλογικότητας» ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα καταχρηστικής έκδοσης ΕΕΣ. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η εισαγωγή του ελέγχου αναλογικότητας είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί τόσο για το κράτος έκδοσης όσο και για το κράτος εκτέλεσης, και να έχει το τελευταίο την δυνατότητα να αρνείται την εκτέλεση του, όταν κρίνει ότι παραβιάζεται η εν λόγω αρχή, διότι αυτό έχει συχνά πρόσβαση σε πληροφορίες που το κράτος έκδοσης δεν μπορεί να έχει, όπως η οικογενειακή κατάσταση και η κατάσταση της

²⁷ Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την εφαρμογή, από το 2007, της απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου, της 13.6.2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών. COM (2011) 175 τελικό.

²⁸ Κυριτσάκη Ι., όπ. ανωτ., 38 και η ίδια, «Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στην πράξη – προβλήματα και προοπτικές.», Αρμενόπουλος, 67.7 (2013),

υγείας του εκζητούμενου. Επομένως για να δινόταν αυτή η δυνατότητα στο κράτος εκτέλεσης απαιτείται τροποποίηση του άρθρου 3 ή του άρθρου 4 της απόφασης πλαίσιο, όπου αριθμούνται οι λόγοι υποχρεωτικής και δυνητικής άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ και να προστεθεί και ο έλεγχος της αναλογικότητας ως λόγος άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ. Ήδη το ΔΕΕ σε κάποιες αποφάσεις του, όταν του ζητήθηκε να ερμηνεύσει διατάξεις της απόφασης πλαίσιο, υπαινίχτηκε την αρχή της αναλογικότητας. Η αρχή αυτή έχει εφαρμοσθεί στη διαδικασία του ΕΕΣ και από τα εθνικά δικαστήρια κάποιων κρατών μελών.

Ειδικότερα, στη Γερμανία στην υπόθεση *General Public Prosecution Service v C*, 201 το Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο της Στουτγάρδης υποστήριξε ότι μπορεί να προβαίνει σε έλεγχο αναλογικότητας, επειδή η εν λόγω αρχή συνιστά αναπόσπαστο μέρος της Γερμανικής Συνταγματικής παράδοσης, αλλά και γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, στην υπόθεση *Oberlandesgericht Hamm* 202, το Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο του Hamm αρνήθηκε την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης επικαλούμενο την εν λόγω αρχή. Υποστήριξε ότι οι αρχές της αναλογικότητας και της προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητούμενου θα πρέπει να τυγχάνουν ανάλογης προστασίας με αυτή που διασφαλίζεται στις εσωτερικές υποθέσεις. Τόνισε, δε, ότι στην κρινόμενη υπόθεση προείχε το δικαίωμα του εκζητούμενου για την περιφρούρηση της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ, σε σχέση με το συμφέρον των εισαγγελικών αρχών του κράτους έκδοσης για τη δίωξη του αδικήματος για το οποίο κατηγορείτο.

Ανάλογη στάση έχουν υιοθετήσει και τα ολλανδικά δικαστήρια, τα οποία έκριναν ότι, σε εξαιρετικές περιστάσεις, είναι δυνατή η απαγόρευση εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Αντίθετα το Ανώτατο Δικαστήριο της Γαλλίας έχει αποφανθεί ότι τα γαλλικά δικαστήρια δεν έχουν αρμοδιότητα να κρίνουν ένα ΕΕΣ υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

N) Υποχρέωση απόσυρσης του ΕΕΣ σε περίπτωση εκτέλεσης ή απόρριψης του²⁹

Βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης το κράτος εκτέλεσης αναγνωρίζει υποχρεωτικά ένα ΕΕΣ και προβαίνει στη σύλληψη του εκζητούμενου. Αν όμως το κράτος αυτό αρνηθεί την εκτέλεση του, το ΕΕΣ δεν αποσύρεται αυτόματα. Το πρόσωπο για το οποίο έχει εκδοθεί το ΕΕΣ παραμένει εκζητούμενος και ο κίνδυνος να συλληφθεί ξανά, να υποστεί τη διαδικασία ενώπιον των δικαστικών αρχών, να υποβληθεί σε δικαστικά έξοδα κάθε φορά που διασχίζει τα εθνικά σύνορα, εξακολουθεί να υπάρχει.

²⁹ Έκθεση της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Fair Trials International,

Υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες το ΕΕΣ δεν αποσύρθηκε, ακόμα και όταν το κράτος μέλος αρνήθηκε την εκτέλεση για ένα από τους υποχρεωτικούς λόγους μη εκτέλεσης. Επιπλέον σε άλλη περίπτωση το ΕΕΣ εκκρεμούσε ακόμα και όταν ο εκζητούμενος είχε εκτίσει την ποινή του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ. Αυτές οι περιπτώσεις αποτελούν κατάφωρη παραβίαση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των συνεργαζόμενων δικαστικών αρχών.

Επομένως η απόφαση πλαίσιο πρέπει να εκσυγχρονιστεί-τροποποιηθεί ώστε να έρθει σε αρμονία με τις παραπάνω θεμελιώθεις αρχές της Ένωσης, και να αποσύρεται αυτομάτως ένα ΕΕΣ το οποίο μένει ανεκτέλεστο λόγω άρνησης του κράτους εκτέλεσης και να παύουν οι συναγερμοί στις αστυνομικές βάσεις δεδομένων των κρατών εκτέλεσης (π.χ. Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν και Βάση της Interpol) να αποσύρονται και αυτές.

Εννοείται ότι τα παραπάνω δεν θα πρέπει να ισχύουν στις περιπτώσεις των τυπικών και επουσιωδών πλημμελειών, όταν π.χ ένα ΕΕΣ που έχει αποσταλεί στο κράτος εκτέλεσης σε γλώσσα διαφορετική από αυτή στην οποία το κράτος εκτέλεσης δέχεται το ΕΕΣ. Όταν όμως το ΕΕΣ απορρίπτεται για ουσιαστικούς λόγους, τότε η απόσυρση του είναι η υποχρεωτική, γιατί ο εκζητούμενος μένει εγκλωβισμένος στο κράτος διαμονής του και κινδυνεύει με νέα σύλληψη, αν διασχίσει τα εθνικά σύνορα.

Ξ) Το ειδικότερο ζήτημα της πρόσβασης του εκζητούμενου σε υπηρεσία νομικού παραστάτη στο κράτος έκδοσης και στο κράτος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ.

Η απόφαση πλαίσιο στο άρθρο 11 ορίζει ότι ο εκζητούμενος έχει το δικαίωμα να προσφύγει σε υπηρεσία νομικού παραστάτη και διερμηνέα στο κράτος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ. Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι ο εκζητούμενος εκπροσωπείται στο κράτος εκτέλεσης ενός ΕΕΣ από ένα δικηγόρο που δεν γνωρίζει τη νομοθεσία του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ και τις συνθήκες κράτησης σε αυτό.

Ειδικότερα ο δικηγόρος στο κράτος εκτέλεσης έχει πρόσβαση σε πολύ λίγα στοιχεία της δικογραφίας και τις περισσότερες φορές δεν είναι σε θέση να προβάλλει πειστικά τους λόγους άρνησης που προβλέπονται στην απόφαση πλαίσιο όπως η παροχή εγγυήσεων σε περίπτωση ερήμην καταδίκης του εκζητούμενου ή η προηγούμενη καταδίκη και έκτιση της ποινής για τα ίδια πραγματικά περιστατικά ή η παραγραφή του αδικήματος.

Επιπλέον ένας δικηγόρος στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ είναι γνώστης του επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητούμενου, ενώ αντίθετα ο δικηγόρος στο κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ δύσκολα μπορεί να συλλέξει στοιχεία και να προβάλλει ως λόγο μη εκτέλεσης του ΕΕΣ την

παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα στις αυστηρές και ανελαστικές προθεσμίες που επιβάλλει η απόφαση πλαίσιο. Για τους παραπάνω λόγους κρίνεται αναγκαία η νομική εκπροσώπηση του εκζητούμενου και στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ.

Τέλος έχουν εντοπισθεί πολλές ελλείψεις και προβλήματα στο πεδίο της μετάφρασης και ερμηνείας. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση ενός Βρετανού που με βάση ΕΕΣ προσήχθη ενώπιον δικαστηρίου της Πορτογαλίας και χρέη διερμηνέα ανέλαβε μία κομμώτρια που γνώριζε την αγγλική γλώσσα και ήταν απλά φίλη της συζύγου του δικαστή. Η Ένωση με γνώμονα την κάλυψη των ελλείψεων σε επίπεδο μετάφρασης και διερμηνείας εξέδωσε την Οδηγία 2010/64/ΕΕ216 με την οποία εξασφαλίζεται στον εκζητούμενο το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και τη διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Ειδικότερα εξασφαλίζεται χωρίς καθυστέρηση το δικαίωμα σε διερμηνέα και σε μετάφραση ουσιωδών εγγράφων της δικογραφίας με έξοδα όχι του ιδίου αλλά του κράτους μέλους ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας.

Επιπρόσθετα έχει εκδοθεί η Οδηγία 2013/48/ΕΕ217 με την οποία θεσπίζονται οι ελάχιστοι κανόνες σχετικά με τα δικαιώματα των προσώπων που υπάγονται στη διαδικασία της απόφασης πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ («διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης»), όσον αφορά στην πρόσβαση σε δικηγόρο, την ενημέρωση τρίτου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και την επικοινωνία με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο σύμφωνα με την οδηγία ισχύει από τη στιγμή της σύλληψης του προσώπου σύμφωνα με το άρθρο 10 της απόφασης πλαίσιο και τα κράτη μέλη πρέπει να σέβονται το απόρρητο της επικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου και εκζητούμενου. Ο εκζητούμενος έχει το δικαίωμα να επικοινωνήσει με ένα πρόσωπο της επιλογής του, όπως συγγενή ή εργοδότη, και με τις προξενικές αρχές και τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν ότι ο εκζητούμενος έχει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα στην περίπτωση που παραβιαστούν τα δικαιώματα του από την οδηγία.

Συμπεράσματα-Επίλογος.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω ο θεσμός του ΕΕΣ, βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, όμως η αρχή αυτή δεν σημαίνει ότι ακολουθείται πάντα καθώς το ΕΔΔΑ έχει πάγια αποφανθεί ότι είναι απαράδεκτο να επιδεικνύεται τυφλή εμπιστοσύνη στην ικανότητα ενός κράτους μέλους να εγγυάται τα ανθρώπινα δικαιώματα απλά και μόνο επειδή το κράτος αυτό έχει υπογράψει την ΕΣΔΑ. Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν λαμβάνουν καθόλου υπόψη την ενδεχόμενη καταστρατήγηση των δικαιωμάτων του εκζητούμενου, όταν αποφασίζουν για την παράδοση του, ακόμα και όταν

προσκομίζονται πρόσφατα αποδεικτικά στοιχεία για την πιθανή παραβίαση τους. Παρατηρείται δηλαδή μία τακτική των εθνικών δικαστηρίων να προκρίνουν την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δικαστικών αρχών έναντι του σεβασμού των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Την ανάγκη ενίσχυσης της προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητούμενου στο μηχανισμό του ΕΕΣ τόνισε και ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε δήλωση του το Μάρτιο του 2011. Επειδή η απλή παροχή εγγυήσεων από το κράτος εκτέλεσης δεν είναι αρκετή για την προστασία του εκζητούμενου, η Ένωση εξέδωσε την απόφαση πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου δυνάμει της οποίας, προστέθηκε ένας ακόμα δυναμικός λόγος μη εκτέλεσης του ΕΕΣ και συγκεκριμένα, η εκτελούσα δικαστική αρχή δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, εάν το πρόσωπο δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, που σχετίζονται κυρίως με τη νόμιμη κλήτευση ή επίδοση της απόφασης.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το ΕΕΣ έχει ανοίξει νέους δρόμους στην προσπάθεια της Ένωσης να καταπολεμήσει το σοβαρό φαινόμενο της διασυνοριακής εγκληματικότητας. Πρόδηλα, το νομικό αυτό εργαλείο συνέβαλλε τα μέγιστα στην ενίσχυση και αποτελεσματικότητα της δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών με την επιτάχυνση της διαδικασίας παράδοσης των κατηγορουμένων και την κατάργηση της ανάμειξης των πολιτικών αρχών παρά την έγερση αντιδράσεων για τα ζητήματα κυρίως προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Σίγουρα το ΕΕΣ παρουσιάζει ελλείψεις και στην πράξη έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα καταχρηστικής άσκησης ή παραβίασης δικαιωμάτων του εκζητούμενου προσώπου οι οποίες όμως απορρέουν από την έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης κάτι το οποίο έχει υπογραμμίσει και η Επιτροπή. Η Ένωση δίνει προβάδισμα στην αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων έναντι της εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών και το ΔΕΕ σε όλες σχεδόν τις αποφάσεις του τονίζει τη σημασία των παραπάνω αρχών. Η αμοιβαία όμως εμπιστοσύνη δεν μπορεί να επιβληθεί ούτε από τις Συνθήκες, ούτε με ενωσιακές νομοθετικές πράξεις, ούτε με τη νομολογία του ΔΕΕ αλλά μέσω της εξοικείωσης των δικαστικών αρχών με αλλοδαπά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και με προσέγγιση των διατάξεων του ποινικού δικαίου, τουλάχιστον για σοβαρά αδικήματα. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί η Ένωση για να καλύψει τα κενά του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Β' ΜΕΡΟΣ

Α) ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡ. 6 ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στο άρθρο 6 παράγραφος 1 του ισχύοντος Συντάγματος, ο συντακτικός νομοθέτης θέτει γενικό απαγορευτικό κανόνα βάσει του οποίου απαγορεύεται η σύλληψη και η με οιοδήποτε τρόπο στέρηση της ελευθερίας του ανθρώπου, χωρίς την τήρηση των ειδικότερων συνταγματικών εγγυήσεων που περιοριστικά παρατίθενται στη συνέχεια της παραγράφου. Συγκεκριμένα ο συντακτικός νομοθέτης απαγορεύει την με οποιονδήποτε λόγο στέρηση της φυσικής ελευθερίας του ατόμου είτε δια της συλλήψεως είτε δια της φυλακίσεώς¹ του, εξειδικεύοντας έτσι το ατομικό δικαίωμα που ο ίδιος έχει κατοχυρώσει στο άρθρο 5 παράγραφος 3 του ισχύοντος Συντάγματος, το οποίο αφορά το συνταγματικό δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας του ανθρώπου.

Η απαγόρευση αυτή πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερος ότι ισχύει όχι μόνο στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, αλλά και στη διοικητική διαδικασία. Αυτό προκύπτει όχι μόνο από την ταυτότητα του νομικού λόγου, αλλά και από το γεγονός ότι το Σύνταγμα στο άρθρο 6 δεν προβαίνει στη σχετική διάκριση, με αποτέλεσμα και ο εφαρμοστής του δικαίου να υποχρεούται να εφαρμόσει την απαγόρευση αδιάκριτα, χωρίς διαχωρισμό ποινικής και διοικητικής διαδικασίας .

Προστασία από αυθαίρετες συλλήψεις, στα πλαίσια της απαγόρευσης στέρησης της προσωπικής φυσικής ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου περιείχαν και τα προγενέστερα ελληνικά Συντάγματα. Ήδη σχετικές διατάξεις περιείχαν τα Συντάγματα της Επιδάουρου και της Τροιζήνας , καθώς επίσης και το Σύνταγμα του 1844 στο άρθρο 5. Έκτοτε (1844) όλα τα ελληνικά Συντάγματα περιέχουν αναλυτικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας , συναφείς προς τα άρθρα 5 παράγραφος 3 και 6 του ισχύοντος Συντάγματος .

Σε διεθνές επίπεδο προστασία από αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση παρείχε ήδη το άρθρο 39

¹ Από τις διατάξεις του άρθρου 5 παράγραφος 1 , καλύπτονται μορφές σύλληψης ή κράτησης , ανεξαρτήτως του ειδικότερου νομικού χαρακτηρισμού από την εθνική νομοθεσία . Βλ. στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ .

της Magna Libertatum (1215), όπως επίσης η Petition Of Rights (1628) κ.α. . Το 1791 η προσωπική ασφάλεια αποτέλεσε αντικείμενο προστασίας και του Αμερικανικού Συντάγματος με την 4η και 5η τροποποίηση, ενώ απαγόρευση της αυθαίρετης συλλήψεως και κρατήσεως περιείχαν και τα άρθρα 7 και 9 της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της γαλλικής επαναστάσεως.

Στη σύγχρονη εποχή, την προσωπική ασφάλεια κατοχυρώνει στο άρθρο 5 η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (04.11.1950), η οποία αποτελεί ήδη αναπόσπαστο μέρος του ελληνικού εθνικού δικαίου (κατά το άρθρο 28 του Σ), έχοντας κυρωθεί με το υπ' αριθμ. 53 / 1974 ν.δ. . Το άρθρο 5 της συμβάσεως εγγυάται την ελευθερία στην κλασσική της εκδοχή δηλαδή την φυσικής ελευθερία του ατόμου. Προστατεύει το άτομο από την επιβολή στερητικών της ελευθερίας του μέτρων, ορίζοντας οι στερήσεις αυτές να προβλέπονται και να εκτελούνται κατά τις προβλεπόμενες διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών, οι οποίες ωστόσο θα πρέπει να συμμορφώνονται προς τις περιοριστικώς αναφερόμενες έξι περιπτώσεις κατά τις οποίες και μόνο είναι δυνατή η στέρηση της φυσικής ανθρώπινης ελευθερίας .

Κατοχύρωση της προσωπικής ασφάλειας περιέχεται και στο Διεθνές Σύμφωνο περί ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, που υπεγράφη στη Ν. Υόρκη μεταξύ των μελών των Ηνωμένων Εθνών, ήδη κυρωθέντος και αυτού και άρα κατασταθέντος αναπόσπαστο τμήμα του εσωτερικού μας δικαίου με το ν. 2462 / 1997. Ειδικότερα το ατομικό δικαίωμα κατοχυρώνεται στα άρθρα 9 και 14 παράγραφος 3.

Β) Η ΎΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡ. 6Σ ΠΑΡ. 1 ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ .

Η απαγόρευση της αυθαίρετης συλλήψεως και στερήσεως² της ελευθερίας εντάσσεται στο πλαίσιο της προστασίας της προσωπικής ασφάλειας, η οποία με τη σειρά της εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο προστασίας που παρέχει ο συντακτικός νομοθέτης, της αποκαλούμενης προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας, όπως αυτή προσδιορίζεται στα άρθρα 5 παράγραφος 3 , 6 και 7 του Συντάγματος .

Στο άρθρο 5 λοιπόν, του Συντάγματος ο συντακτικός νομοθέτης θέτει ένα γενικότερο απαγορευτικό κανόνα και απαγορεύει οποιοδήποτε φυσικό – σωματικό περιορισμό του ατόμου : «...κανένας δεν καταδιώκεται, ούτε συλλαμβάνεται , ούτε φυλακίζεται, ούτε με οιονδήποτε

² Σε καμμία περίπτωση δεν μπορεί ο κοινός νομοθέτης να καθιερώσει δυνατότητα σύλληψης του ατόμου χωρίς δικαστικό ένταλμα ή χωρίς αιτιολόγησή του ή χωρίς τούτο να επιδοθεί στον συλλαμβανόμενο .

άλλο τρόπο περιορίζεται , παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος» .

Επομένως το άρ. 5 του Σ, αποτελεί τον γενικότερο απαγορευτικό κανόνα, στα πλαίσια του οποίου κατοχυρώνεται η προσωπική ελευθερία του ατόμου, εξειδίκευση του οποίου αποτελεί το άρθρο 6 του Σ, στο κανονιστικό πεδίο του οποίου εξασφαλίζεται η προσωπική ασφάλεια του καθενός. Περαιτέρω η προσωπική ασφάλεια διακρίνεται πρώτον σε προστασία από αυθαίρετη καταδίωξη, σύλληψη, φυλάκιση και οποιοδήποτε άλλο περιορισμό της φυσικής ελευθερίας και δεύτερον σε προστασία που αφορά την άσκηση της ποινικής αγωγής , την ποινικής δίκη και την επιβαλλόμενη ποινή.

Η απαγόρευση της σύλληψης και της προσωρινής κράτησης αποτελεί περιεχόμενο της συνταγματικά κατοχυρωμένης προσωπικής ασφάλειας όπως συνάγεται από το συνδυασμό των άρθρων 5 παράγραφος 3 και 6 του Συντάγματος. Αντίστοιχα η προσωπική ασφάλεια, ως έννομο αγαθό, εξειδικεύεται από το συντακτικό νομοθέτη στο άρθρο 7 του ισχύοντος Συντάγματος και δεν αποτελεί αντικείμενο εκτενέστερης αναφοράς στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας.

Κατά το άρθρο 6 του Συντάγματος σύλληψη ή προσωρινή κράτηση επιτρέπεται μόνο όταν και στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος. Η προσωπική ασφάλεια τελεί υπό την επιφύλαξη νόμου. Το άρθρο 5 παράγραφος 3 του Συντάγματος ορίζει μεταξύ άλλων «...κανένας δεν καταδιώκεται ... , παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος». Έτσι λοιπόν η σύλληψη και η προσωρινή κράτηση είναι εν τέλει επιτρεπτές στις περιπτώσεις που καθορίζει ο κοινός νομοθέτης. Το Σύνταγμα εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να εισάγει περιορισμούς του ατομικού δικαιώματος. Η ρητή αυτή εξουσιοδότηση δεν παρέχει ελεύθερη εντολή προς τον κοινό νομοθέτη να ρυθμίσει κατά βούληση τις εξαιρέσεις ως προς το επιτρεπτό της σύλληψης κ.λπ. . Ο περιορισμός είναι μόνο τότε δυνατός , εφόσον και κατά το μέτρο που είναι απαραίτητος , αναγκαίος και βρίσκεται σε αναλογία με το σκοπούμενο αποτέλεσμα , τηρουμένων πάντοτε των συνταγματικών εγγυήσεων *

Ακριβώς λόγω του ανθρώπινου³ χαρακτήρα του δικαιώματος φορείς του δικαιώματος δύνανται να είναι μόνο τα φυσικά πρόσωπα, καθώς τα νομικά πρόσωπα εν τοις πράγμασι δεν είναι δυνατό να υποστούν σύλληψη η φυλάκιση. Ακριβώς ωστόσο, από την άλλη μεριά, λόγω του ανθρώπινου χαρακτήρα του δικαιώματος κατά το Σύνταγμα φορείς του είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από εθνικότητα (ιθαγενείς, αλλοδαπούς , ανιθαγενείς) και οιοδήποτε άλλου είδους διακρίσεις.

³ **Η μόνη δυνατότητα που υπάρχει και αυτό πράγματι γίνεται , είναι η σύλληψη και φυλάκιση των νομίμων εκπροσώπων των νομικών προσώπων , στις περιπτώσεις που αυτό επιτρέπεται κατά νόμο , οπότε και πάλι αναφερόμαστε σε φυσικά πρόσωπα .

Οι διατάξεις του άρθρου 6 του Συντάγματος υπόκεινται εν όλω ή εν μέρει σε αναστολή κατά το άρθρο 48 του Συντάγματος, εφόσον τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας .

Γ) ΤΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡ. 6 Σ

Το φυσικό αγαθό⁴ που προστατεύεται από το άρθρο 6 του Συντάγματος είναι η ειδική μορφή της υλικής ελευθερίας του προσώπου, που συνίσταται στη μη σύλληψη και κράτηση παρά μόνο με τις διαδικαστικές προϋποθέσεις - εγγυήσεις, που θεσπίζονται συνταγματικά και συνιστούν όρο για τη νομιμότητα του επιβαλλόμενου περιορισμού της ελευθερίας. Η ειδική αυτή μορφή της ελευθερίας ως έννοιας αντίθετης προς τη σύλληψη⁵ και την κράτηση ονομάζεται παραδοσιακά προσωπική ασφάλεια καθώς στην ουσία συνιστά την ασφάλεια του προσώπου από αυθαίρετες προσβολές της υλικής του ελευθερίας.

Εξάλλου όπως αναφέρθηκε κατά τὰ ανωτέρω προκειμένου να οριοθετηθεί με εννοιολογική επάρκεια και σαφήνεια η ειδική αυτή μορφή ελευθερίας είναι αναγκαίο να συσχετιστεί με την γενική έννοια της ελευθερίας, που συνιστά την έννοια γένους προς αυτή. Η ελευθερία του προσώπου, που συνιστά το αντικείμενο προστασίας του άρ. 5 του Σ (υποπαράγραφος 2 και παράγραφοι 3,4) συνίσταται κατά πρώτον στην κατάσταση ελευθερίας του προσώπου (status libertatis) σε αντιδιαστολή προς την κατάσταση δουλείας και ειλωτείας (status servitutis). Ελεύθερος άνθρωπος είναι αυτός που δεν είναι δούλος, δηλ. δεν είναι αντικείμενο εξουσίας, αλλά είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Κατά δεύτερον περιλαμβάνεται στη γενική ελευθερία του προσώπου η ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης στο χώρο σε αντίθεση προς την επιβολή απαγορεύσεων κίνησης και εγκατάστασης. Η ειδική αυτή μορφή της ελευθερίας ονομάζεται παραδοσιακά προσωπική ελευθερία με στενή έννοια, καθώς θεωρείται ότι περιλαμβάνει το κύριο περιεχόμενο της ελευθερίας του προσώπου. Επίσης στην έννοια της ελευθερίας περιλαμβάνεται η απόλαυση του status libertatis ,δηλ. η ελευθερία σε αντίθεση προς τη σύλληψη και την κράτηση. Τέλος στην έννοια της ελευθερίας του προσώπου περιλαμβάνεται η πνευματική ελευθερία του προσώπου υφ' οιανδήποτε μορφή (ελευθερία σκέψης-ιδεών).

Η προσωπική ασφάλεια του προσώπου, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, είναι ειδικότερη έννοια σε σχέση με τη γενική έννοια της ελευθερίας. Η προσωπική ασφάλεια δεν προστατεύεται

⁴ Δαγτόγλου , Ατομικά δικαιώματα , Τ Α , σελ. 231

⁵ Υπ' αυτή την έννοια σύλληψη αποτελεί και η βίαιη προσαγωγή του κατηγορουμένου (Κ.Π.Δ. 272 , 340 , 346) , μάρτυρα (Κ.Π.Δ. 229 , 231) κ.α.

μόνο από το ά. 6 του Σ ,αλλά και από το άρ. 5§3 καθώς και το ά. 7. Οι διατάξεις των άρθρων αυτών συνεφαρμόζονται.

Το ά. 6 του Σ θεσπίζει διαδικαστικές εγγυήσεις για τη νομιμότητα της σύλληψης και κράτησης, από τις οποίες βέβαια προκύπτουν δικαιώματα για τα υποκείμενα της προσωπικής ασφάλειας. Προκειμένου όμως να τεθεί ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου αυτού, πρέπει πριν να εξεταστεί αν πληρούται η προϋπόθεση του ά 5§3 εδ. β΄, που επιτάσσει την ύπαρξη νόμου, που να προβλέπει την αρμοδιότητα των κρατικών οργάνων για σύλληψη και κράτηση. Το Σύνταγμα δηλ. κατοχυρώνει ως κανόνα το απαραβίαστο της προσωπικής ελευθερίας και εξαιρετικά επιφυλάσσει στον κοινό νομοθέτη την αρμοδιότητα να καθορίσει τις περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται η σύλληψη και η κράτηση. Με τη νομοθετική αυτή επιφύλαξη εξουσιοδοτείται ο κοινός νομοθέτης (περιλαμβάνει και την κανονιστικώς δρώσα διοίκηση) να εισάγει περιορισμούς στο δικαίωμα της ελευθερίας από σύλληψη και κράτηση, προβλέποντας τις περιπτώσεις και τους όρους επιτρεπόμενης σύλληψης και κράτησης (δεν εξετάζονται στην παρούσα εργασία τα ζητήματα της καταδίωξης και του περιορισμού με οποιονδήποτε άλλο, πλην της καταδίωξης της σύλληψης και της κράτησης, τρόπο, καθώς εμπίπτουν αποκλειστικά στο πεδίο εφαρμογής του ά. 5 του Σ). Όρια όμως των νομοθετικών περιορισμών συνιστούν αφενός το απαραβίαστο του πυρήνα του δικαιώματος, το οποίο προκύπτει από το ά. 2§1 του Σ, που κατοχυρώνει την ανθρώπινη αξία και ως εκ τούτου απαγορεύει την προσβολή του πυρήνα των συνταγματικών δικαιωμάτων καθώς ο πυρήνας των δικαιωμάτων συνιστά στοιχείο της ανθρώπινης αξίας, η οποία δεν υπόκειται σε περιορισμούς και αφετέρου η αρχή της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται από το ά. 25§1 εδ. δ΄ του Σ. Συνεπώς ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να δώσει στη διοίκηση τέτοιου εύρους εξουσίες περιορισμού του δικαιώματος ώστε να προσβάλλεται ο πυρήνας του και πρέπει σε κάθε περίπτωση οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού καθώς και να μην είναι προδήλως δυσανάλογοι (δηλ. υπέρμετρα επαχθείς) προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Δ) ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΛΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΗΣ ΟΠΩΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡ. 6 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το άρ. 6 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζει 'Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται , χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα , που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή προφυλάκιση'.

Κατά τα παραπάνω πρέπει να γίνει και η ερμηνεία των υπό εξέταση εννοιών της σύλληψης και της φυλάκισης. Έτσι η σύλληψη ορίζεται ως η υπαγωγή του προσώπου στην κρατική εξουσία, η οποία συνεπάγεται την στέρηση της ελευθερίας του. Η σύλληψη συνιστά ενέργεια των κρατικών

οργάνων, της κυριαρχικής περιοριστικής διοίκησης, με συνέπεια την στέρηση της ελευθερίας είτε προσωρινά είτε για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η σύλληψη διακρίνεται από συναφείς ενέργειες κατά το ότι άγει στη στέρηση και όχι στον απλό περιορισμό της ελευθερίας του συλλαμβανομένου. Δεν συνιστά βεβαίως τεχνικό νομικό όρο στο επίπεδο του Συντάγματος και άρα οποιαδήποτε άλλη ενέργεια με τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελεί από την έποψη του Συντάγματος σύλληψη. Έτσι σύλληψη συνιστά εκτός της κλασσικής περίπτωσης των ά.275-276 ΚΠΔ (σύλληψη επί αυτόφωρων εγκλημάτων και όταν επιτρέπεται η προσωρινή κράτηση κατά το ά.282 ΚΠΔ) και η βίαιη προσαγωγή προσώπου σε δικαστική ή διοικητική αρχή, όπως π.χ. κατηγορουμένου(ά 272, 340§2, 346 ΚΠΔ), μάρτυρα (ά. 229,231§4.353,375§1 ΚΠΔ), πραγματογνώμονα (ά. 202§1), έστω και αν νομοθετικά δεν χαρακτηρίζεται ως σύλληψη.

Ως φυλάκιση ορίζεται ο εγκλεισμός του προσώπου σε περικλειστο χώρο από τον οποίο απαγορεύεται η έξοδος του. Δεν έχει το τεχνικό περιεχόμενο του ποινικού δικαίου καθώς περιλαμβάνει οποιοδήποτε εγκλεισμό προσώπου ασχέτως του ενδεχόμενου διαφορετικού χαρακτηρισμού του νομοθετικώς ή της διαδικασίας (ποινικής ή διοικητικής) στο πλαίσιο της οποίας διενεργείται ή του σκοπού για τον οποίο επιβάλλεται.

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στο πλαίσιο αυτό στο ειδικότερο ζήτημα της προσωπικής κράτησης, που μπορεί να επιβάλλεται για διάφορους λόγους π.χ. ως μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης ή διοικητικού καταναγκασμού. Παλαιότερα, γινόταν δεκτό ότι το ά. 6 του Σ εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνο στο χώρο του ποινικού δικαίου και έτσι γινόταν δεκτό ότι δεν προέκυπτε καμία δέσμευση για την επιβολή του μέτρου αυτού, το οποίο επιβαλλόταν μάλιστα και χωρίς δικαστικό ένταλμα (προϋπόθεση για τη συνταγματική επιβολή του μέτρου) έως τη θέσπιση του νόμου 1867/1989. Ήδη έχει γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 εφαρμόζονται και επί της προσωπικής κράτησης και πλέον επιβάλλεται το μέτρο αυτό μόνο με προηγούμενη δικαστική απόφαση επέχουσα θέση δικαστικού εντάλματος.

Ε) Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ – ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 6 του Συντάγματος τίθεται ο ειδικότερος απαγορευτικός συνταγματικός κανόνας, ως εξειδίκευση του περιεχόμενου στο άρθρο 5 παράγραφος 3 του Συντάγματος που είναι ο γενικότερος απαγορευτικός κανόνας, κατά τα προαναφερόμενα κατά τον οποίο «κανένας δεν συλλαμβάνεται...», τουλάχιστον όχι χωρίς τις ρητά προβλεπόμενες στο ίδιο άρθρο, συνταγματικές εγγυήσεις.

Σύλληψη είναι η υποβολή προσώπου στην φυσική εξουσία κρατικών οργάνων με σκοπό την προσωρινή έστω στέρηση της ελευθερίας του.

Το Σύνταγμα προστατεύει τον φορέα του δικαιώματος από την αυθαίρετη σύλληψη. Η σύλληψη

αποτελεί ενέργεια των κρατικών οργάνων, ενέργεια της κυριαρχικής περιοριστικής διοίκησης, η οποία αποσκοπεί και συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας του ατόμου, είτε προσωρινά, είτε για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της σύλληψης, το οποίο την διακρίνει από συναφείς ενέργειες, είναι το αποτέλεσμα της, το οποίο έγκειται ακριβώς στη στέρηση και όχι στον απλό περιορισμό της ελευθερίας του συλλαμβανόμενου. Υπό αυτή την έννοια πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος «σύλληψη» από τη σκοπιά του Συντάγματος τουλάχιστον δεν αποτελεί τεχνικό νομικό όρο και δεν περιορίζεται κατ' αποτέλεσμα το περιεχόμενο του στα στενότερα ενδεχομένως όρια που του αποδίδονται στα πλαίσια των ειδικότερων κλάδων δικαίου. Στην έννοια του όρου «σύλληψη» κατά το Σύνταγμα υπάγεται οποιαδήποτε ενέργεια της κυριαρχικής διοίκησης που επιφέρει το σχετικό αποτέλεσμα.

Όπως προαναφέρθηκε, κύριο διακριτικό της σύλληψεως αποτελεί το στοιχείο της στέρησης της ανθρώπινης ελευθερίας, προσωρινής ή με μεγαλύτερη διάρκεια. Με αφετηρία λοιπόν ακριβώς αυτό το χαρακτηριστικό, θα πρέπει ήδη από τώρα να διευκρινιστεί ότι δεν εμπίπτουν στο περιεχόμενο του όρου σύλληψη και άρα δεν προστατεύονται κατά το άρθρο 6 του Συντάγματος, οι απλοί περιορισμοί της ελευθερίας κινήσεως, όπως για παράδειγμα οι έλεγχοι πεζών ή οχημάτων που γίνονται ειδικά από την αστυνομία, προκειμένου να διαπιστωθούν τα στοιχεία της ταυτότητας του οδηγού ή και τα στοιχεία του οχήματος.

Στις παραπάνω περιπτώσεις απουσιάζει από το εννοιολογικό τους περιεχόμενο το στοιχείο της στέρησης της ελευθερίας του ατόμου. Ζητήματα εγείρει η περίπτωση της προσαγωγής στο αστυνομικό τμήμα, η οποία διενεργείται και αυτή στα πλαίσια των αστυνομικών ελέγχων, για την πραγμάτωση της τηρήσεως της σκοπούμενης κοινωνικής τάξεως και ασφάλειας. Το ιδιαίτερο στοιχείο που προστίθεται εδώ είναι ότι ο ελεγχόμενος οδηγείται στο αστυνομικό τμήμα για περαιτέρω έλεγχο. Κρίσιμο είναι εδώ ότι δεν στοιχειοθετείται σύλληψη εκ μέρους του αστυνομικού οργάνου αλλά απλώς οδηγεί τον ελεγχόμενο στο αστυνομικό τμήμα για την εξακρίβωση των στοιχείων του, τα οποία δεν μπορούσε να εξακριβώσει στον τόπο της αρχικής συνάντησής του με τον ελεγχόμενο ή ενδεχομένως επειδή ο ελεγχόμενος δημιούργησε με τη συμπεριφορά του υπόνοιες διαπράξεως εγκληματικής ενέργειας. Σωστότερο είναι να δεχθούμε ότι ούτε και σ' αυτήν την περίπτωση πρόκειται για σύλληψη, εφόσον τουλάχιστον ο έλεγχος περατώνεται σε εύλογο χρόνο και ο ελεγχόμενος αφήνεται αμέσως μετά ελεύθερος.

Στις περιπτώσεις που ο συντακτικός νομοθέτης επιτρέπει τη σύλληψη, ακριβώς λόγω της σοβαρότητας του περιορισμού ενός τόσο καίριου για την ανθρώπινη φύση συνταγματικού δικαιώματος, δηλαδή της προσωπικής φυσικής ελευθερίας και ασφάλειας, σπεύδει ο ίδιος να θέσει και τα όρια του επιτρεπτού αυτού. Έτσι στο άρθρο 6 του ισχύοντος Συντάγματος, στην

πρώτη παράγραφο ορίζεται σαφώς ότι κανένας δεν συλλαμβάνεται χωρίς την τήρηση των ρητώς προβλεπομένων και περιβεβλημένων με συνταγματική ισχύ εγγυήσεων. Οι εγγυήσεις αυτές είναι η έκδοση αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος και η επίδοσή του κατά το χρόνο της σύλληψης στον συλλαμβανόμενο. Η μη τήρηση των εγγυήσεων αυτών καθιστά τη σύλληψη αυθαίρετη και άρα συνταγματικά απαγορευμένη .

Η πρώτη εγγύηση που θέτει το Σύνταγμα ώστε να μην είναι η σύλληψη αυθαίρετη είναι η έκδοση σχετικού δικαστικού εντάλματος, το οποίο κατά ρητή συνταγματική επιταγή, οφείλει να είναι αιτιολογημένο. Ο κοινός νομοθέτης λοιπόν λαμβάνοντας την εξουσιοδότηση του συνταγματικού, ο οποίος προέβη, κατά τα προαναφερόμενα σε επιφύλαξη νόμου υπέρ αυτού, έχει ρυθμίσει το θέμα ειδικότερα στο άρθρο 276 Κ.Π.Δ. «...κανείς δεν συλλαμβάνεται, χωρίς ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο ένταλμα του ανακριτή ή βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου...» , κατά δε τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου «Ο ανακριτής εκδίδει το ένταλμα σύλληψης, αφού προηγουμένως διατυπώσει γνώμη ο εισαγγελέας...» .

Το ένταλμα σύλληψης λοιπόν πρέπει να έχει εκδοθεί από τακτικό ανακριτή⁶ , μετά από προηγούμενη γνώμη του εισαγγελέα. Μολονότι δεν ορίζεται ρητώς ότι απαιτείται για την έκδοση του εντάλματος σύλληψης η σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα , η επικρατέστερη άποψη δέχεται ότι σε περίπτωση αντίθεσης του εισαγγελέα, η σχετική διαφωνία θα πρέπει να λύεται από το δικαστικό συμβούλιο κατά το άρθρο 307 ΚΠΔ. Έτσι εξασφαλίζεται περισσότερο ο κατηγορούμενος από τυχόν επιπόλαιες και αυθαίρετες κρίσεις του ανακριτή. Ειδικότερα εξαίρεση προβλέπεται για τα αυτόφωρα κακουργήματα και πλημμελήματα, όπου σύμφωνα με το άρθρο 275 «...ο αρμόδιος εισαγγελέας⁶ πλημμελειοδικών έχει το δικαίωμα να εκδίδει εναντίον του δράστη που διώκεται ένταλμα σύλληψης ...το ένταλμα αυτό μπορεί ο εισαγγελέας να το ανακαλεί ή να το καταργεί . Αρμόδιος λοιπόν, προς έκδοση του δικαστικού εντάλματος σύλληψης είναι στα πλαίσια των αυτόφωρων πλημμελημάτων και κακουργημάτων και ο εισαγγελέας .

Το ένταλμα σύλληψης πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 276 Κ.Π.Δ.. Πρέπει δηλαδή να περιέχει σημείωση του εγκλήματος, για το οποίο κατηγορείται ο κατηγορούμενος, το αντίστοιχο άρθρο που προβλέπει

⁶ *Άλλωστε εφόσον με το ισχύον Σύνταγμα εξομοιώθηκαν από πλευράς εγγυήσεων οι εισαγγελείς με τους τακτικούς ανακριτές , οι σχετικές επιφυλάξεις που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί δεν ευσταθούν πλέον .

⁶ Σημειωτέον ότι στο Π.Δ. 141 / 1991 ορίζεται ότι σε περίπτωση που η σύλληψη έγινε μακριά από την έδρα του αρμόδιου εισαγγελέα για πλημμέλημα επιτρέπεται να ειδοποιηθεί ο εισαγγελέας για να παραγγείλει την απόλυσή του .

το έγκλημα αυτό, τις υπάρχουσες σοβαρές ενδείξεις ενοχής και τέλος τους λόγους για τους οποίους η σύλληψη κρίνεται απολύτως αναγκαία, για την πρόληψη τέλεσης άλλων εγκλημάτων ή την παρεμπόδιση του κατηγορουμένου όπως ο κίνδυνος αυτός εξειδικεύεται στην παράγραφο του άρθρου 282 ΚΠΔ. Πρέπει επίσης να περιέχει το όνομα, το επώνυμο, την κατοικία και ακριβή κατά το δυνατό περιγραφή αυτού που πρόκειται να συλληφθεί και να φέρει την επίσημη σφραγίδα, καθώς και την υπογραφή του ανακριτή και του γραμματέα .

Η αιτιολόγηση του δικαστικού εντάλματος αποτελεί την πιο σπουδαία εγγύηση για τον κατηγορούμενο, αλλά και αποτρέπει τη δικαστική αρχή από τη λήψη επιπόλαιων αποφάσεων .

Ένταλμα σύλληψης εκδίδεται και όταν πρόκειται για κακούργημα. Επίσης ένταλμα σύλληψης μπορεί να εκδίδεται όταν ο κατηγορούμενος κλήθηκε σε απολογία, αλλά δεν προσέρχεται από απείθεια, οπότε η κύρια ανάκριση μπορεί να θεωρηθεί περατωθείσα με την έκδοση εντάλματος συλλήψεως ή βίαιης προσαγωγής εφόσον ο ανακριτής φρονεί πως υπάρχουν ενδείξεις εναντίον του κατηγορουμένου. Ένταλμα σύλληψης εκδίδεται επίσης και στα πλαίσια των αυτόφωρων πλημμελημάτων και κακουργημάτων, όπως προαναφέρθηκε, από τον εισαγγελέα. Από την παραπομπή στο άρθρο 276 ΚΠΔ, σε ό,τι αφορά την έκδοση εντάλματος σύλληψης, το οποίο στη συνέχεια παραπέμπει στο άρθρο 282 ΚΠΔ, συνάγεται ότι και σε αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να συντρέχουν, όχι απλώς ενδείξεις , αλλά σοβαρές αποδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου και η σύλληψη να κρίνεται απολύτως αναγκαία για την πρόληψη τέλεσης και άλλων εγκλημάτων ή την παρεμπόδιση φυγής του κατηγορουμένου με βάση τα συγκεκριμένα κριτήρια του νόμου, δηλαδή ο κατηγορούμενος να μην έχει γνωστή διαμονή, να έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, όπως ειδικότερα ορίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 282 ΚΠΔ. Διαφορετικά θα πρέπει να εκδίδεται μόνο ένταλμα βίαιης προσαγωγής.

Κατά το άρθρο 277 Κ.Π.Δ. , εφόσον το ένταλμα σύλληψης έχει εκδοθεί, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, είναι εκτελεστό σε ολόκληρη την επικράτεια και η εκτέλεσή του γίνεται με επιμέλεια του εισαγγελέως, μέσω των αρχών, που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση των ενταλμάτων. Αν ο κατηγορούμενος διαμένει σε άλλη δικαστική περιφέρεια, το ένταλμα συλλήψεως μπορεί να σταλεί από τον εισαγγελέα απ' ευθείας, στην αρμόδια για την εκτέλεση των ενταλμάτων, τοπική αρχή. Όλες οι πολιτικές και στρατιωτικές αρχές οφείλουν μέσα στον κύκλο της αρμοδιότητάς τους να παράσχουν χωρίς αναβολή, συνδρομή. Ειδικά η εκτέλεση εντάλματος σύλληψης εναντίον στρατιωτικού γίνεται με ρητή διαταγή της προϊσταμένης του αρχής, στην οποία διαβιβάζεται το ένταλμα για εκτέλεση. Αν επομένως το ένταλμα σύλληψης δεν

ανταποκρίνεται στις αναφερθείσες προϋποθέσεις τότε δεν είναι εκτελεστό και η κάθε αρμόδια αρχή υποχρεούται να απέχει από την εκτέλεσή του είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από σχετική αντίρρηση του συλλαμβανομένου, οπότε εφαρμόζονται αναλόγως όσα εκτίθενται αναλυτικά στην παρ. 2 του άρθρου 279 ΚΠΔ .

Κατά το άρθρο 6 παράγραφος 1 του Συντάγματος για το νόμιμο της συλλήψεως εκτός από την έκδοση αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος απαιτείται επιπλέον και η επίδοσή του στο πρόσωπο που συλλαμβάνεται⁷. Ειδικότερα κατά το άρθρο 277 Κ.Π.Δ. το ένταλμα σύλληψης πρέπει να επιδοθεί κατά τη στιγμή της σύλληψης. Εν όψει του ότι απαιτείται από το άρθρο 6 παράγραφος 1 του Συντάγματος επίδοση του εντάλματος, συνάγεται ότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 276 ΚΠΔ, η οποία εξομοίωνε με την κοινοποίηση του εντάλματος την επίδειξη στο συλλαμβανόμενο του σχετικού μέρους του Δελτίου Εγκληματολογικών Αναζητήσεων ή της ειδικής εγκυκλίου αναζήτησης, εφόσον τα έγγραφα αυτά μνημονεύουν τα στοιχεία της ταυτότητας του διωκόμενου, τον αριθμό και την ημερομηνία του εντάλματος σύλληψης, τον ανακριτή που εξέδωσε το ένταλμα και την αξιόποινη πράξη, για την οποία εκδόθηκε και συγχρόνως φέρουν στο τέλος εκτυπωμένη την υπογραφή του Διευθυντή του Κεντρικού Γραφείου Εγκληματολογικών Υπηρεσιών, καθώς και τη σφραγίδα του), δεν μπορεί πια να έχει ισχύ ως αντικείμενη στη ρητή συνταγματική επιταγή. Κατόπιν αυτού, αν το αστυνομικό όργανο δεν έχει μαζί του το ένταλμα σύλληψεως η επίδοση γίνεται στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα, όπου οδηγείται αμέσως ο διωκόμενος και εκεί συντάσσεται το αντίστοιχο αποδεικτικό επιδόσεως.

Στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 6 του Συντάγματος προβλέπεται ρητή συνταγματική εξαίρεση από τον γενικό απαγορευτικό κανόνα στέρησης της προσωπικής φυσικής ελευθερίας, χωρίς τουλάχιστον την τήρηση των συνταγματικώς εγγυήσεως (αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα και επίδοσή του κατά την ώρα της σύλληψεως). Η εξαίρεση αυτή αφορά τα αυτόφωρα εγκλήματα.

Z) Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΦΩΡΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ⁸ – Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙ ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΚΟΥΡΗΜΑΤΩΝ

Κατά το άρθρο 242 Κ.Π.Δ. ως αυτόφωρο ορίζεται το «1. ...έγκλημα την ώρα που γίνεται ή το έγκλημα που έγινε πρόσφατα . Η πράξη θεωρείται ότι έγινε πρόσφατα όταν αμέσως ύστερα από την τέλεση της, ο δράστης καταδιώκεται από τη δημόσια δύναμη ή από τον παθόντα ή με δημόσια κραυγή, όπως και όταν συλλαμβάνεται οπουδήποτε να έχει αντικείμενα ή ίχνη από τα

⁷ Παπαδαμάκης Αδάμ, Ποινική Δικονομία, 8^η έκδοση 2018.

⁸ Ποινική Δικονομία- Ειδικές διαδικασίες, 1998, Καρφέλης-Μαργαρίτης

οποία συμπεραίνεται ότι διέπραξε το έγκλημα σε πολύ πρόσφατο χρόνο. Δεν θεωρείται ότι συντρέχει μία από τις παραπάνω περιπτώσεις , αν πέρασε όλη η επόμενη μέρα από την τέλεση της πράξης.»

Όταν κάποιος συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω να διαπράττει κακούργημα ή πλημμέλημα, όλοι οι γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι, καθώς και κάθε αστυνομικό όργανο, έχουν την υποχρέωση να τον συλλαμβάνουν και να τον οδηγούν αμέσως στον εισαγγελέα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 275 Κ.Π.Δ.. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως η διάταξη καθιερώνει σχετικό δικαίωμα συλλήψεως και για τους πολίτες. Κρίσιμη πάντως είναι εν προκειμένω η διευκρίνιση-διάκριση, ότι ενώ τα αστυνομικά όργανα και οι λοιποί ανακριτικοί υπάλληλοι έχουν υποχρέωση να προβούν στη σύλληψη, η δυνατότητα συλλήψεως των πολιτών καθιερώνεται ως δικαίωμα και όχι ως υποχρέωσή τους. Μάλιστα ο πολίτης οφείλει αμέσως μετά τη σύλληψη του δράστη να τον οδηγήσει στον εισαγγελέα .

Ειδικά , αν πρόκειται για αυτόφωρο πταίσμα , επιτρέπεται η σύλληψη του δράστη από κάθε αστυνομικό όργανο ή ανακριτικό υπάλληλο, μόνο για τη λήψη των στοιχείων της ταυτότητας του αυτουργού ή άμεση προσαγωγή σε δίκη, όταν αυτή είναι δυνατή σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 410 ΚΠΔ επ.

Θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι δεν επιτρέπεται η σύλληψη στα κατ' έγκληση διωκόμενα εγκλήματα, αν προηγουμένως δεν υποβληθεί η έγκληση, έστω και προφορικώς στον δυνάμενο να συλλάβει τον δράστη. Ο απλός πολίτης που θα θελήσει να ασκήσει το δικαίωμα αυτό θα πρέπει να οδηγήσει το δράστη στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή, η οποία θα φροντίσει για την προσαγωγή του δράστη στον εισαγγελέα .

Αναφορικά με τον τρόπο της σύλληψης πρέπει να σημειωθεί ότι, δεν είναι δυνατόν να εκτελεστεί σύλληψη, με απειλή πειθαρχικής ποινής στα αρμόδια για την εκτέλεση όργανα α) κατά τη διάρκεια της ιερουργίας μέσα οικοδόμημα που είναι προορισμένο για θεία λατρεία β) κατά τη διάρκεια της νύχτας σε ιδιωτική κατοικία, εκτός αν ο ίδιος ο ένοικος το ζητήσει ρητώς ή αν τηρηθούν οι διατυπώσεις του άρθρου 254.

Αναφορικά με τη μεταχείριση του συλλαμβανόμενου κατά τη στιγμή της σύλληψης από τους συλλαμβάνοντες (ήτοι τα αστυνομικά όργανα, τους ανακριτικούς υπαλλήλους, τους πολίτες). Ο συλλαμβανόμενος είναι κατά τη στιγμή της συλλήψεως απλά και μόνο ένα πρόσωπο υπό κατηγορία για τη διάπραξη μιας παράνομης – αξιόποινης πράξης, ενδέχεται δε , στην περίπτωση των αυτόφωρων εγκλημάτων να μην έχει καν εναντίον του ασκηθεί ποινική δίωξη. Υπό το πρίσμα αυτό οι συλλαμβάνοντες οφείλουν να συμπεριφέρονται στον συλλαμβανόμενο με κάθε δυνατή προσήνεια, να σέβονται την τιμή και την αξιοπρέπεια του. Απαγορεύεται η χρήση βίας

εναντίον του ή με οιονδήποτε άλλο τρόπο να προσβολή της προσωπικότητάς του και των λοιπών θεμελιωδών δικαιωμάτων του, παρά μόνο όταν τούτο κρίνεται απολύτως αναγκαίο και δεν υπάρχει άλλος τρόπος για τη σύλληψή του, ενώ περαιτέρω δεν επιτρέπεται να τον δεσμεύουν, με τη χρήση χειροπέδων ή με οιονδήποτε άλλο τρόπο, εκτός κι αν ο συλλαμβανόμενος απειθεί, αποπειράται να διαφύγει ή έχει κινήσει έντονες υποψίες φυγής.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 εδάφιο α του Συντάγματος ορίζει ότι «Όποιος συλλαμβάνεται για αυτόφωρο έγκλημα ή με ένταλμα προσάγεται στον αρμόδιο ανακριτή το αργότερο μέσα σε 24 ώρες από τη σύλληψη, αν όμως η σύλληψη έγινε έξω από την έδρα του ανακριτή, η προσαγωγή γίνεται μέσα στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταγωγή του» .

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 προβλέπει και τη διαδικασία που ακολουθείται αμέσως μετά τη σύλληψη, η οποία εξειδικεύεται έτι περαιτέρω στο άρθρο 279 Κ.Π.Δ.. Ειδικότερα, ο συλληφθείς με οποιονδήποτε τρόπο, δηλαδή είτε επ' αυτοφώρω είτε βάσει δικαστικού εντάλματος, προσάγεται ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα. Η διάταξη του Συντάγματος ωστόσο δεν αναφέρεται σε προσαγωγή ενώπιον εισαγγελέως, αλλά ανακριτή. Γίνεται δεκτό ωστόσο ότι δεν υπάρχει αντίφαση του κειμένου του Κ.Π.Δ. με το άρθρο 6 του Συντάγματος παράγραφος 2, που επιτάσσει την προσαγωγή στον αρμόδιο ανακριτή , αλλά η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται από το ότι ο εισαγγελέας αφενός έχει την επιμέλεια εκτέλεσης των ενταλμάτων σύλληψης και αφετέρου είναι λειτουργικά αρμόδιος για τον προσδιορισμό της πορείας της διαδικασίας στις περιπτώσεις σύλληψης δραστών επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενων εγκλημάτων.

Η προσαγωγή του συλληφθέντος στον αρμόδιο εισαγγελέα γίνεται βάσει του άρθρου 6 του Συντάγματος σε συνδυασμό με το την πρώτη παράγραφο του άρθρου 279 του Κ.Π.Δ. χωρίς αναβολή το βραδύτερο μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλληψη ή, αν η σύλληψη έγινε εκτός έδρας του εισαγγελέα, εντός του απολύτως αναγκαίου για την μεταγωγή του χρόνου .

Η άμεση προσαγωγή του συλληφθέντος στον εισαγγελέα αποτελεί τη μέγιστη συνταγματική προστασία και εξασφάλιση του, ιδίως στις περιπτώσεις των αυτοφώρων συλλήψεων, οι οποίες διενεργούνται χωρίς την έκδοση και επίδοση δικαστικού εντάλματος συνήθως από τα αστυνομικά όργανα. Γι' αυτόν ακριβώς οι ανωτέρω διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται στενά και δεν παρέχουν περιθώρια κρατήσεως του συλληφθέντος από την αστυνομία, πέρα από τον αναγκαίο χρόνο για τη μεταγωγή του συλληφθέντος, ο οποίος μάλιστα αν η σύλληψη έγινε εντός της έδρας του εισαγγελέα δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις είκοσι τέσσερις ώρες. Πάντως στο σημείο αυτό θα πρέπει ιδιαίτερα να τονιστεί ότι η προθεσμία των είκοσι τεσσάρων ωρών τίθεται με την έννοια του ανώτατου χρονικού ορίου, το οποίο και θα πρέπει να εξαντλείται μόνο αν υφίσταται πραγματική ανάγκη, σε κάθε άλλη περίπτωση ο συλληφθείς παραμένει κρατούμενος μόνο όσο χρόνο απαιτείται – και πάντως λιγότερο των 24 ωρών - για τη μεταγωγή

του στον εισαγγελέα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Π.Δ. 141 / 1991 ορίζεται ότι σε περίπτωση που η σύλληψη έγινε μακριά από την έδρα του αρμόδιου εισαγγελέα για πλημμέλημα επιτρέπεται να ειδοποιηθεί ο εισαγγελέας για να παραγγείλει την απόλυσή του.

Δεν δικαιολογείται οποιαδήποτε καθυστέρηση προσαγωγής, η οποία να αναφέρεται σε άλλους, εκτός από τις δυσχέρειες μεταγωγής λόγους. Επομένως δεν είναι νόμιμη η κράτηση του συλληφθέντος κατά τη διάρκεια της νύκτας ή σε περίπτωση αργίας των δικαστικών γραφείων, με την δικαιολογία της ύπαρξης αδυναμίας προσαγωγής.

Η 24ωρη προθεσμία προσαγωγής, προκειμένου για σύλληψη εντός της έδρας του εισαγγελέα δεν μπορεί να παρατείνεται, έστω και αν η επόμενη μέρα της συλλήψεως είναι Κυριακή ή εορτή. Δεν είναι νόμιμη η κράτηση του συλληφθέντος από την αστυνομία και η μη άμεση προσαγωγή του στον εισαγγελέα με τη προβολή της δικαιολογίας ανάγκης διενέργειας των προβλεπομένων στο άρθρο 243 ανακριτικών πράξεων, όπως συνήθως γίνεται στην πράξη.

Κατά τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 279 του Κ.Π.Δ., αν ο συλληφθείς αμφισβητεί την ταυτότητα που του αποδίδεται ή ισχυρίζεται ότι έπαυσε η ισχύς του εντάλματος σύλληψης, φέρεται ενώπιον οιοδήποτε γενικού ανακριτικού υπαλλήλου του τόπου της σύλληψης ο οποίος εξετάζει το ζήτημα της ταυτότητας και ζητεί πληροφορίες για την ισχύ του εντάλματος με το ταχύτερο μέσο. Αν η ταυτότητα δεν αποδείχθηκε ή έπαυσε η ισχύς του εντάλματος ή το ένταλμα δεν εκδόθηκε νομότυπα συλληφθείς αφήνεται αμέσως ελεύθερος. Σε κάθε άλλη περίπτωση ο συλληφθείς αποστέλλεται, μαζί με την έκθεση που συντάσσεται σχετικά, στην αρχή που ζητεί τη σύλληψη, η οποία μπορεί και αυτή να εξετάσει το ζήτημα της ταυτότητας.

Ο εισαγγελέας, στον οποίο προσάγεται ο συλληφθείς, ενεργεί κατά το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 279 ως εξής : Αν η σύλληψη έγινε βάσει εντάλματος του ανακριτή ή αν πρόκειται για κακούργημα παραπέμπει τον συλληφθέντα αμέσως στον ανακριτή ενώ αν πρόκειται για πλημμέλημα ενεργεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 43, 47, 246 παράγραφος 3 και 417 επ. και ειδικότερα το άρθρο 43 αναφέρει ότι « 1. Ο εισαγγελέας όταν λάβει τη μήνυση ή την αναφορά, κινεί την ποινική δίωξη παραγγέλλοντας προανάκριση ή ανάκριση ή εισάγοντας την υπόθεση με απ' ευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, όπου αυτό προβλέπεται. Σε κακουργήματα όμως ή πλημμελήματα αρμοδιότητας του τριμελούς πλημμελειοδικείου κινεί την ποινική δίωξη, μόνο εφόσον έχουν ενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση ή προανακριτικές πράξεις κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 243 και προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη. Επίσης μπορεί να μην ενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση, εφόσον έχει προηγηθεί ένορκη διοικητική εξέταση και προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη.

Αν η μήνυση ή αναφορά είναι νόμω αβάσιμη ή προφανώς αβάσιμη ή ανεπίδεκτη δικαστικής

εκτίμησης, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών την αρχειοθετεί και υποβάλλει αντίγραφο στον εισαγγελέα εφετών αναφέροντας τους λόγους που τον οδήγησαν να μην κινήσει την ποινική δίωξη (αρ. 43 ΚΠΔ). Το ίδιο μπορεί να πράξει και στην περίπτωση που έχει διενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση από την οποία αιτιολογημένα κρίνεται ότι δεν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη .

Στην περίπτωση που η σύλληψη έγινε βάσει εγκλήσεως, η οποία κρίνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 47 Κ.Π.Δ. ότι δεν στηρίζεται στο νόμο ή είναι ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης ή είναι προφανώς αβάσιμη, την απορρίπτει με αιτιολογημένη διάταξή του.

Παραγγέλλει κύρια ανάκριση κατά την Τρίτη παράγραφο του άρθρου 246 εφόσον πρόκειται για πλημμέλημα στο οποίο συντρέχει κατά την κρίση του ότι συντρέχει περίπτωση να διαταχθεί προσωρινή κράτηση του συλληφθέντος .

Στην περίπτωση των αυτόφωρων πλημμελημάτων ο εισαγγελέας μπορεί να διατάξει την απ' ευθείας εισαγωγή του κατηγορουμένου – συλληφθέντος στο ακροατήριο με την από τα άρθρα 417 επ. προβλεπόμενη συνοπτική διαδικασία. Επιπλέον κατά το άρθρο 419 Κ.Π.Δ. μπορεί να διατάξει την κράτηση του συλληφθέντος στο κρατητήριο της αστυνομίας ώστε να εκδικασθεί η υπόθεση την επόμενη ημέρα, όχι πάντως για περισσότερο από 24 ώρες, άλλως αν δηλ. υπερβεί την 24ωρή αυτή προθεσμία , οφείλει να τον παραπέμψει στον ανακριτή , ο οποίος και πάλι εντός 24ώρου , εκτός κι αν αιτηθεί παράταση ο κατηγορούμενος , οπότε η προθεσμία δύναται να παραταθεί καθώς έχει ταχθεί και υπέρ του κατηγορουμένου όπως έχει γίνει δεκτό, ωρών οφείλει να αποφασίσει για την προσωρινή του κράτηση ή όχι .

Αν η σύλληψη έγινε με ένταλμα του ανακριτή ή ο συλληφθείς παραπέμπεται στον ανακριτή με παραγγελία του εισαγγελέα, ο ανακριτής οφείλει κατά ρητή συνταγματική επιταγή εντός 3 ημερών είτε να αποφασίσει την προσωρινή κράτηση του συλληφθέντος είτε να τον απολύσει αμέσως . Η προθεσμία αυτή είναι δυνατό να παραταθεί για δύο ακόμη μέρες είτε κατόπιν αιτήσεως του συλληφθέντος, είτε για λόγους ανωτέρας βίας που βεβαιώνεται με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου.

Η ανωτέρω προθεσμία δεν σημαίνει ωστόσο, όπως συνήθως συμβαίνει στην πράξη ότι ο ανακριτής είναι ελεύθερος να αποφασίσει για την κράτηση ή όχι του συλληφθέντος, όποτε θέλει μέσα στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα, αλλά αντίθετα είναι υποχρεωμένος να ενεργήσει αμέσως για την εκκαθάριση της εκκρεμότητας .

Βάσει του άρθρου 280 Κ.Π.Δ. , όλα τα έγγραφα και άλλα τυχόν αντικείμενα , τα οποία ανευρέθησαν στον συλληφθέντα και σχετίζονται με το πιθανολογούμενο έγκλημα , κατάσχονται και παραδίδονται μαζί με το συλληφθέντα στον αρμόδιο εισαγγελέα ή ανακριτή.

Μέχρι την έκδοση του εντάλματος προσωρινής κρατήσεως ή την απόλυσή του, ο συλληφθείς κρατείται στις φυλακές των υποδίκων ή στο κρατητήριο του αστυνομικού τμήματος ή υπό όρους στην κατοικία, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 281 Κ.Π.Δ.

Το σύνταγμα στην 3^η παράγραφο του άρθρου 6 και συγκεκριμένα στο πρώτο εδάφιο αναφέρει «Όταν περάσει άπρακτη κάθε μία από τις δύο αυτές προθεσμίες, κάθε δεσμοφύλακας ή άλλος, είτε πολιτικός υπάλληλος είτε στρατιωτικός, στον οποίο έχει ανατεθεί η κράτηση εκείνου που έχει συλληφθεί, οφείλει να τον απολύσει αμέσως». Ο συντακτικός νομοθέτης επιτρέπει την με την τήρηση των εκ μέρους του τεθεισών εγγυήσεων σύλληψη των φυσικών προσώπων, εφόσον ταυτόχρονα τηρούνται και οι ειδικότεροι όροι που ο ίδιος θέτει. Έτσι μετά το πέρας της παρεχόμενης προθεσμίας η στέρηση της ελευθερίας εκφεύγει των νομίμων επιτρεπτών ορίων και καθίσταται πλέον αυθαίρετη. Ο καθένας λοιπόν, υποχρεούται και δη κατά ρητή επιταγή του Συντάγματος να προβεί στην απόλυση του παρανόμως πλέον κρατούμενου και στερούμενου της ελευθερίας του, ακόμη και κατά παράβαση ρητής εντολής ανωτέρου του, καθώς ανωτέρω όλων τελεί ο σεβασμός και η υπηρετήση του Συντάγματος.

Το β' εδάφιο της παραγράφου 3 του αρ. 6 του Συντάγματος ορίζει ότι οι παραβάτες τιμωρούνται για παράνομη κατακράτηση, καθώς όπως προαναφέρθηκε, ελλείπει πλέον ο νόμιμος λόγος, και περαιτέρω ότι υποχρεούνται να επανορθώσουν κάθε ζημία που έγινε στον παθόντα και να τον ικανοποιήσουν με χρηματικό ποσό για ηθική βλάβη, το οποίο προσδιορίζεται με νόμο. Αξιοσημείωτη πραγματικά είναι η πρόβλεψη αυτή του Συντακτικού νομοθέτη, ο οποίος κατοχυρώνει ακόμη περισσότερο τα δικαιώματα του συλληφθέντος προσώπου έναντι των ενδεχόμενων αυθαιρεσιών της κυριαρχικής διοίκησης θέτοντας, θεσπίζοντας μάλιστα αμάχητο τεκμήριο σχετικά με την ηθική βλάβη, με αποτέλεσμα ο δικαστής να υποχρεούται να επιδικάσει την αντίστοιχη αποζημίωση. Ωστόσο θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι έως τώρα δεν έχει εκδοθεί ο ειδικός εκείνος νόμος που προβλέπει το Σύνταγμα, που να προσδιορίζει ειδικότερα τον τρόπο και το ύψος της αποζημίωσης, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται οι κοινές διατάξεις των άρθρων 297 – 299 ΚΠΔ, σε συνδυασμό με τις 914 επ. και 932 Α.Κ.

Όπως προαναφέρθηκε στην εισαγωγή της εργασίας, το άρθρο 6 του Συντάγματος, κάνοντας χρήση του όρου σύλληψη, δεν περιορίζεται στην τεχνική νομική έννοια που ο όρος αυτός λαμβάνει στους επί μέρους δικαιοϊκούς τομείς, δεν τον χρησιμοποιεί δηλαδή ως *terminus technicus*, αλλά αντιθέτως στο εννοιολογικό του φάσμα περιλαμβάνει κάθε είδους πράξη της κυριαρχικής διοίκησης, δια της οποίας είναι δυνατό να στερηθεί η φυσική ελευθερία του ατόμου. Έτσι εκτός από τη σύλληψη με τη στενή έννοια που ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της Ποινικής Δικονομίας, ο όρος «σύλληψη» περιλαμβάνει κατά το Σύνταγμα και την προβλεπόμενη στο άρθρο 272 Κ.Π.Δ. δυνατότητα βίαιης προσαγωγής και άλλων παραγόντων

της δίκης πλην του κατηγορουμένου όπως των μαρτύρων και των πραγματομόνων κ.λπ.

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 272 Κ.Π.Δ., αν ο κατηγορούμενος που κλήθηκε να απολογηθεί δεν εμφανίσθηκε, μπορεί να εκδοθεί εναντίον ένταλμα βίαιης προσαγωγής, αν δεν συντρέχει περίπτωση να εκδοθεί ένταλμα σύλληψης κατά το άρθρο 276 ΚΠΔ.

Η) Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 6 του Συντάγματος καθιερώνεται προς εξασφάλιση της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου η απαγόρευση φυλακίσεως του ατόμου, στερήσεως δηλαδή της ελευθερίας του, χωρίς την τήρηση των προβλεπόμενων συνταγματικών εγγυήσεων. Ειδικότερα η κράτηση του ατόμου επιτρέπεται, μόνο στις ειδικές εκείνες περιπτώσεις και υπό τους όρους που προβλέπονται στο νόμο. Στην 4η παράγραφο του άρθρου 6 του Συντάγματος ορίζεται ρητώς το επιτρεπτό της «προφυλακίσεως» και καθορίζεται ταυτόχρονα το ανώτατο χρονικό όριό της.

Προσωρινή κράτηση είναι η στέρηση της προσωπικής φυσικής ελευθερίας του κατηγορουμένου, για ορισμένο χρονικό διάστημα, πριν από την εκδίκαση της εναντίον του κατηγορίας.

Το άρθρο 24 του Ν. 3811/2009 προσδιορίζει εκ νέου τον σκοπό επιβολής περιοριστικών όρων, ο οποίος πλέον συνίσταται στο: «να αποτραπεί ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων και να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης.»

Από τον ορισμό της προσωρινής κρατήσεως προκύπτει ότι πρόκειται για ιδιαίτερος επαχθές μέτρο, το επαχθέστερο της ανακριτικής διαδικασίας. Η επιβολή του μέτρου αυτού, εκτός από τα δυσμενή αποτελέσματα τα οποία επιφέρει κάθε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, όπως κυρίως η αποκοπή του κατηγορουμένου, από την οικογενειακή, επαγγελματική και κοινωνική του ζωή, καθώς και η βαρύτατη προσβολή της προσωπικότητάς του έρχεται σε θεμελιακή αντίφαση με το τεκμήριο της αθωότητας, αντίφαση που λαμβάνει δραματικό χαρακτήρα τουλάχιστον σε όσες περιπτώσεις ο στερούμενος την προσωπική του ελευθερία μετέπειτα αθώνεται.

Μάλιστα ένα μέρος της θεωρίας υποστηρίζει την δυνατότητα κάμψης του δικαιώματος και στην περίπτωση του άρθρου 48 του Συντάγματος εφόσον δηλαδή τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος περί καταστάσεως πολιορκίας.

Στα πλαίσια του ελληνικού ποινικού δικονομικού δικαίου και αναφορικά με το θεσμό της προσωρινής κρατήσεως, μεγάλη τομή επήλθε με το ν. 1128 / 1981. Πριν το νόμο αυτό το νομικό

πλαίσιο για την επιβολή του μέτρου της προσωρινής κρατήσεως ήταν ιδιαιτέρως ελαστικό, με αποτέλεσμα να γίνεται ευρεία χρήση της δυνατότητας εγκλεισμού στη φυλακή των κατηγορουμένων, πριν ακόμη κριθεί από το νόμιμο τους δικαστή η κατηγορία που τους αποδιδόταν. Περαιτέρω ο νομοθέτης χρησιμοποιούσε αντί του όρου προσωρινή κράτηση των όρο προφυλάκιση⁹ που προσέδιδε έτσι στο μέτρο αυτό τον χαρακτήρα μιας επιβαλλόμενης προ-ποινής, πράγμα που έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την αρχή της νομιμότητας και το τεκμήριο της αθωότητας. Σημειωτέον ωστόσο ότι τον ίδιο όρο «προφυλάκιση» χρησιμοποιεί και ο συνταγματικός νομοθέτης στην 4η παράγραφο του 6 του Συντάγματος. Θα πρέπει λοιπόν ευθύς εξ αρχής να διευκρινισθεί ότι σε καμία περίπτωση δεν είναι στις προθέσεις του συντακτικού νομοθέτη να καθιερώσει τον θεσμό της προσωρινής κρατήσεως ως επιβαλλόμενης προποινής, αντιθέτως προβαίνει σε όλες εκείνες τις απαραίτητες διατυπώσεις προκειμένου όπως εξασφαλίσει το αντίθετο.

Όπως ήδη επισημάνθηκε το νομικό καθεστώς άλλαξε με το ν. 1128/81, οπότε και τέθηκαν αυστηρότερες προϋποθέσεις για την επιβολή προσωρινής κρατήσεως ενώ πλέον υιοθετήθηκε ρητά ο όρος προσωρινή κράτηση και έτσι ο θεσμός έχασε το χαρακτήρα της 'πρόποινής'. Η τροποποίηση αυτή κρινόταν αναγκαία ιδίως λόγω της αντίθεσης που εμφάνιζε το τελευταίο με το άρθρο 5 της Ε.Σ.Δ.Α..

Ιδιαιτέρως θα πρέπει να τονιστεί ο εξαιρετικός χαρακτήρας της προσωρινής κρατήσεως. Καθώς το μέτρο είναι, όπως ήδη αναφέραμε, ιδιαίτερα επαχθές και θίγει θεμελιώδεις πτυχές της ανθρώπινης προσωπικότητας, πρέπει σε κάθε περίπτωση να επιβάλλεται εξαιρετικά. Καταρχήν η προσωρινή κράτηση επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 282 παράγραφος 2 του Κ.Π.Δ. περιοριστικούς όρους. Επιβάλλεται δηλαδή, αποκλειστικά και μόνο εφόσον οι επιδιωκόμενοι σκοποί δεν είναι δυνατό να υλοποιηθούν με την επιβολή περιοριστικών όρων και μόνο τότε. Επιπλέον απαιτείται η συνδρομή μιας σειράς ουσιαστικών και τυπικών προϋποθέσεων που θα αποτελέσουν αντικείμενο εκτενέστερης ανάλυσης παρακάτω. Μόνο λοιπόν εφόσον δεν είναι άλλως δυνατό να αποφευχθούν οι περιγραφόμενοι στο άρθρο 281 κίνδυνοι και εφόσον η επιβολή της προσωρινής κρατήσεως κρίνεται απολύτως αναγκαία, είναι δυνατό να διαταχθεί, διαφορετικά θα πρέπει πάντοτε να προτιμώνται οι περιοριστικοί όροι του 282.

Εκτός από το προστατευτικό πλαίσιο που κατοχυρώνεται συνταγματικά, αλλά και σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας η προστασία της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας προστατεύεται και κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία ενσωματώθηκε με νόμο στην ελληνική έννομη τάξη και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ελληνικού δικαίου, το οποίο

⁹ Η χρησιμοποίηση του όρου χαρακτηρίζεται ωστόσο, ακόμη και υπ' αυτήν την ερμηνεία, ως αδόκιμη από κάποιους θεωρητικούς. Βλ. Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, σελ. 280 επ.

οφείλει να συμμορφώνει την εσωτερική του νομοθεσία προς το περιεχόμενο της Συμβάσεως. Σε διαφορετική περίπτωση, σε περίπτωση δηλαδή παραβιάσεως των κατ' άρθρο 5 της Συμβάσεως κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων, ο παθών δύναται να προσφύγει ατομικώς ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προκειμένου να δικαιωθεί.

H1) ΠΟΤΕ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 282 Κ.Π.Δ. η προσωρινή κράτηση επιτρέπεται όταν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου, δηλαδή όταν προκύπτει από το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων υψηλός βαθμός πιθανολόγησης ότι ο κατηγορούμενος είναι ο δράστης του διωκόμενου εγκλήματος. Δεν αρκούν μόνο επαρκείς ενδείξεις ενοχής, αλλά απαιτούνται σοβαρές ενδείξεις. Ειδικότερα απαιτείται α) να πρόκειται για κακούργημα, δεν επιτρέπεται δηλαδή η προσωρινή κράτηση στα πλημμελήματα β) να κρίνεται απολύτως αναγκαία η λήψη του μέτρου για την επίτευξη των αναφερόμενων στο άρθρο 296 Κ.Π.Δ. σκοπών, δηλαδή ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκε το μέτρο θα παραστεί στην εκδίκαση της υποθέσεώς του και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της ποινής γ) να υφίσταται κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου ή κίνδυνος διάπραξης άλλων εγκλημάτων, μη δυνάμενος να αποφευχθεί με άλλο μέσο πλην της επιβολής της προσωρινής κρατήσεως.

Ειδικότερα η κρίση περί του ότι ο κατηγορούμενος είναι δυνατό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα, θα πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς, ενώ ο κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου πρέπει να προκύπτει από συγκεκριμένα στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας, όπως αυτά προσδιορίζονται διεξοδικά στο νόμο (μη γνωστή διαμονή του κατηγορουμένου στη χώρα, παρελθόν φυγοποινίας ή φυγοδικίας, ύπαρξη καταδίκης στο παρελθόν για απόδραση κρατούμενου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, κίνδυνος τελέσεως άλλων εγκλημάτων από πλευράς του κατηγορουμένου).

Εφόσον συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις ο ανακριτής μπορεί να προβεί στην έκδοση εντάλματος προσωρινής κρατήσεως. Θα πρέπει ωστόσο να συντρέξουν περαιτέρω για την νόμιμη έκδοση του τελευταίου και οι κατωτέρω αναφερόμενες τυπικές προϋποθέσεις, ήτοι να λάβει χώρα η προηγούμενη απολογία του κατηγορουμένου, προκειμένου να εξασφαλισθεί το σύνολο των δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος, μεταξύ των οποίων και εκείνο το δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το άρθρο 20 του Συντάγματος ήτοι της δικαστικής ακροάσεως, έτσι ώστε ο κατηγορούμενος ν' αναπτύξει τις απόψεις του έναντι της κατηγορίας και των τυχόν επιβαρυντικών γι' αυτόν στοιχείων.

Να λάβει χώρα η προηγούμενη ακρόαση¹⁰ του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του από τον εισαγγελέα .

Κατά ρητή συνταγματική επιταγή και πρόβλεψη του κώδικα ποινικής δικονομίας, απαιτείται η έκδοση εντάλματος σύλληψης με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολόγησή του. Αυτό αποτελεί πράγματι ύψιστη εγγύηση για την αποτροπή των αυθαίρετων στερήσεων ή περιορισμών της προσωπικής ελευθερίας. Συγκεκριμένα απαιτείται η ύπαρξη ειδικής και εκτενούς αναφοράς στους λόγους, βάσει των οποίων κρίθηκε ότι δεν επαρκεί η επιβολή περιοριστικών όρων προκειμένου να αποφευχθούν οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι και ότι εν τέλει η προσωρινή κράτηση αποτελεί πράγματι το τελευταίο μέσο που έχει στη διάθεσή του ο ανακριτής για την αποφυγή των κινδύνων αυτών. Απαιτείται δηλαδή διπλή αιτιολόγηση αφ' ενός της συνδρομής των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κράτησης και αφετέρου του παραμερισμού των περιοριστικών όρων και της ανάγκης επιβολής στερητικού της ελευθερίας μέτρου .

Πλήρες πρέπει να είναι και το περιεχόμενο του εντάλματος προσωρινής κρατήσεως, κατ' αντιστοιχία με το ένταλμα σύλληψεως. Πρέπει να περιέχει το όνομα και το επώνυμο , την κατοικία και ακριβή περιγραφή του κακούργηματος για το οποίο κατηγορείται ο προσωρινώς κρατούμενος, με λεπτομερή μνεία των πραγματικών περιστατικών που το συνιστούν. Παράλληλα φέρει την επίσημη σφραγίδα και την υπογραφή του ανακριτή και του γραμματέα. Σε περίπτωση ελλείψεως ενός εκ των ανωτέρω στοιχείων , το ένταλμα , ως μη εκδοθέν κατά το νόμιμο , τύπο , δεν μπορεί να εκτελεστεί .

Το ένταλμα προσωρινής κράτησης εκτελείται με επιμέλεια του εισαγγελέα, μέσω των αρμόδιων αρχών για την εκτέλεση των ενταλμάτων.

H2) Τρόποι άμυνας κατά της προσωρινής κράτησης

Εκτός των συνταγματικών εγγυήσεων για την προστασία του κατηγορουμένου, ο κοινός νομοθέτης έχει προβλέψει στον ΚΠΔ δυνατότητα προσφυγής του προσωρινά κρατούμενου κατά του εντάλματος, εντός 5 ημερών από την προσωρινή κράτηση, ενώπιον του συμβουλίου Πλημμελειοδικών. Η προσφυγή αυτή δεν έχει ανασταλτική δύναμη, με αποτέλεσμα ο προσφεύγων να υπόκειται κανονικά στην εκτέλεση του εντάλματος. Αν το ένταλμα εκδόθηκε από το δικαστικό συμβούλιο με βούλευμα , δεν επιτρέπεται εναντίον του προσφυγή.

¹⁰ Η παράλειψη ακρόασης του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του από τον εισαγγελέα συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171§1 δ' ΚΠΔ, σχετική με τις διατάξεις για την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται, στις περιπτώσεις και με τις διατυπώσεις που επιβάλλει ο νόμος.

Ο νόμος δεν καθορίζει ποιο μπορεί να είναι το περιεχόμενο της προσφυγής. Έτσι γίνεται δεκτό ότι ο προσφεύγων μπορεί να αναφερθεί είτε σε νομικούς λόγους, όπως είναι το τύπος υποστατό ή το άκυρο του εντάλματος, είτε σε πραγματικούς λόγους, όπως η μη τέλεση της πράξης από αυτόν ή η μη συνδρομή των όρων του άρθρου 282 παράγραφος 3 ΚΠΔ.

Στο άρθρο 286 Κ.Π.Δ. προβλέπεται η δυνατότητα άρσης ή αντικατάστασης της προσωρινής κρατήσεως, με αυτεπάγγελτη πρωτοβουλία του ανακριτή ή κατόπιν προτάσεως του εισαγγελέα ή και με αντίστοιχου περιεχομένου αίτηση του προσωρινώς κρατούμενου σε περίπτωση έκλειψης πλέον των λόγων που οδήγησαν αρχικά στην επιβολή του μέτρου. Το συμβούλιο πλημμελειοδικών επιλαμβάνεται της προσφυγής και έχει τη δυνατότητα είτε να άρει την προσωρινή κράτηση ή να την αντικαταστήσει με περιοριστικούς όρους, που πρέπει κατά την κρίση του να επιβληθούν. Η αίτηση άρσης ή αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης αποτελεί ένδικο βοήθημα. Διατυπώνεται μ' αυτήν ένα αίτημα επανεκτίμησης μίας κρίσης ή ορισμένων δεδομένων που συνεπάγονται έννομες συνέπειες. Δεν περιέχει, σε αντίθεση με το ένδικο μέσο, ισχυρισμό νομικού σφάλματος και κρίνεται ως εκ τούτου από το ίδιο το δικαιοδοτικό όργανο που εξέδωσε τη διάταξη στη συγκεκριμένη περίπτωση από τον ανακριτή. Συνεπώς, και ως προς αυτήν εφαρμόζονται οι γενικοί ορισμοί των ενδίκων μέσων υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει αντίθετη ρύθμιση και δεν αποκλείεται λόγω της φύσης τους.

Στην περίπτωση που ο προσωρινά κρατούμενος υποβάλει την αίτηση, αρμόδιος να την κρίνει είναι ο ανακριτής. Εάν η αίτηση υποβληθεί μετά το πέρας της ανάκρισης και την υποβολή της δικογραφίας στον εισαγγελέα, αρμόδιο να κρίνει την αίτηση είναι το δικαστικό συμβούλιο (Συμβ. Πλημ. Χαν. 10/99).

Όταν εκδίδονται αναιτιολόγητα εντάλματα προσωρινής κράτησης, κατά παράβαση των όσων προβλέπει το Σύνταγμα, τότε υπάρχει αστική, ποινική και πειθαρχική ευθύνη των προσώπων που στερούν χωρίς λόγο την ελευθερία του κατηγορουμένου.

Το Σύνταγμα δεν περιέχει ρητή συνταγματική πρόβλεψη αλλά η μη τήρηση των διατάξεων του άρθρου 6 αποτελεί, οπωσδήποτε, παράβαση καθήκοντος για τον δημόσιο υπάλληλο, η οποία, σύμφωνα με τον Υπαλληλικό Κώδικα, μπορεί να συνεπάγεται και την οριστική παύση του υπαλλήλου (άρθρο 206 παρ. 1 έδ. κη', άρθρο 207 παρ. 4 εδ. β').

Σχετικά με την αστική ευθύνη, οι παραβάτες υποχρεούνται εις ανόρθωσιν πάσης ζημίας προσγενομένης εις τον παθόντα και εις ικανοποίησιν αυτού λόγω ηθικής βλάβης δια χρηματικού ποσού ως νόμος ορίζει. Σχετικά ισχύουν τα άρθρα 297 -299 σε συνδυασμό με τα άρθρα 914 και

933 Α.Κ. Στην προκείμενη πάντως περίπτωση ιδρύεται από το Σύνταγμα αμάχητο τεκμήριο περί ηθικής βλάβης και ο δικαστής υποχρεούται να επιδικάσει σχετική αποζημίωση.

Όσον αφορά την ποινική ευθύνη αδίκημα κατακρατήσεως παρά το Σύνταγμα προβλέπεται από το άρθρο 326 Π.Κ. για το οποίο αρκεί ή απλή γνώση για την παράνομη κατακράτηση. Ειδικό ζήτημα αποτελεί το άρθρο 21§1ΠΚ σχετικά με την προσταγή. Ο υπάλληλος επομένως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποχρεωθεί από το νόμο να εκτελέσει αντισυνταγματική επιταγή των προϊσταμένων του και επομένως οφείλει πάντοτε να εξετάζει την συνταγματικότητα των διαταγών που πρόκειται να εκτελέσει.

Η3) Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Η παράγραφος 4 του άρθρου 6 του Συντάγματος ορίζει «Νόμος ορίζει το ανώτατο όριο διάρκειας της προφυλάκισης που δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος στα κακουργήματα και τους έξι μήνες στα πλημμελήματα. Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις τα ανώτατα αυτά όρια μπορούν αν παραταθούν για έξι και τρεις μήνες αντίστοιχα, με απόφαση του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου».

Όντως το ανώτατο χρονικό όριο διάρκειας της προσωρινής κρατήσεως ρυθμίζεται από τον κοινό νομοθέτη στο άρθρο 287 του Κ.Π.Δ., όπου και αναφέρεται η ειδικότερη διαδικασία που ακολουθείται προκειμένου όλως εξαιρετικώς να παραταθεί ο χρόνος της κρατήσεως. Πρέπει δε να σημειωθεί, ότι σε περίπτωση καταδίκης του κατηγορουμένου ο χρόνος της προσωρινής κρατήσεώς του αφαιρείται από το χρόνο της επιβληθείσης σε αυτόν ποινής.

Με την αναθεώρηση του 2001 εισήχθη στο Σύνταγμα μία ρύθμιση την οποία είχε πραγματικά ανάγκη το νομικό μας σύστημα, προκειμένου για την πληρέστερη προστασία της ελευθερίας του ατόμου. Ειδικότερα το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 6 ορίζει ότι απαγορεύεται η υπέρβαση των ανώτατων ορίων της προφυλάκισης με τη διαδοχική επιβολή του μέτρου αυτού για επί μέρους πράξεις της ίδιας υπόθεσης. Ο κοινός νομοθέτης προέβλεπε και προβλέπει, ήδη πριν τη συνταγματική πρόβλεψη την απαγόρευση αυτή στο άρθρο 288 του Κ.Π.Δ. . Ειδικότερα ορίζεται ότι αν συρρέει κατ' ιδέα και άλλο έγκλημα από εκείνο για το οποίο κρατήθηκε αρχικά ο κατηγορούμενος ή αν πρόκειται για περίπτωση κατ' εξακολούθηση τελέσεως το ανώτατο όριο της προσωρινής κρατήσεως υπολογίζεται από τότε που ο κατηγορούμενος κρατήθηκε για πρώτη φορά. Η παράγραφος 2 του άρθρου 288 ορίζει περαιτέρω ότι «Από την επιβολή της προσωρινής κράτησης έως την έκδοση οριστικής απόφασης δεν μπορεί να διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση του ίδιου κατηγορουμένου για άλλη πράξη για την οποία, με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας ήταν δυνατό να ασκηθεί ποινικής δίωξη ή να απαγγελθεί κατηγορία

ταυτόχρονα με την ποινική δίωξη, συνεπεία της οποίας επιβλήθηκε η προηγούμενη προσωρινή κράτηση ή μέσα σε εύλογο διάστημα από αυτή». Κατ' εξαίρεση ορίζεται ότι επιβάλλεται νέα προσωρινή κράτηση αν η άσκηση της ποινικής δίωξης δεν ήταν δυνατή παρά μόνο τους τρεις τελευταίους μήνες, πριν τη συμπλήρωση του ανώτατου χρονικού ορίου της κρατήσεως ή την απόλυση του κατηγορουμένου. Η προσωρινή κράτηση που επιβάλλεται κατ' αυτήν την εξαιρετική περίπτωση δεν μπορεί σε καμμία περίπτωση να υπερβαίνει το 1 έτος και δεν παρατείνεται.

Η πρόβλεψη αυτή του κοινού νομοθέτη, έτι δε περισσότερο η πρόσφατη συνταγματική πρόβλεψη, είναι απολύτως αναγκαίες και τούτο γιατί στην πράξη συνηθίζεται συχνά ο κατακερματισμός της κατηγορίας και οι διαδοχικές ασκήσεις ποινικής δίωξης κατά του ίδιου κατηγορουμένου, με αποτέλεσμα να επιμηκύνεται απαράδεκτα το ανώτατο όριο της προσωρινής κρατήσεώς του κατά καταστρατήγηση των συνταγματικών επιταγών.

Είναι προφανές ότι τέτοιου είδους τακτικές είναι όλως αντισυνταγματικές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο άρθρο 276 παράγραφος 5 προβλέπεται πλέον ρητά, κατόπιν της τροποποίησεως που επέφερε ο Ν. 3189/2003 η δυνατότητα προσωρινής κρατήσεως των ανηλίκων που έχουν συμπληρώσει το 13ο έτος της ηλικίας τους και εφόσον εναντίον τους απειλείται, λόγω της εξ αυτών τελεσθείσης πράξεως, ποινή καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών. Σε καμμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η αδυναμία παροχής εγγυήσεως να οδηγήσει από μόνη της στην επιβολή του στερητικού αυτού της ελευθερίας μέτρου, πρέπει εδώ να παρέχονται περαιτέρω οι εγγυήσεις που καθορίζονται με το Σύνταγμα αναφορικά με την προστασία της παιδικής ηλικίας.

Ο προσωρινά κρατούμενος κρατείται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο ξέχωρο από τις φυλακές των καταδικασμένων. Πρόκειται για χώρο ειδικά διαμορφωμένο και προορισμένο για τους υπόδικους, για εκείνους δηλαδή που απλά κατηγορούνται χωρίς να έχουν καταδικασθεί.

Όπως διευκρινίσθηκε ο προσωρινά κρατούμενος είναι απλά κατηγορούμενος και υπέρ αυτού υπάρχει το συνταγματικά κατοχυρωμένο και ύψιστο θεμέλιο της ποινικής διαδικασίας τεκμήριο της αθωότητας. Από την άλλη πλευρά, όπως και πάλι έχει ήδη διευκρινισθεί η προσωρινή κράτηση δεν αποτελεί ποινή κατ' αυτού, δεν έχει καν τον χαρακτήρα της ποινής. Ο κατηγορούμενος – προσωρινά κρατούμενος λοιπόν πρέπει σε κάθε περίπτωση να τυγχάνει συμπεριφοράς που δεν θίγει την τιμή και την υπόληψή του και την εν γένει προσωπικότητά του, να ζει υπό συνθήκες αντίστοιχες της ανθρώπινης υπόστασής του, να μην γίνεται σε κάθε περίπτωση αποδέκτης βίαιων ή εξευτελιστικών ενεργειών και να δύναται να έχει τη στοιχειώδη επικοινωνία με την οικογένειά του και να επικοινωνεί όσο απαιτείται για την προετοιμασία της υπερασπίσεώς του με το συνήγορό του, να λαμβάνει πλήρη γνώση των εγγράφων της δικογραφίας που αφορά την εις βάρος του δικογραφία, να έχει τον απαραίτητο χρόνο για την

προετοιμασία της υπερασπίσεώς του και γενικά να κατοχυρώνεται υπέρ αυτού η απαιτούμενη ισότητα όπλων, μέσα πάντοτε στα πλαίσια της ειδικής κυριαρχικής σχέσεως της οποίας μέρος αποτελεί .

Θ) Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Όπως έχει ήδη διευκρινιστεί κατά τα ανωτέρω η προστασία της προσωπικής φυσικής ελευθερίας και ασφάλειας του ατόμου, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 του Συντάγματος δεν αφορά μόνο στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας. Το Σύνταγμα χωρίς διακρίσεις, απαγορεύει εν γένει τη στέρηση της ελευθερίας, στα πλαίσια οποιασδήποτε δράσης της κυριαρχικής διοίκησης. Συνεπώς η απαγόρευση στέρησης της ανθρώπινης ελευθερίας τυγχάνει εφαρμογής και πρέπει να τηρείται και στα πλαίσια των διοικητικών διαδικασιών. Αντίστοιχη πρόβλεψη στέρησης της φυσικής ελευθερίας αποτελεί στο πλαίσιο αστικών και διοικητικών διατάξεων η επιβολή της προσωπικής κρατήσεως ως μέσου εξαναγκασμού για την πληρωμή χρεών. Ειδικότερα στο άρθρο 1047 και επόμενα του Κ.Πολ.Δ. προβλέπεται το μέτρο της προσωπικής κρατήσεως, προκειμένου για εμπορικές απαιτήσεις και μόνο κατά εμπόρων, ως μέσο εξαναγκασμού για την πληρωμή των οφειλομένων. Για την προσωπική κράτηση απαιτείται σε κάθε περίπτωση η έκδοση σχετικής δικαστικής αποφάσεως, εν είδει δικαστικού εντάλματος. Η προσωπική κράτηση δεν δύναται να ξεπερνά το ανώτατο όριο του ενός έτους, δεν επιτρέπεται δε να επιβάλλεται σε περιπτώσεις που είναι εκ των προτέρων γνωστό ότι ο προσωποκρατούμενος βρίσκεται σε πραγματική, αντικειμενική αδυναμία πληρωμής των χρεών του, οπότε είναι άνευ αντικειμένου η επιβολή του μέτρου, καθόσον δεν είναι πρακτικά πραγματοποιήσιμος ο επιδιωκόμενος με αυτό σκοπός .

Η ίδια δυνατότητα παρέχεται και στην περίπτωση απαιτήσεων που απορρέουν εξ αδικοπραξίας κατά του αδικοπρακτούντος. Πρόκειται και εδώ για μέτρο που έχει τον χαρακτήρα μέσου αναγκαστικής εκτελέσεως .

Ρύθμιση προβλέπεται και για τους εκπροσώπους των Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ., οι οποίοι δύναται μπορεί να προσωποκρατούνται για χρέη του νομικού προσώπου .

Σε κάθε περίπτωση ο θεσμός θα πρέπει να εφαρμόζεται στα πλαίσια των ειδικώς προβλεπομένων συνταγματικών εγγυήσεως και να επιβάλλεται όταν τούτο κρίνεται απολύτως αναγκαίο. Οι προσωπικώς κρατούμενοι κατά την ειδική περί τούτου πρόβλεψη του άρθρου 1050 παράγραφος 2 του Κ.Πολ.Δ. κρατούνται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στις φυλακές που είναι ωστόσο διαφορετικός από εκείνο που προορίζεται για του καταδικασθέντες και τους κρατούμενους .

Για τα χρέη προς το Δημόσιο¹¹ το νέο αρ. 71 παρ. 2 του Ν. 4337/2015, προβλέπει την κίνηση ποινικής δίωξης για χρέη στο δημόσιο μόνο για ποσό άνω των εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ και κατάργηση της αυτόφωρης διαδικασίας ενώ εκκρεμείς αιτήσεις Προϊσταμένων Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών ή Ελεγκτικών Κέντρων ή Τελωνείων για χρέη κατώτερα αυτού του ποσού, δεν εισάγονται για συζήτηση.

Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει στην περίπτωση κρατήσεως αλλοδαπού, παρανόμως εισελθόντος στη χώρα μας, στα πλαίσια της διαδικασίας απελάσεώς του. Ας διευκρινισθεί ευθύς εξ αρχής ότι η απαγόρευση στερήσεως της φυσικής ελευθερίας και οι εγγυήσεις προστασίας της προσωπικής ασφάλειας κατοχυρώνονται στη χώρα μας ανεξαρτήτως υπηκοότητας. Κατά το άρθρο 44 του Ν. 2910/2001 σε περίπτωση σύλληψης παρανόμως εισελθόντος στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπού και στα πλαίσια της απελάσεώς του από τη χώρα μας ο αστυνομικός διευθυντής δύναται να διατάσσει την κράτησή του, εφόσον ο αλλοδαπός κρίνεται επικίνδυνος φυγής ή διαταράξεως της δημόσιας τάξης, για τρεις κατ' ανώτατο όριο μέρες, μέχρι την έκδοση της πράξεως απελάσεώς του. Εφόσον η έκδοση της πράξεως απελάσεως πραγματοποιηθεί ο αλλοδαπός δύναται περαιτέρω να κρατηθεί για τρεις μήνες κατά μέγιστο χρονικό όριο, μέχρι την εκτέλεση της απελάσεως.

Ωστόσο παρέχεται στον αλλοδαπό η δυνατότητα να προσφύγει ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου, προκειμένου να προβάλλει τις αντιρρήσεις του.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στην περίπτωση αυτή η κράτηση αποφασίζεται και διατάσσεται όχι από εντεταλμένο προς τούτο όργανο της δικαιοσύνης κατά τις ρητές προς τούτο συνταγματικές επιταγές.

Ι) ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΑΔ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ «Παραβίαση λόγω μη νόμιμης σύλληψης & κράτησης»¹²

Με την απόφαση της 2ας Μαΐου 2017, στην υπόθεση Vasiliciuc κατά Μολδαβίας (Αριθμός προσφυγής 15944/11), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε προσώπου στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, λόγω αυθαίρετης και μη αναγκαίας σύλληψης και κράτησης της προσφεύγουσας. Ο λόγος ήταν η αδυναμία των αρχών της Μολδαβίας να προβούν σε εύλογες προσπάθειες να ενημερώσουν την προσφεύγουσα για την ποινική δίωξη που ασκήθηκε εναντίον της, καθώς και για την αναγκαιότητα να εμφανιστεί ενώπιόν τους.

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, η προσφεύγουσα (Axenia Vasiliciuc), Μολδαβή υπήκοος που ζούσε στην Ελλάδα, ερωτήθηκε -ύστερα από έλεγχο στο αεροδρόμιο του Κισινάου- σχετικά με τα κοσμήματα που

¹¹ <http://www.odigostoupoliti.eu/piniki-dioxi-gia-chrei-sto-dimosio/>

μετέφερε. Οι τελωνειακοί υπάλληλοι διαπίστωσαν ότι η προσφεύγουσα είχε στην κατοχή της 29 κομμάτια μη ταυτόσημων κοσμημάτων, όπως δαχτυλίδια, βραχιόλια, περιδέραια και μενταγιόν. Μετά την επιστροφή της στην Ελλάδα, όπου εργαζόταν, κινήθηκε ποινική δίωξη εναντίον της για απόπειρα λαθρεμπορίας κοσμημάτων και στη συνέχεια κλήθηκε να εμφανιστεί μέσω της молδαβικής της διεύθυνσης. Στις 19 Ιουνίου 2009, το αρμόδιο δικαστήριο της Μολδαβίας διέταξε την κράτηση της προσφεύγουσας για μια χρονική περίοδο 15 ημερών με την αιτιολογία ότι δεν είχε εμφανιστεί όταν κλήθηκε ενώπιον των αρχών διερεύνησης. Η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της εντολής κράτησής της και ζήτησε να ανακληθεί, υποστηρίζοντας ότι αγνοούσε την ποινική δίωξη που είχε ασκηθεί εναντίον της. Ωστόσο, η προσφυγή της και η έφεσή της απορρίφθηκαν από τα αρμόδια δικαστήρια της Μολδαβίας. Το 2011, η προσφεύγουσα συνελήφθη στην Ελλάδα, βάσει διεθνούς εντάλματος σύλληψης, και παρέμεινε υπό κράτηση -εν αναμονή διαδικασίας έκδοσής της στη Μολδαβία- για περίοδο είκοσι τριών ημερών. Η διαδικασία έκδοσής της έλαβε τέλος στις 21 Σεπτεμβρίου 2011, όταν το Εφετείο Αθηνών απέρριψε το αίτημα έκδοσης των αρχών της Μολδαβίας και διέταξε την απελευθέρωση της προσφεύγουσας. Το Εφετείο Αθηνών διαπίστωσε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, τα πρόσωπα που είναι ύποπτα για αδικήματα που σχετίζονται με φόρους, δασμούς και τελωνεία θα μπορούσαν να εκδοθούν μόνο εάν τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν αποφασίσει σχετικά ως προς αυτά τα αδικήματα ή την κατηγορία αδικημάτων. Ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, μεταξύ της Μολδαβίας και της Ελλάδας, το αίτημα έκδοσής της δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτό.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η προσφεύγουσα κατήγγειλε, βάσει του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ, **ότι η εντολή κράτησής της που εκδόθηκε εναντίον της από τις αρχές της Μολδαβίας δεν βασίστηκε σε σχετικούς και επαρκείς λόγους.**

Επί της ουσίας, η στέρηση της ελευθερίας της προσφεύγουσας στην Ελλάδα ήταν άμεση συνέπεια της εντολής κράτησής της (της 19ης Ιουνίου 2009), συνεπώς δεν θα ήταν εφικτός ο περιορισμός της ελευθερίας της στην Ελλάδα ελλείψει της εν λόγω εντολής. Το γεγονός αυτό επισημάνθηκε ρητά από τα ελληνικά δικαστήρια στις αποφάσεις τους σχετικά με την έκδοση της προσφεύγουσας. Η κράτηση της προσφεύγουσας στην Ελλάδα, μολοντί ζητήθηκε τυπικά για την έκδοσή της, ήταν μέρος του μηχανισμού που χρησιμοποιούσαν οι молδαβικές αρχές για την εφαρμογή της εντολής κράτησης εκτός των συνόρων της Μολδαβίας. Ο λόγος για τον οποίο διατάχθηκε η κράτηση της προσφεύγουσας από τα молδαβικά δικαστήρια ήταν ότι η προσφεύγουσα δεν είχε εμφανιστεί ενώπιον των ερευνητικών αρχών όταν κλήθηκε. Ωστόσο, η προσφεύγουσα είχε εγκαταλείψει νόμιμα τη χώρα σε μια περίοδο κατά την οποία δεν εκκρεμούσε ποινική δίωξη εναντίον της. Άλλωστε, οι αρχές της Μολδαβίας κίνησαν την ποινική διαδικασία μετά την έξοδό της από τη χώρα. Η προσφεύγουσα είχε παραδώσει στις αρμόδιες αρχές τα στοιχεία επικοινωνίας της στην Ελλάδα, αλλά παρόλα αυτά οι Μολδαβοί εισαγγελείς είχαν κοινοποιήσει την κλήτευσή της στη διεύθυνσή της στη Μολδαβία και δεν επιχείρησαν να την ενημερώσουν για την ποινική διαδικασία και την αναγκαιότητα εμφάνισής της με τον κατάλληλο τρόπο εφόσον ζούσε στην Ελλάδα.

Οι молδαβικές αρχές επέλεξαν να υιοθετήσουν μια ιδιαίτερα τυπολατρική προσέγγιση στο πρόβλημα της κλήτευσης της προσφεύγουσας, ενώ όταν εκείνη δεν εμφανίστηκε κατέληξαν βιαστικά στο συμπέρασμα ότι διαφεύγει. Η άρνηση των δικαστηρίων της Μολδαβίας να ελέγξουν τις αιτιάσεις της προσφεύγουσας σχετικά με την παράτυπη κλήτευσή της και να της δώσουν την ευκαιρία να εμφανιστεί ενώπιον των αρμόδιων αρχών, συνέβαλε στην διαμόρφωση της κρίσης του ΕΔΔΑ ότι η κράτηση της προσφεύγουσας ήταν αυθαίρετη και μη αναγκαία. Ενόψει όλων των ανωτέρω, το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 της ΕΣΔΑ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο συντακτικός νομοθέτης στο άρθρο 6 προβαίνει στη διατύπωση ενός γενικού απαγορευτικού κανόνα, κατά τον οποίο απαγορεύεται η αυθαίρετη σύλληψη και φυλάκιση. Η απαγόρευση αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της συνταγματικά κατοχυρωμένης προσωπικής ελευθερίας, ασφάλειας και εγγυήσεων εν γένει του διοκώμενου προσώπου την οποία μάλιστα εξειδικεύει και

προσδιορίζει. Η απαγόρευση αυτή ισχύει για κάθε διαδικασία (τόσο στην ποινική όσο και στην διοικητική διαδικασία) που έχει ως αποτέλεσμα την στέρηση της ελευθερίας του ατόμου και πρέπει να τυγχάνει σεβασμού και εφαρμογής σε όλους τους τομείς της δράσης της κυριαρχικής διοικήσεως, δεν αφορά ωστόσο μόνο το κράτος αλλά το δικαίωμα ν' αναπτύσσει και διαπροσωπική ενέργεια υποχρεώνοντας σε αποχή από ενέργειες που ενδεχομένως θα έθιγαν το περιεχόμενό του και τους ιδιώτες. Περαιτέρω ο συντακτικός Θεσπίζει τις απαραίτητες εκείνες εγγυήσεις και προσδιορίζει τους ειδικότερους όρους, αφήνοντας στον κοινό νομοθέτη την περαιτέρω εξειδίκευση, υπό τους οποίους επιτρέπεται η σύλληψη ή η προσωρινή στέρηση της ελευθερίας του ατόμου. Μόνο με την τήρηση των συνταγματικών αυτών επιταγών τυχόν ενδεχόμενοι περιορισμοί της ατομικής ελευθερίας κρίνονται ως νόμιμοι .

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- 1) <http://www.odigostoupoliti.eu/piniki-dioxi-gia-chrei-sto-dimosio/>
- 2) https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90-el.do
- 3) <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/brexit-eyropaiko-entalma-syllipsis-kai-amoivaia-empistosyni-0>
- 4) <https://www.nb.org/greek/nb-ekpedeysi/seminaria-ekp-programmata/eurwpaiko-entalma-silipsis.html>
- 5) http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?s=2&code=93
- 6) Δαγτόγλου , Ατομικά Δικαιώματα, 2012
- 7) Ανδρέας Δημητρόπουλος , ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΑΚΙΩΜΑΤΑ
- 8) Παπαδαμάκης Α. Ποινική Δικονομία, Σάκκουλας 2006
- 9) Μαργαρίτης Λάμπρος, «Έφεση κατά Βουλεύματος που γνωμοδοτεί υπέρ της εκδόσεως», ΠοινΔικ (2006), 64
- 10) Νικολούδης Παναγιώτης, «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: Πότε και πώς είναι δυνατή η «παράδοση» (προσαγωγή) ημεδαπού σύμφωνα με το Νόμο 3251/29004», ΠοινΧρ ΝΕ' (2005), 385-388
- 11) Τσόλκα Όλγα., «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: Ένα «φιλόδοξο» μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΠοινΧρον ΝΒ' (2002) 103-111
- 12) Κυριτσάκη, Ιωάννα, «Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στην πράξη – προβλήματα και προοπτικές.», Αρμενόπουλος, 67.7 (2013),
- 13) Κυριτσάκη, Ιωάννα, «Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στην πράξη – προβλήματα και προοπτικές.», Αρμενόπουλος, 67.7 (2013),
- 14) Καλφέλης Γρηγόρης, «Έκδοση Ελλήνων πολιτών», ΠοινΔικ (2007),1188-1191
- 15) Καϊάφα-Γκμπάντι Μαρία, «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης», ΠοινΔικ, (2004), 1299

16) Διπλωματική εργασία Ι. Νεοφύτου

17) <https://www.ethemis.gr/dimosio-dikaio-nomologia/2017/07/20>